

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXVII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1897. Junius 3.

22. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Pünköszt.

A békességnek istene szenteljen meg titeket mindenestől!

»Nem beszédben áll az istennek országa, hanem a léleknek erejében« (I. Kor. IV 20.); az istennek lelkét pedig arról ismerjük meg, hogy »valamely lélek vallja, hogy a Jézus Krisztus a testben eljött, istentől vagy az« (I. Ján. IV 2) és ez a lélek a mi lelkünkkel együtt térszen biznyságot arról, hogy mi istennek fiai vagyunk. (Róm. VIII. 16.)

A léleknek ez az ereje és ez a biznyságtétele teremtette meg amaz első pünköszt napján a keresztyén anyaszentegyházat. Ha csakszavak, ha csak fenszárnyaló ékesszólás, ha pusztá beszéd, avagy csak pillanatra fellángoló lelkesedés lett volna az első apostoli ígehirdetés, mely a Jeruzsálemben összegyűlt sokasághoz szólt; ha, mint Gamáliel mondá, csak emberektől lett volna e tanács és dolog és nem istentől: ugy bizonyára semmivé lett volna az, és mind azok, a kik abban a percben hittek, eloszlottak volna. Az istennek országa sem nem jön el beszédben, sem nem áll abban; hanem a léleknek amaz erejében, a mely meggyőzi e világot a bűnről, az igazságról, az ítéletről, a szabadságról. A bűnről, a mely nem akarja elfogadni az istennek a Jézus Krisztusban e világnak adott ingyen kegyelmét, s a mely nem akar hinni abban, a ki adatott nekünk váltságunkra, megigazulásunkra és üdvösségünkre. Az igazságról, a mely ez: »hogy örök életet adott nekünk az isten és ez élet az ő fiában vagy az.« Az ítéletről, mivelhogy a világnak fejedelme megíteltetett, mert »a ki istentől született, megtartja magát és a gonosz nem illeti azt,« sem a halál a felett nem győzedelmeskedik. És a szabadságról, arról a »százszor szent égi« szabadságról, a mely után az egész teremtett világ úgy áhit, úgy sováro, s a melyért már annyi

harcot vivott, és annyi könnyet és vért ontott. És vajjon megnyerte-e már? Az istennek országa a léleknek erejében áll. »A hol az Urnak ama lelke vagy, ott vagy a szabadság.« (II. Kor III. 17.)

Amaz első pünkösztí prédikáció a léleknek erejével arról győzte meg a sokaságot, hogy az isten előtt való megigazulást, az örök életet csak isten ingyen kegyelméből, a Krisztusba vetett hit által nyerheti meg és csak e kegyelem birtokában lehet tökéletesen szabad és csodálkozhatunk-e, ha egyszerre háromezer üdvösség és szabadság után sovárgó lélek borul oda az apostolok lábaihoz és könyörögve kérte a szent lélek ajándékát?

Nem beszédben áll az istennek országa, az üdvösségnek és szabadságnak örök birodalma, hanem a lélek erejében!

Hadd tegyen a léleknek ez erejéről biznyságot a gyülekezetek és hivek előtt az az ifju atyánkfia, — — a kit azért bocsátottunk ki, hogy szólana azokról az ígéretekéről és szent reményekéről, javakról és drága ajándékokról, a melyeket az isten, a mi atyánk készített az öt szeretőknak és a melyeket bizonyára megad az ő szent lelke által mindeneknek, a kik kérendik tőle a Krisztus nevében.

»Az istennek békessége uralkodjék a ti szivetekben, melyre hivatatok is egy testbe és a Krisztusnak beszéde lakozzék ti bennetek bőséggel, minden bölcsességgel!«

Kolozsvár, 1897. junius havában.

A kolozvári ev. ref. theol. fakultás tanári
karának nevében

Kenessey Béla,
igazgató.

Konzervatív belmisszió.

(Válasz a »Nyilatkozatra«.)

II.

Szükségesnek tartom elmondani, hogy mikor egyházközségembe kiléptem, én is nagy buzgó-

sággal fogtam a belmisszióhoz. Buzgalmam azonban ma sem csökkent, csak a mód és az eszközök változtak meg, melyek szerint a belmissziót végzem. Akkor ugyanis úgy gondolkoztam, hogy a vallásos estélyekkel mindent meg lehet csinálni, oly eredményt lehet felmutatni, melyhez fogható nincs. Az akciót tehát ezekkel az összejövetelekkel kezdettem meg. Téli időben minden vasárnap este összejöttünk.

Mi a külső képet illeti, annyian jöttek, hogy az iskola terme szűknek bizonyult; ez a számarány csak akkor változott, mikor tánc volt; akkor már a táncoló házban nem fértek, míg mi kényelmesen voltunk. Tekintve azt, hogy a vasárnapok így rám nézve igen fárasztókká váltak, a vallásos estélyek idejét hétköznapra tettem át. Ekkor tünt ki aztán az igazi eredmény: alig maradtunk tizenöt-húszan, pedig tél volt, munka idő sem volt. De volt fonó, mely nagyobb varázserővel bírt, egész téli idő alatt, mint az én vallásos estélyem, pedig volt ima, versmondás, ének, felolvasás, szabad előadás.

A belső eredményre, lelki építésre nézve azt tapasztaltam, hogy az ily összejövetelt inkább időtöltésnek tekintik, mintsem a felnőttek iskolájának. A vallásos irányu dolgok iránt nem érdeklődnek úgy, mint kellene, s különösen az imára nem figyelmeznek eléggé, nem tekintik úgy, mint a templomi imát, a miért is ezeknek tartását, a következő estélyeken merőben elhagytam.

És itt van egy pont, miben nem értek egyet az újabb keletű belmisszió híveivel. Nem ugyanis abban, hogy az imát ilyen összejöveteleik alkalmával profánizálják. Ám, az még hagyján, ha mindig mi, lelkészek imádkoznánk, de azt látom, hogy a nép mindenütt egyforma, sem Szász-Lónán, sem másutt nem tekinti az ilyen összejövetelt olyan komolynak, mint a templomi isteni tiszteletet, s így még a mi imánkra se figyelmez eléggé: hát még ha egy tudákos csizmadiát, egy bölcs szabót, vagy éppen egyik csöndes butaságban szenvedő hívünket állítjuk föl imádkozni, arra mit mond a közönség, mit mond a józanész? Nő, azt ugyan várhatjuk, hogy megszállja a szentlélek, de mi tőle soha se kapunk ihlettséget. Nem követem tehát az evangélistákat, s nem leszek tagja az evangéliumi szövetségnek, mert azt látom, hogy ők az imát annak méltóságteljes jelentőségéből kivették, hatását csökkentik az által, hogy azt bármikor, bárkinek jkára adják.

Erre azt felelik ők, hogy az evangéliumi szövetség, s annak amaz eljárása, hogy ott bárki mondhat imát, privát dolog, éppen úgy, mint ha egy család tagjai volnának együtt, s közülök is bármelyik elmondhatja az asztali áldást. Engedelmet kérek, de ez egy kissé tág értelmezés, mert mikor az evangéliumi szövetség tagjai az ország minden részéből összejöttek, s ez összejövettel telekürtölik a félvilágot: mégis arra a gyűlésre csak más szemmel tekintünk, mint az én családomra, mikor szerény ebédünket költjük el, s a kis leányom mondja: »a ki ételt, italt adott, az az isten legyen áldott«. Rólam senki se tud semmit, de ott jelen van ngs. Szilassy Aladár ur, nt. Szóts Farkas, nt. Kecskeméthy theol. tanár urak, s még egy csomó tekintetes, egy másik csomó téns ur, és egy rakás t. c. ur. Nő hát, erre a diszes társaságra mégis csak más szemmel nézünk, s azt is megjegyezzük, hogy ki imádkozik. Ha véletlenül t. c. földmives uram imádkozik, mint ez Pesten történt, megcsóváljuk a fejünket: ejnye, ez az atyafi, ha haza jó Pestről, még helyettünk is elvégzi a reggeli könyörgést, mert, né, Pesten még a nagyságos urak is meghallgatták!

Evangélista. jó uraim? Emlékeznek, mit mondott Jézus Krisztus? »Ne adjátok azt, a mi szent az ebeknek, se a disznók eleibe ne hányjátok a ti drága gyöngyeiteket; hogy azokat meg ne tapodják lábaikkal és reátok fordulván, meg ne szaggassanak titeket.« (Mat. VII. 6.) Nő hát, én attól tartok, s aggodalmomat a jelek már is kezdik igazolni, hogy ha híveinket kezdjük imádkoztatni a vallásos estélyeken, nem csak papi méltóságunk, tekintélyünk csökken, hanem azzal együtt mi nyitunk utat a baptizmusnak. Hiszen, a baptisták is így tesznek kit a szentlélek megszáll, az imádkozik. De a baptizmus, csak mellékes dolog, ebből foly egy másik veszedelem is; szépen előkészítjük a felekezetenélküliséget. Hiszen, csak a vak nem látja, hogy a baptisták, s más isták, azért toborzzák a híveket, hogy mikor annyira fölszaporodnak, kilépjenek az egyház kebeléből; megszabaduljanak annak terheitől és felekezetenélküliek legyenek. Erre már is van példa némely magyarországi egyházban.

Nem úgy van ez, felelik az evangélisták, a baptizmus nem a terhektől való megszabadulás miatt hódít, hanem egy belső, lelki szükség kielégítése után sovárog; óhajtja az üdvígazságokat, mint egyik jeies theol. professzor ur

nekem mondá, melyeket, úgy szólván, a bementés képében vél feltalálni, éppen úgy, mint a katolikus ember az ő egyházában. Hát én ezen állítást elhinném és aláírnám, ha tudnám, hogy egyszerű földmives, vagy iparos hiveink olyan valóságos képzettséggel, oly széles körű ismeretekkel bírnának, mint a nagytiszteletű tanár urak, vagy akárcsak, mint mi, gregarius papok. Ám, de, tessék csak a népet egy kissé jobban megfigyelni, tessék az ő vallás-erkölcsi gondolatvilágát, ismereteit közelebbről, mélyebben vizsgálni: s bárki meggyőződhetik arról, hogy annak a népnek oly üdv-igazságokról abszolút még fogalma sincs. Nem mondom, sőt készséggel ismerem el, hogy találkozok olyan, a ki szívesen olvas, örömet akar hallani valamit, de ennek lelki szükségét könnyen kielégíthetjük egy pár jó olvasmánnyal, s ha kezdenők neki Krisztus váltás-gyógytanát magyarázni, még az olvasástól is elmenne a kedve.

A mi népünk tehát még nincs oda emelkedve, hogy megemészthetné a modern belmisszió lelki eledelét. Ezt a népet még csak tejnek itálával kell táplálnunk, mint Pál apostol a korinthusiakat, különben nálunk is lábra kap a pártoskodás. A tejnek italát pedig, csak a konzervatív belmisszió útján nyújthatjuk. És szigorúan óvakodnunk kell minden radikális újítástól, különösen az olyan eszmék hirdetésétől s az oly cselekedetek gyakorlásától, melyek a baptizmusnak és a felekezet-nélküliségnek nyújtanak tápot, különben munkánk által nem hogy erősítenők, hanem gyengítjük egyházunkat.

Nem érdektelen, fölemlítenem azt, hogy mikor a vallásos estélyeket megkezdettem, alig telt el két-három hét, már két vándor baptista jelent meg egyházamban, s egy vasárnap este, a mint én a dolgomat elvégeztem, éppen a szomszédságban tartottak »éjjeli misét.« Hanem én kurtán elbántam velük. Egyszerűen kisupplottattam, s följegyezvén illetőségüket, megszereztem életrajzukat, miből kitűnt, hogy mindkettő tömlőcöt kiszolgált tekergő. Ezt egy más alkalommal hiveimnek is előadtam, s azóta ilyen vándor-próféták sem jártak, a tévelygésnek sincs nyoma. De ki tudja a jövőt? Az esetből azonban megtanultam azt, hogy a későbbi összejöveteleken, mert már rögtön félbe nem hagyhattam, minél kevesebb részt engedjek a vallásos elemnek, hanem annál több közhasznú ismeretet, sőt mulató történeteket is adjak elő. Most már olvasmányok terjesztése, s legfőbbképpen előző

cikkemben jelzett uton-módon végzem a belmissziót.

De okom volt rá még más is, hogy mindenben ne kövessék ama radikális belmisszió-náriusokat. Ez ok az, hogy működésükben nem láttam elég garanciát arra, hogy az, az én egyházamat, a kálvinista egyházat, erősíti. Igaz, hogy e ponton egy kis felekezetiességgel is vádolhatnak, de nem tehetek róla; nekem az én egyházamat kell szolgálnom. Ugyanis, az újabb belmisszió kreációi: az evangéliumi szövetség, fehér-kereszt egyesület. stb. csupán az általános vallásos érzelmeket ápolják, szóval, magát a keresztyén vallást terjesztik, és nem fektetnek elég súlyt a különös felekezeti érdekekre. Már pedig tudjuk, hogy a keresztyén egyház mindjárt alakulása után már felekezetekre szakadt, s ezek száma a reformációval még szaporodott, s annak egyik felekezete éppen mi vagyunk. Lehet, igaz, úgy okoskodni, hogy az általánosban a rész is befoglaltatik (I. Kor. XII. 27.) s ha a Krisztust prédikáljuk, eleget tettünk a mi egyházunk érdekeinek is. Igen bizony, ha mind csak magyarok, és mind csak kálvinisták volnánk: akkor helyezkedhetnénk ilyen latitudináris alapra; de hát nem látjuk a hatalmas, gazdag római katolikus egyházat, nem látjuk a magyarságot elnyeléssel fenyegető gör. keletieket és katolikusokat, hogy ne is említsem a lutheránus szláv elemet? Nő hát, ezek mind a hátunk megett vannak, s az ők belmissziójuk nem az, hogy vallásosak legyenek, hanem: katolikusok legyenek, oláhoknak maradjatok! Ha mi nagy szabadelvűségünket arra használjuk, hogy uton-utfélen kiabáljuk: csak a Krisztust, csak a Krisztust! ma-holnap oda jutunk, hogy nem lesz kinek prédikáljuk ezt a templomban, mert a nép szegény, a nyomoruság úzi, s úgy okoskodik: minek fizessem tovább egyházamnak a nagy adót, hiszen vallásos, keresztyén ember azon kívül is lehetek. Mert hiszen, azt nem lehet komolyan venni, hogy az evangéliumi szövetség tagjai jobban megfizetik az egyházi adót. Van nekem egy hivem, a templomból soha el nem marad, még hétköznap sem, van neki énekes könyve, énekel, olvas, egy szóval, minden külső kellék megvan benne, de tetszik tudni, hogy ez az én emberem 10, mond, tiz krajcár domesztikáért minden évben elveszekedik velem egy pár órát, pedig volna módja, miből megfizesse. Nő, kérem, az ilyeneknek csak alkalom kell, s föl-

télenül elveszítjük, s vele együtt megy még egy rakás. Azt hiszem, csak így vagyunk az evang. szövetség tagjaival is; nem mások azok, (legalább a köznép), mint báránybörbe öltözött farkasok, kik csak az alkalomra várnak, s mi-helyt az megjő, rögtön ellenünk fordulnak.

Azért kell tehát nekünk a belmissziót több körütekintéssel, k o n z e r v á t i v irányban vinnünk, hogy az efféle veszedelmeket kikerüljük: ugy-szólvá, v é d e l m i álláspontba kell helyezkednünk, hogy azt, a mi van, megtarthassuk. Ezt a védelmi álláspontot nem látom én az újabb irányu belmisszióban, mert ők nem egyházunk védbás-tyái mellett állanak, hanem széjjeljárnak az el-lenség táborában, a mely pedig hamar bekerít-heti őket. De, a mig ez megtörténék, mondjunk el még jövő alkalommal pár intő szót.

Vajda Ferenc.

Tanügy.

A vallás-erkölcsi és hazafias nevelésről.

(Felolvasatott az országos középiskolai tanár-egyesület ujonnan alakult sz.-udvarhelyi körének 1897. ápr. 1-én tartott első gyűlésén.)
(Folytatás.)

A tanár, mint minden más közügyet szolgáló s nyilvános pályán működő ember, valamint az iskola is, olyanok, mint egy egy szögletkő, melyekbe akarva, nem akarva, csaknem mindenki bele ütközik.

Igy történik meg aztán, hogy ha a tudományos miveltség, vagy a vallás-erkölcsi élet körében valami hiány, vagy fogyatékoság mutatkozik: a család, sőt olykor az egész társadalom is igen könnyű és kényel-mes dolognak tartják, önmagukról másra háritani a fe-lelősséget, hibáztatván az iskolát, a nevelési rendszert, legfőbbképpen pedig a tanítókat, tanárokat.

Jól ismerjük, és sokszor fájdalmasan érezzük mi is munkánknak sikertelenségét, vagy fogyatékos voltát; tudjuk és készséggel elismerjük azt is, hogy az iskolai neveléstől, ha nem is éppen minden, de kétségen kívül igen sok függ, és azt is tudjuk, hogy az ember, ha nevelés nélkül magára hagyatnék. érzékei talán így is kifejlődnének ugyan, de értelme nem.

És számtalan eset bizonyítja, hogy minő gyáva, tchetetlen teremtmény a magára hagyatott ember; ám de azt sem szabad elfeledni, hogy a nevelés nagy mun-kájában, ama fenséges épület fölemelésében, melyet val-lás-erkölcsi alapon nyugvó műveltségnek, humanizmus-nak neveznek, az iskola és a tanár csak középhelyen álló tényezők, mig az alapvetés a család feladata marad, a tetőzetet pedig az élet teszi fel.

Avagy, csoda-e aztán, ha ingatag alapra, és ros-katag tetőzet alá haszontalan, rozoga épület kerül?

I.

Nézzünk szembe hát azzal a váddal, mely szerint az iskolai nevelés rendszere, vagy talán éppen a taná-rok volnának okai a vallás-erkölcsi élet helylyel-közzel való hanyatlásának.

Tisztelt pályatársak! Gondolatom szerint, a ma-gyar nemzeti nőnevelés most már annyira előtérbe tolt kérdése éppen azért oly nagy jelentőségű, mert a neve-lés első szálai a családi élet termőföldjében gyökerez-nek, és így az édesanyák kezeibe van letéve a gyer-meknevelés alapja, mert a nő, mint édesanya, a háztáj világitó napja, a családi-kör középpontja. Éppen azért a nőnevelésnek első sorban, és mindenek előtt s fölött intenziv természetűnek kellene lenni, és nem ki, a nagy világ, hanem be, a család fele kellene irányulni.

Korunkban, talán éppen azért, mert igen sokféle tudományra és művészetre tanítják még a leánygyer-mekeket is, nem jut elég idő se testi, se vallás-erkölcsi, se házi nevelésükre.

Pedig, egy zsák tudománynál és egy köből pipere-munkánál többet ér egy kis mozgás, testgyakorlás, egy parányi szivjóság, nemes érzés és erény.

Azonban, az is igaz, hogy ezekre az iskola csak éppen rámutathat, a többi az önképzés és a család, illetve a példaadás dolga.

A férfit az élet elvonja szereteteitől; pályája ki-szakítja családjá köréből, hova csak olykor-olykor juthat.

Ezért az édesanya vállaira nehezedik a családi, a házi nevelés egész sulya, a kit senki sem pótolhat, s kinek elvesztése éppen ezért oly fájdalmas; de a ki viszont egymaga igen sokat, talán minden hiányt pótol.

Tehát, a család és annak körében a nő, mint édesanya veti meg alapját annak a vallás-erkölcsi és hazafias nevelésnek, a melynek a bölcsőnél kell kez-dődnie, mert az iskolai nevelés és oktatás csupán egy láncszem, mely összeköti a családot az élet-tel. Ész és sziv, mint a tudomány-szerzés és jellem-képzés tényezői, első sorban az édesanyák kezei között fejlődnek.

Tehát, úgy a test-ápolás, mint a lélek-fejlesztés, midőn az még csak homályos élelelv s szervező életerő, az édesanyának feladata volt s az is marad mindig.

A lappangó szép érzéket kifejtteni, és tudatra eb-reszteni, szintén az édesanyák tis.te. És mindezekhez nem kell eget hasogató tudomány, mély bölcsesség; de annál több szivjóságra, annál nemesebb kedélyhan-gulatra és sok eszélyességre van szükség.

De éppen azért, hogy a magyar nő, mint házi asszony és édesanya nemes feladatát sikerrel oldhassa meg, szüksége van minden földi salaktól tiszta, égbe vezető, egész lényét szent ihlettel elárasztó s átható erőre, mely megedzi a küzdésre, mely által szent oltárrá magasztosul az egyszerű családi tűzhely, s mely a csa-ládi életnek zománcot, nimbuszt, színt és illatot kölcsö-nöz és azt megfűszerezi.

Mondjam-e, hogy ez az erő, a vallásos hit, a ne-mes erkölcs? A férfit tettekhe heviti a közügyek iránt való érdeklődés; a dicsőség után való vágyódás; a be-csület és a hazaszeretet; ellenben, a nőt, kinek világa a családi élet, ki, ha a nagy világ szinpadán férfiként szerepel, »megszűnik nő lenni, a nélkül, hogy férfi le-hetne«: a nőt önmérséklésre, türelemre, hűségre, övéinek szeretetére, a lelkén, szivén s egész valóján átszűrődött vallásos buzgóság tanítja meg.

A vallástalan ember önző; saját én-jét bálvá-

nyozza; kitartó küzdelemre gyöngé, és így nemesebb rendeltetésének sem felelhet meg.

És hát milyen lehet a vallástalan nő?

Minden más inkább lehet, mint jó édesanya, pedig éppen ez a nő legmagasztosabb hivatása.

A vallástalan nő lehet külsőjére szép, de szépsége csak arany-keret, melyből hiányzik a kép.

Az ilyen nő lehet a nagy világ előtt hideg bálmulás tárgya; de soha sem fog bennünk rokonszenvet kelteni, és soha se fogunk hozzá az őszinte tisztelet és szeretet érzésével közeledni.

A vallásos hit ad az élet küzdelmeire erőt és nyújt üldözései ellen oltalmat, és hogy ha eljönnek a vészteljes napok; ha a fájdalom ólomsulya nehezedik életünkre, mely alatt roskodnak vállaink; ha csügged lelkiünk és vérzik szíviünk, s ha elvesztettünk mindent, a mit az életben szerettünk, és kedveseink sirhalmi egymásra domborulnak: hol leljen vigasztalást kivált a gyöngé nő, az önfeláldozó édesanya, ha nem vallásos hitének karjai között? Sőt, bátran kimondom, hogy még az erkölcsi nevelésnek sikere is a vallásos érzülettől függ, mert isten az a magasztos ok-fő, ki az erkölcsi törvények iránt való hódolatra késztet és azokat szívünkbe írja.

Az igazán vallásos ember az erkölcsi törvényeket isten parancsainak tekinti, ki a legtökéletesebb lény, a legbölcsebb törvényhozó és a legigazságosabb ítélő bíró.

Éppen azért, ha valamikor, úgy a mi tulságosan reális irányu korunkban szükséges a vallásos nevelés, és pedig a lélek fejlődésének mindenik fokozatán, egész vonalán, mert minél nagyobbak korunknak politikai és társadalmi hullámverései, és minél rohamosabb a haladás, annál szilárdabb hitre, annál tisztább jellemre, annál rendíthetlenebb meggyőződésre van szükségünk, hogy bizton megállhassunk a számunkra kijelölt helyen.

És a nevelésnek nem is lehet fonságesebb föladata, mint vallásos, erkölcsös, erényes és így szabad lényt adni a családnak, egyháznak, hazának, társadalomnak, és az emberiségnek.

De ezt csak úgy lehet elérni, ha az a hajlék, hol a gyermek születik, tiszta, mint a templom, és a családi tűzhely, mely mellett él és növekszik, oltár ebben a templomban.

Azonban, fájdalommal kell kimondanunk, hogy éppen a család körében van legtöbb kívánni való.

És merem állítani, hogy a vallás-erkölcsi közönységeknek, alétságnak első csiráját a családi élet körében lehet fölfedezni, hol a panaszképpen föl-fölemlegetett vallástalanság is bővséges táplálékot talál.

E tekintetben nem is kell rossz példa-adás; elég magában véve a hanyagság, a mulasztás is.

Nem mondom én, hogy még azon esetben is, ha mint szülők, mindent megtettünk, és ha lélekismeretünkől megnyugtató szót nyerünk, ne fordulhatna elő egy-egy elszomorító eset; de, hát van-e buza konkoly, s van-e szabály kivétel nélkül?

A család, és ebben az édesanya, kell tehát, hogy lerakja a vallás-erkölcsi nevelés alapját, melyre aztán az iskola építhet; de csak abban az esetben, ha később is

támogatást nyer a családtól, mely nélkül elő fog állani az a bábeli zür-zavar, midőn a mit az egyik épít, azt a más lerontja.

De szép, és magasztos elhivatása van a családnak és abban a magyar nőnek, mint édesanyának, a hazafias érzés ápolására, és a nemzeti önérték fölbresztése terén is.

Mert nemzetünk veterán koszos költőjével szólva: »minden családnak van egy védő angyala, ki vezérli jóra, vagy rosra, s kinek neve és emlékezete szent marad!« És ez a védő angyal: a nő; a gyermeknek édesanyja; az ifjunak imádottja; a férjnek pedig hitvese, hűséges segítő társa, magyarán megmondva: felesége.

Ha az édesanya önértékre szoktatja gyermekét, ha szívébe csepegteti a hazafias érzést: akkor nemzetünk élni és virulni fog; akkor biztosítva van nagyság és erény.

Tisztelt pályatársak! Bocsánat, hogy talán kissé sokáig is elmulattam, és csaknem ott feledkeztem a családi körben, a nőknél, mint édesanyáknál; de úgy vélem, hogy kitűzött céloim szerint szükség volt, kellő képpen méltatnom és méltányolnom magasztos elhivatásukat és hathatós közreműködésüket a vallás-erkölcsi és hazafias nevelésnél.

Bod Károly,
(Vége következik.) sz.-udvarhelyi tanár.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1897. május 19.

(Folytatás.)

Ezután Parádi Kálmán, tanügyi előadó aa. előadása folytán nyertek elintéztést a következő ügyek.

A mult évi egyházkerületi közgyűlés által megállapított elemi iskolai rendtartási szabályzatnak felülvizsgálása rendjén a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur tudvalevőleg kifogást emelt volt a kollegiumok mellett fennálló elemi iskolák tanítóinak ideiglenes alkalmazása miatt. E kifogás az összes kollegiumi előljáróságokkal közöltetvén, az arra vonatkozó feleletek alapján Ig. Tanácsunk közölte a miniszter úr őnagyméltóságával, hogy nagy-enyedi, m.-vásárhelyi és kolozsvári kollegiumaink készek 1—2 tanítót állandóan alkalmazni, de többi kollegiumaink már megszüntették elemi iskoláikat s így ezeknél intézkedés szüksége fen nem forog.

Jóváhagyó tudomásul vette, továbbá, Ig. Tanácsunk Nagy Lajos, tanítóképezdei igazgató aának a tanítói pótanfolyam előkészítésére vonatkozó jelentését, és elfogadta a képesítési módokat megállapítására vonatkozó javaslatát.

Végül, a nagy-enyedi theol. akadémia megszűnésével szükségessé vált átmeneti intézkedések előkészítésére kiküldött héttagu vegyes bizottság jelentése vétetett tárgyalás alá, melyben a nagy-enyedi kollegium kezelése alatt álló és kizárólag theologus ifjak segélyezésére rendelt alapítványok egy részének kiadására nézve megegyező, de másik részére nézve a bizottság kollegiumi kiküldött tagjai által el nem fogadott javaslat foglaltatik, és egyuttal a kollegiumi kiküldöttek ama kívánsága terjesztetik elő, hogy a jelzett alapítványok kamatai ne kizárólag a kolozsvári theol. fakultáson tanuló theologusoknak, hanem a nagy-enyedi kolleg.

előjáróság tetszése szerint, bármely hazai theológián tanuló ifjak részére is kiadhatók legyenek.

Igazgató-Tanácsunk a bizottság többségének javaslatát tevéen magáévá, oly értelemben fogja előterjesztését a főtiszt. közgyűlésnek megtenni, sajnálatát, és megütközését fejezván ki egyuttal a Bethlen-kollégium előjáróságának amaz érthetetlen javaslata fölött, hogy a különálló fejedelemséget képezett Erdély, világosan egyházkerületünk területéhez kötött fejedelmi alapítványának egyes részleteit a testvér-egyházkerületek theologiai akadémiáihoz óhajtja áthelyeztetni.

Kolozsvár, 1897. május 23.

Elnökölt: főtiszt. Szász Domokos, püspök aa. Jelen voltak: dr. Vályi Gábor, Gyarmathy Miklós, Becsek Lajos, Parádi Kálmán, Kenessey Béla, ig. tanácsosok. Márkus János, titkár, Deák József, pénztárnok, Maksay János, számvevő, és dr. Kádár János, s. titkár.

Az ülés megnyitása után, mindjárt első helyen a görgegyi egyházmegye többrendbeli indítványa olvastott föl, melyekben határozatokat provokál az egyházkerületi közgyűléstől az egyházi évnek polgári évre leendő változtatása, a kántortanítók meghívhatása, a kántortanítók beszolgálási viszonyainak rendezése, és a képezdei rovat megsejtesítése tárgyában. Áttette Ig. Tanácsunk ez indítványokat a közgyűlési indítványvizsgáló bizottsághoz.

Papp István, deési egyházmegyei esperes aa. kérésére kiutalt Igazgató-Tanácsunk 150 frtot nevezett aának, a babuci egyház ingatlanainak eladásával fölmerült költségeinek megtérítésére.

Deési egyházközségünk tanácsa kellőleg igazolván fölterjesztésében, hogy a segédpapi javadalom emelésére megszavazott évi 120 frtot már ez évben is fedezni tudja, kérte annak engedélyezését, mire Igazgató-Tanácsunk a jelzett fizetés-pótlásnak már ez évtől kezdve leendő folyósítását engedélyezte.

A budapesti bérházak megvizsgálására kiküldött bizottság beadván eljárása eredményéről szóló jelentését: az a főt. közgyűlés elé terjesztetni határozottatott.

A papi fizetések rendezése tárgyában beérkezett egyházmegyei véleményeket vette ezután Igazgató Tanácsunk vizsgálat alá, melyekben a javadalmaknak állami kiegészítése mellett az avult keperendszer megváltoztatása van a legsürgősebb teendőnek jelezve. Minthogy a fizetések állami kiegészítése már fokozatosan folyamatba is indult, a kérdés ezen ágára nézve Igazgató-Tanácsunk nem tesz javaslatot a közgyűléshez, de a kepeváltások mielőbbi keresztülvitelét maga részéről is szükségesnek ismervén: ez irányban tett előkészítő lépéseit a közgyűlésnek bejelenteni, és a további teendőkre nézve fölhatalmazást fog kérni.

Hidalmási egyházközségünk indokolt kérésére megengedte Igazgató Tanácsunk, hogy a lelkész elvesztett képének kárpótlására, pénztárából, évi 50 frtot folyósíthasson.

A jogügyi bizottság véleménye alapján, megadta Igazgató-Tanácsunk kimerítő feleletét a vallás, és közoktatásügyi miniszter ur ama leiratára, melyben Alsó Fehérvármegyének a nagyenyedi theol. akadémia vizs-

szállítását kérő folyamodására kért véleményt. A feleletben Igazgató-Tanácsunk kimerítően reámutat a közgyűlési határozat indokolt, és helyes voltára, de egyzersmind határozottan tiltakozott az ellen, hogy egyházkerületünk belügyeibe valamely törvényhatóság beleavatkozzék, és megjegyezte, hogy most sem a törvényhatóság helytelen nézeteinek helyesbitése, hanem a közoktatásügyi miniszter urnak minden oldalról leendő tájékozása céljából tette meg észrevételeit.

Továbbá, a mult évi főt. egyházkerületi közgyűlésnek a kolozsvári egyházmegye szervezeti szabályrendeletének elkészítésére vonatkozó utasítását vette Igazgató-Tanácsunk tárgyalás alá, s miután az illető egyházmegye fölterjesztéséből is láthatólag, tényleg kolozsvári egyházmegyei szervezettel adni, ez idők szerint, nem lehet, elhatározta, hogy javasolni fogja a főt. közgyűlés előtt, hogy kolozsvári egyházunkat nyilvánítsa püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségnek, és szamosfalvi egyházunkat csatolja a kolozs-kalotai egyházmegyéhez addig is, míg az egyházmegyék általános kikerekítésével, a kérdés végleg rendezhető leend.

Petre Borbárának, mint alsó-rákosi volt lelkészünk jogutódának, ama kérését, hogy a nevezett papi állomás után nyert pótdézmakárpótlási összeg részére kiadassék, nem találta Igazgató-Tanácsunk teljesíthetőnek, minthogy a kárpótlás nem a papi hivatal jogán, hanem földesuri jogon adatott s így az egyházat illeti.

Szell János, és társai, rettegi lakosoknak, az ottani lelkész aa. elleni panasza folytán elrendelendőnek találta Igazgató Tanácsunk az előleges közigazgatási vizsgálatot.

Kolozs-kalotai egyházmegyénk kérését, melyben mélt. Lészai Ferenc aának kolozskalotai egyházmegyei örökös tiszteletbeli főgondnokká leendő kinevezését kéri, ajánlattal terjeszti Ig. Tanácsunk a főt. közgyűlés elő.

Végül, még két közigazgatási bírósági ügyben határozott Ig. Tanácsunk, t. i. az etédi egyházközség, és ottani lelkészünk között fenforgó vitás javadalmi kérdésben, valamint Varga Gábor, zilahi lakos vitás kepeügyében hagyta jóvá az elsőfoku bíróság határozatait, s ezzel az ülés, az idő előhaladottsága miatt, bezárattott.

P. S.

Az egyházmegyéből.

A maros-ujvári egyházból.

A maros-ujvári ev. ref. egyház templomépítésre készül. Az államkincstár e célra alkalmas templomhelyet, és 1500 frt. segélyt adott. Egyházközségünk szegény. Ez összegben felül csupán 2500 frtnyi értékű anyaggal rendelkezik. Még 4—6000 forint szükséges tovább már nem halasztható céljának megvalósítására.

A protestáns egyház élőkövekben rejlő erejében van reménységünk, midőn a templom építés nagy munkájára vették kezünket. A gyűjtésre az engedélyt az egyházközség, az egyházmegye előjáróságától, és a főtiszteletű püspök urtól megnyerve, fel fogjuk keresni ez év folytán az egyházközség tagjait, és ismerőseinket.

Az ügy élén mélt. br. Kemény Endre, országgyűlési képviselő, gr. Teleki Ádám, nagybirtokos, pátrónus, Fritc Pál bányatanácsos, főgondnok, és az egyház lelkésze álla-

nak. Gróf Teleki Ádám a főrangok körében szép eredménnyel kezdette meg a gyűjtést. Társadalmilag is teszünk, a mit tehetünk. Az első lépés arról tanuskodik, hogy a szeretet istenének házára adakozni fog nemzeti, és felekezeti különbség nélkül minden ismerősünk.

E hó 15-én rendeztük a templom-építés javára az első mulatságot, s azon, a rossz idő, szakadó eső dacára, megjelent a m.-ujvári közönség javarésze, s még vidékről is többen.

Összesen 199 frt. volt a bevétel, miből kiadás vala 72 frt. 85 kr. s így a tiszta haszon 126 frt. 15 kr. mely összeg takarékpénztárba helyeztetett.

Ez eredményt, az 50 kros belépő-jegyek mellett, a számos felülfizetés, és öt értékes tárgy kisorsolásából bevett 26 frt. tette elérhetővé. Nyilvános nyugtazás, és hálás elismerésünk jeléül közöljük a felülfizetéseket. Felülfizettek: br. Kemény Endre 29 frt. 50 krt, Fritc Pál 4 frt. 50 krt (ugyan ő nagysága egy más alkalommal 5 frtot, László József, gyógyszerész 2 frtot, mely összeg azonban a gyűjtőívbe lesz beírva annak idején), Bartos Ferenc, Hari, 2 frt. gr. Teleki Ádám 10 frt. Jancsó Lajos frt. Orosu Virgil 1 frt. Boér György 1 frt. Mán József, Budapest, 1 frt. Áros Gábor 2 frt. Török Ferenc 50 kr. Geisler Miklós 50 kr. Dr. Bikfalvi Károly 1 frt. Frigyes Károly 1 frt. Naftali József 1 frt. Boér Ferenc és neje 1 frt. Cicimarra Rikhárd 4 frt. Veincel 50 kr. Olvashatlan név 1 frt 50 kr. N. N. 1 frt. Smelcer 50 kr. Mendel Izidor 50 kr. Felix Károly 6 frt. Viedeman 1 frt. Salamon Géza 50 kr. Salamon Samu 50 kr. Kurta Károly 2 frt. Ryba 50 kr. Beller 50 kr. Vild Tamás 20 kr. Vecsernyés Sándor 50 kr. László József 1 frt. Szilágyi Géza, Hari, 1 frt. Összes felülfizetés 83 frt.

Hol az élőkövek ily buzgósággal csoportosulnak a Krisztus körül, ki lett a szegletkő, és a megdőnhetetlen fundamentum ott felépül az istennek háza!

Jancsó Lajos,
év. ref. lelkész.

Torony-alapkőletétel Magyaró-Kerekén.

Lélekemelő ünnepségnek valánk tanui f. évi május 24-én délután Magyaró Kerekén.

Volt itt egy régi fatorony, melynek fedele nagyon avúlt volt, s e népességre kicsiny, de buzgóságban nagy egyházközség tagjai elhatározták, hogy új kőtornyot építenek helyébe, s ez elhatározásuk, isten segedelmével, ma teljesedésbe ment annyiban, hogy az első alapkő elhelyeztetett; nem külső fényvel, és pompával, nem csillogó beszédek és dörgő mozsarak hangjai közt, hanem egyszerűen, csendben, a külső félynél erősebb szeretettel, és az igazság erejétől egyszerűvé tett beszédek hatása alatt, a hívek szemében csillogó örömkönyvek között.

Öröm volt látni azt a sürgést-mozgást, mely a torony és a vele szomszédos papitelken történik. A toronnyal egy időben lebontott régi, rozszant papilakás különböző helyeken csomókban rakott romhalmazai közepette sürgölődő napszamosok raja: egyik mészkeveréssel, másik földhányással, többen kőhordással foglalkoznak; itt kőmivesek emelik a papi lak alapfalazatát, ott az ácsok egy része válogatja az alkalmas anyagot, más része fűr-farag, a hívek követ, porondot fuvaroznak, kellő rendben, és csendben, Timbusz János,

kolozsvári építőmester vállalkozó, és fia okos vezetése mellett. Nem hallik itt léha dana, sem az ilyen alkalmakkor megszokott trágár élc, minden az építendő tárgyhoz illő komolysággal történik.

Megszólalnak az ideiglenes haranglábra helyezett harangok, a munka zaja elnémul, gyűlnek a hívek, isten dicsőítése kezdődik.

A gyülekezet éneke (XC. zsolt. 1. vers) után Barabás Árpád helybeli pap, megállva a három méter mélyre ásott torony alapgyödre előtt, körülvéve attól a kicsiny, lelkes seregtől, melynek buzgó pásztora és imádkozott. Imádkozott ott mindenki. Az imába bele volt foglalva röviden, hogy mennyi csapás érte az írásos, vagy szóbeli hagyomány szerint e kicsiny egyházat, de az Ur nem engedte elveszni az ő kis seregét. Kiemelte a bajokból, támogatta, többen-többre segéltette. E szívből jött s szívekbe menő ima után elővette az alapkőbe helyezendő üvegből a pergamen-papirt, melyre az eddig megtudott történetét írta le egyházának, valamint az építés idejében fennálló viszonyokat, és felolvasta.

Érdemes e történetből egyetmást elmondani.

A m.-keréki egyház, hagyomány szerint, Remetén volt (Bánfi-Hunyadtól nyugatra, az »alsónád«-nak nevezett hunyadi határrészen alúl, hol a Körös völgyét egyfelől a »hadossalvi«, másfelől a »marothlaki« határhoz tartozó hegyek összeszorítják), honnan a Körös völgyén benyomuló ellenséges zaklatások miatt telepítették mostani helyükre. Régi lakóhelyükön csak egy emlék maradt fenn, egy nyolc székeli szénára való terjedelmes rét, mely a mai napig is a pap dotációjához tartozik.

A régi fatorony 1690-ben épült. A lebontott faanyagok között láttuk azt a tölgyfa-gerendát, melynek felírása: »ANNO D.(omini) 1690. POSONI N: G: CSINALTA.

1746-ban a templom leégett, de újra épült. 1750-ben öntették a nagyobb, és 1754-ben a kisebb harangot. (Mind a kettő megvan.)

Hallottuk, hogy a község lakóinak száma, a felolvasott történetben így áll: van 237 magyar anyanyelvű, és ref. vallású; 2 magyar a. ny. és unit. vallású, 4 magyar a. ny. és róm. kath. vallású; 240 oláh a. ny. és gör. kath. vallású, és 7 magyar a. ny. és izr. vallású. E szerint 250 magyar a. ny. és 240 oláh a. ny. együtt: 490 lélek, a a torony alapkővének elhelyezése idejében, 1897. május 24-ik napjáig. Oda csatoltatott a magyar református hívek összes névszerinti kimutatása is. Összeírta Tamás András földmives, ez időben kántor. Innen tudjuk meg, hogy a 287 lélek apraja-nagyja 54 családban csoportosul.

Az egyház patronusai között hallottuk felolvasni első sorban I. Ferenc József, Magyarország királyát, ki magas magánpénztárából az újabb időben két rendbeli adományával, összesen 250 frttal segítette e kis egyházat.

Főtiszt. Szász Domokos, püspök urat, ki folyamatosan jóindulattal támogatja a m.-keréki egyház minden jóra való szándékát, ennek teljesedését elősegíti, kinek meggyőződése, hogy ilyen vallási és nyelvi szempontból ő álló helynek nevezett egyházat, anyaegyházakint fentartani erősíteni, kettős kötelesség.

Főtiszt. Szász Domokosné, szül. Nagy Ilk öngát, ki az egyháznak egy 110 frt. értékű harmoniumot hozatott, és kulturális célra átengedte az E. M. K. E.-nek

iskolául körülbelül három hold nagyságu belső telkét, s így az egyházat a néhány év óta leégett felekezeti iskolájának újra építési költségétől s további fentartásától megmentette.

A torony-alap javára, belügyminiszteriumunk által engedélyezett gyűjtés adakozói között mélt. Barcsay Domokos országgyűlési képviselőt, ngos Gyarmathy Zsigmond, kir. tanácsost, a Kalotaszegi Takarékpénztárt, és számosakat, kik országszerte az 1600 frt. értékű adományt ez alapra összeadták. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsát, mely 1500 frt. 30 évi törlesztéses kölcsönt e célra kiutalt.

A helybeli ajándékozók között meg kell említenem Tamás András földmivest, ki egy évi kántori fizetését ajánlkozta torony- és papilak-építés céljára, ennek pénzértéke 65 frt; Szücs János, m.-kerekí ev. ref. vallásu, vasuti őrt, ki 25 frt. értékű, a torony falába helyzendő emlék-követ-ellátva a szükséges felirással, adott. Isten áldása legyen az adakozókon.

A történeti ismertetésből megtudtuk, hogy a kis egyház egy kemence meszet égetett, 15.000 téglát előállított, az építkezés helyére behordta, 60 öl követ termelt és behordta. Jól esett hallanunk, hogy e behordásban oláh testvéreink közül is számosan részt vettek, valamint azt is, hogy 1848-ban, míg a körülfekvő községekben faji, és felekezeti felszított gyűlölség következtében rablás és égetés pusztított, itt kölcsönös megegyezés folytán senkinek sem történt kára. Most is ott láttuk a hallgatóság között a község oláh lakosait nagy számmal. Ez egyetértés fentartása az ottani ev. ref. és gör. kath. egyházak egybek melletti való fő-kötelessége.

A történeti visszaemlékezés befejezése után a kifaragott alapköbe elhelyeztettek az említett okmányok, és első sorban Barabás A. helybeli pap vette a kalapácsot s háromszor ráütve a köre, következőket mondotta: »Az istennek legyen hála, ki adott nekünk diadalmat a mi urunk Jézus Krisztus által.« Utána az egyház gondnoka, kántora,

egyházfia, presbiteriuma járultak sorban az alapköhez, kik egyszerű, szíves jó kívánataikat néhány szóban kifejezték. Megható volt egy öreg presbiter, ki koránál fogva nem hitte, hogy ez valaha megvalósul, könyekre fakadt s elérzékenyedésében alig tudta kifejezni jókívánását. Ezek után az egyháztagok, és vendégek közül néhányan járultak az alapköhez, köztük Cuca János, k.-szt.-királyi áll. ig. tanító következő szavakkal: »Az igaz vallásosságnak, mely hazaszeretnek s hazánk szabadságának légy örálló tornya.« Végül, az építész s legutoljára Szilágyi László kalota-szentkirályi ev. ref. pap tették meg a szokásos kalapácsütést, utóbbi következő szavak kíséretében: »Az istennek dicsőségét, az Urnak az emberek által való tiszteletét, és a szeretet soha el nem enyésző hatalmát hirdesse ez alapkövön felemelkedő torony nemzetségről-nemzetségre.«

Az alapkö elhelyezése után, Szilágyi László intézett emelkedett hangulatu, magvas beszédet a hívekhez, és összes jelen voltakhoz. Elismerete buzgóságukat, buzdította, bátorította őket, hogy ne lankadjanak a megkezdett munka teljes végbevételéig. Elismeréssel adózott mindazoknak, kik a mű létrejövését elősegítették, köztük különösen a helybeli lelkésznek, és méltán, mert valóban nem kimélt sem időt, sem fáradságot: gyűjtött, kért, zörgetett mindenütt, csak hogy szegény egyházán segítve legyen s egy régi óhaj-tás beteljesedjék. Végül, hálaadó imát mondott az egek urához, kérve segedelmét, áldását az építés további folytatására, mert »ha az ur nem építi a házat, hiában fáradnak az építők.

Igy a tulajdonképpen alapkö-letétel ünnepe véget ért. Hanem egy más teendő is várt a jelen voltakra.

A torony alapjának ásása közben 1—1½ méter mélyen számtalan emberi csontokra bukkantak, melyek koporsóba helyeztetve, Barabás A. imája után a temetőben, egy megásott sirba, énekszó mellett eltemettettek. A sirnál Cuca János és Tamás András, kántor, beszéltek.

Egy jelen volt.

TÁRCA.

Egyháztörténelmi adalékok.

(Folytatás, és vége.)

A házassági esetekről.

Minthogy a házassági ügyekben, az 1562-ik évi szécseni szomorú csatavesztés után a házasságok között igen sok csodálatos eset fordult elő, sőt sajnos, az ellenség közelsége miatt, előfordul évente most is; mivel a férfiakat, és olykor még az asszonyokat is, gyermekeikkel együtt, fogságba ejtik, elhurcolják, vagy megölik, a minek következtében az egyik a másikról azt sem tudhatja, hogy életben van-e, avagy nincsen:

ennek okáért a tiszteletre méltó papság ez ügyet beható tanácskozás alá vevén, elhatározta, hogy az életben levő személyt öt esztendő leforgása előtt újabb házasságra nem bocsátja; kötelességévé tevén ennek, hogy a meghatározott időn belül a távol levő házastársa után szorgalmasan kutasson, és ha az fel nem található, vagy időközben haza nem tér, csak akkor legyen szabad, ismét házasságra lépnie. Ha ilyen eset fordul elő, avagy közeli vérrokonság

és sógorság forog föl, egyik egyházi szolga is, a rendes felsőbbségének előzetes tudta, és beleegyezése nélkül közben járni, még kevésbé a házasságot egybekötöni, ne merészelje; mivel az ilyen esetek tulajdonképpen a város-házára tartoznak, és a világi felsőbbséget illetik.

Mindezeknek utána a tiszteletreméltó városok ezeknek kiküldött urai egyértelműleg elhatározták, és az egyházi szolgáltnak komoly kötelességüké tették, hogy a papi köntös alatt a szószékre asszonyi piszkolódásokat és magán indulatokat föl ne vigyenek és prédikációikba bele ne elegyítsenek, vagy embereket tetszésük szerint le ne korholjanak és ki ne gunyoljanak úgy, a mikép ez eddig olykor-olykor megtörtént, mert ez nem csak gyöngíti és alászállítja isten igéjének értékét és az együgyü embereket bosszuságra ingerli, hanem ellenkezik Pál apostol tanításával is, a ki azt tanítja, hogy mindenenk illő rendben történjenek.

Abban az esetben pedig, ha az egyházi szolgák közül egyiknek a másikkal szemben, valamelyes csekély ok miatt, elégedetlensége támadna, azért egymással hevesen össze ne tüzzenek, nehogy abból nagyobb egyenetlenség keletkezzék;

Folytatása az 14. év mellékletén.

hanem egymás iránt testvéries szeretettel elnézők legyenek, hogy báránykáiknak jó példát adjanak.

Ha azonban valamely fontosabb ügy adná elő magát, a melyet egymás közt jól kiegyenliteni, nem tudnak, akkor forduljanak a seniorukhoz, a ki a többi testvérekkel együttesen tudni fogja jól, hogy azt miképpen kell elintézni, a nélkül, hogy az egyik, vagy másik városnak a joghatóságába, avagy felsőbbbségébe ártaná magát.

Végezetül, tartoznak az egyházi szolgák mindenik egyházban jó példával előljárni; a templomban a maga idején megjeleni; hivatásuknak szorgalmasan eleget tenni; a számukra kijelölt székben helyet foglalni és nem valamelyik sarokban meghúzodni; a hivatalos kötelesség teljesítése és a templomi szertartások bevégezése előtt a templomot el nem hagyni, hogy tisztüknek csúfjává ne váljanak s az együgyü emberek bosszantására ne legyenek.

A jelen alkalommal eme határozatok mellett maradvá, és az elől említett 1558. 1569. és 1577-ik esztendőben megszerkesztett és írásba foglalt hitvallásokat nyilvánosan felolvasva, a tiszteletreméltó hét bányavárosnak összes egyházi szolgálói, letett esküjök mellett, valamint ama kiküldött urak is, a kik Kőrmöc főbányaváros tiszteletreméltó tanácsa társaságában, ezen a gyűlésen jelen voltak, saját kezük adása mellett, azokat aláírták.

Az egyházi szolgáknak a felsőbbbség részéről való hivatalos megvédelmezését és oltalmazását megígérték.

Kelt Kőrmöcbányán 1580-ban, Március 16—17-én, és a hét bányavárosi egyházak lelkipásztoraiknak és papjainak igaz hittel és tiszta lelkiismerettel letett esküjökkel megerősített Kőrmöcbányán, 1580-ban, Március 17-ikén.

Eberhardt Mátyás mester Selmecebánya egyházi lelki pásztor.

Fröhlich Tamás a besztercebányai ispotály rektora.

Thymus Tamás Kőrmöcbánya egyházi lelkipásztora.

Melcer Gergely besztercebányai lelkipásztor.

Sebald Eresmus besztercebányai lelkipásztor.

Lampert Márton libetbányai lelkipásztor.

Nagy Konrád hodrusbányai diakonus.

Sennei János a selmecebányai tótok prédikátora.

Liskavai György a besztercebányai tótok prédikátora.

Prividei Tamás hajnicsi plebánus és zolyommegyei helyettes.

Jansch János zolyomi egyházi lelkipásztor.

Vlantz György a korponai egyház német prédikátora.

Én Sylvester Adám aláírtam Petrovitz Tamásnak, a királyhegyi lelkipásztornak a nevében.

Sennei Mihály a királyhegyi egyház diakonusa.

Én Stöckel Tóbiás, az úrvölgyi iskola rektora, aláírtam

Petri Tamásnak ugyanazon hely lelkipásztorának a nevében.

Én Socovsky András a breznóbányai egyház lelki pásztor.

Lovca György (a név után ez áll: »hoc Anno per Dersfium«).

Gallus Jakab a tyrnafalusi egyház lelkipásztora.

Pál, szilnici plebanus.

Reuss Dávid (Quernfurdensis) kőrmöci diakonus.

Grinfelder György (Warttembergensis) a kőrmöci tótok prédikátora, a ki az összes itt aláírt testvér uraimat követem.

Én Döring Fábrián (Vratislaviensis) selmeci főkantor,

ezt a kegyes hitvallást mint isten igéjével egybehangzót, teljes lelkemből elfogadom.

Bernhardt Eliás (Vodmanus) kántor és zolyomi rektor, ennek az isten igéjével és az oecumeni zsinatokkal, és főképp a Krisztus testével egyező ezen hitvallásnak, kezemmel, szivemből aláírtam.

Schwengler Márton kőrmöci kántor ennek az istenes hitvallásnak aláírtam.

Kőrmöcbányáról.

Krisse János, bíró. Wenger Mihály. Tilesius Lénárt, jegyző ugyan itt. Auer Kelemen. Nitsch András. Khünig György Klingsap Albert. Weber György.

Selmecebányáról.

Lorberer Burchard. Stöckhel Dávid.

Besztercebányáról.

Suessmundt András. Sixti Lőrinc.

Királyhegyről.

Sylvester, Adám városi jegyző.

Korponáról.

Schiefferer János. Saltzbanck György Korpona kir. város jegyzője.

Zolyomból.

Blosius Boldizsár, jegyző.

Következnek a reversalisok.

Melcer Gergely uramreversalisa így hangzik: Én Melcer Gergely, besztercebányai predikátor ezennel elismerem, hogy Fröhlich Tamás urammal, egy néhány beszédemben ellenkezésbe jutottam; miután azonban hitünkről mind a ketten vallomást tettünk; a tisztelendő lelkipásztorok, meg a becsületes nemes és előrelátó kiküldött urak úgy találták, hogy mi egy hitet vallunk, a mely úgy a Szt. irással és a zsinatok symbolumaival, mint Luthernek és Melancthon Fülöpnek, sat. a tanaival megegyezik, és hogy mi inkább csak is a szokatlan új műkifejezések szövegeiben, mint sem a hitben és vallásban térünk el egymástól: ennek okáért az az egység jött létre, és mindkettőnk részére az a meghagyás történt: hogy mi az ilyen műkifejezések használatától és főképpen a magán tanítókra támaszkodó oktatóktól tartozkodjunk; szigoruan tartván magunkat ahhoz a hitvalláshoz, hogy egy isten, egy Ur Jézus Krisztus, a ki öröktől fogva igazi isten és ember; egy szentlélek, egy keresztség és az üdvösségnek egyetlen reménysége van. A ki pedig az egyházban ezutánra egyenletlenséget támasztana, azt azért az ő egyházi és világi felsőbbbsége megbüntesse. A békeesség istene az ő szentlelkének erejével legyen velünk mindnyájunkkal. Amen.

Szóról-szóra így hangzik a Fröhlich János ellenreversalisa is.

(Eredetije német nyelven Kőrmöcbánya levéltárában. Tom. I. Fons. 19. Fasc. 3. Nro. 232.)

Közli: Dr. Kolosvári Sándor.

Különfélék.

= **Kolozsvári egyházunkban, mindkét templomunkban az évenként szokásos konfirmációi ünnepélyek máj. 30-án tartattak meg.** A belfarkas-utcai templomban Herepei Gergely konfirmált 200 növendéket, a külmagyar utcaiban Szász Gerő 180-at. A meghatóan szép ünnepélyeken mindkét templomunk zsufolva volt úgy a szülők, rokonok, mint az

érdeklődő hívek részéről. Egyik jele, hogy minden siránkozás dacára, nem hal ki a vallás a nemesebb szivekből.

= Papválasztás. Az ilyefalvi püspöki vizsgálat alatt álló ev. ref. egyházközség üresedésben volt papi állomására, tiszt. Révay Pál püspöki kiküldött elnök vezetése alatt, az összes választók példás egyetértésével és egyhangu lelkesedésével: tiszteletes Szabó Jenőt, barátsági lelkészt választotta papjává. A költői lelkű ifju lelkészt, lapunk munkatársát, örömmel üdvözljük; az ilyefalvi egyházközség hibeiben pedig bemutatjuk azt a minta-egyházközséget, a milyennek kellene lenni mindeneknek: az egymás iránt való türelemben, szeretetben és egyetértésben. Szívünkben kívánjuk az ilyefalviaknak, hogy Erődsy Mihály, Révay Lajos és Kis Albert utódát, Szabó Jenőt is az a szeretet ölelje keblére, az a tisztelet környezze, mint boldog emlékeztető elődei.

= Megjelent a »Protestáns Pap« című lap XVIII. ik évfolyamának V-ik száma, Lágler Sándor és Kálmán Dezső szerkesztésében Kölesden, következő tartalommal: A pap, Sz. N.-tól. Egy falusi pap gondolatai. Pünköszi beszéd, Vass Tamástól. Egyházi beszéd, Sólyom Lajostól. Pünköszi beszéd, Csulak Zsigmondtól. Izsák és fiai, Földváry Lászlótól. Vallásos órák, Ladányitól. Áldások az Úrasztalánál, Batta Györgytől. Törvények és rendeletek tára, Kund Samutól. Papválasztások. Halálozások. A lapra előfizethetni a szer-

kesztőknél egy évre 4 frttal, félévre 2 forinttal, negyedévre 1 frttal. Kaphatók még régiebb évfolyamokból teljes példányok, a múlt évfolyamból azonban az 1., 2., 3-ik számok teljesen elfogytak.

= Paptársaink figyelmét felhívjuk az alábbi pályázatra. Ha egyéb dolgaik mellett, rá érnének, hogy a nép ajkáról ellessék a költői virágokat, az anyagi haszon mellett, az igaz, romlatlan költészetnek tennének megbeszélhetetlen szolgálatot.

Pályázat székely népmesék és mondák összegyűjtésére. A Kemény Zsigmond-társaság egy nagyobb székely népköltési gyűjtemény második részül pályázatot hirdet ezennel a következőkre: Kíván a társaság eredeti székely népmesék és mondák gyűjteményét. E gyűjtemény a székely földről, a nép ajkáról való s egy vidék e nemű termékeinek lehetőleg teljes gyűjteménye legyen s legalább 15 oly darabot tartalmazzon, mely nyomtatásban még sehol sem jelent meg. A legmegfelelőbb gyűjteményt a társaság 300 koronával díjazza. A kiadás joga a társaságot illeti s ez fentartja magának azt a jogot is, hogy a díjjal kitüntetett gyűjteményen kívül, a többi pályázó munkák közül is mindazt, a mit saját céljaira alkalmasnak talál: megtarthassa, kiadhassa, nyomtatott ivenkint 30 koronával díjazza. A pályamunkák beküldésének határideje: 1898. március 1-je. mikorra a társaság titkárához (Maros-Vásárhely, Szertmiklós-utca 62.) küldendők. Az eredményről ugyanazon év május havában tartandó közgyűlésen számol be a társaság. Maros-Vásárhely, 1897. május 16. Petelei István, elnök. Tóthfalusi József, titkár.

HIVATALOS RÉSZ.

3276—1897.

FELHIVÁS.

összes espereseinkhez és az 500 frton aluli fizetéssel bíró összes lelkészekhez.

A papi fizetések fokozatos kiegészítésére ez évben kiutalt rendkívüli államsegélyből az 500 frton. aluli papi javadalmak lévén kiegészítendő: föl hívjuk ezennel összes érdekelt t. lelkész aait. hogy ez iránti folyamodásaikat illetékes espereseikhez f. évi június hó 15-éig mulhatatlanul adják be, mert az elkésetten beérkezett folyamodások tekintetbe vétetni nem fognak.

A folyamodás rendes államsegélyi kérő-íven állítandó ki s igazolásul hozzácsatolandó az érvényben álló lelkészi díjlevél, valamint annak pénzértékét kiténtető hiteles fizetés kimutatás.

Önkint érthető, hogy csakis az 500 frtnál. kevesebb javadalommal bíró lelkészek folyamodhatnak, s hogy csakis az 500 frtig. hiányzó összeg kérelmezhető.

Esperes aait fölkerjük, hogy a beérkező folyamodásokat tüzetes vizsgálat alá vegyék és a csatolt díjleveleket, valamint fizetés-kimutatásokat az esperesi levéltárban levő adatokkal (díjlevelek, jelentő-ívek) hasonlítsák össze, a netán előforduló hibákat korrigálják és az így átdolgozott és hitelesített kéréseket, összefoglaló kimutatás kapcsán ez évi június hó 20-áig terjesszék föl Ig.-Tanácsunkhoz, hogy a kiegészítő segélyek még jul. 1-jére utalványozhatók legyenek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazg.-Tanácsának Kolozsvár, 1897. máj. 24-én tartott üléséből.

Kádár János,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

521—1897.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sepsi egyházmegyébe kebelezett bikfalvi ref. énekvezér-tanítói állomásra pályázat hirdetik.

Javadalom: 1. tisztességes lakás, gazdasági épületekkel, háromnegyed hold kerttel. 2. Nyolcvan kalangya őszgabona, amezőn tetszés szerint választva. 3. Nyolcvan kal. zab. 5. Öt és fél hl. szemes törökbuza. 5. Kepeválság, árvakepe és oszpora: 20 frt. 6. Hét hold 557 négyszögöl szántó és kaszáló, két hold erdő haszonélvezete; jövedelme: 83 frt. 7. Öt öl tűzifa, vagy 35 frt. 8. Az egyházközség pénztárából

készpénz 108 frt. 9. Stóla: 5 frt. Összes jövedelem, lakáson kívül: 479 frt. 50 kr. melyből 350 frt. 33 kr. tanítói javadalom.

A rendes énekvezéri, és tanítói kötelességek teljesítése mellett, kötelessége lesz az iskolában az ének, és tornatanítás, az egyházi dalkör vezetése.

Pályázati határidő: 1897. június 26. Folyamodványok: nt. Vén Mihály, esperes aához küldendők, Bikfalvára.

Kolozsvárt, 1897. május 31. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

511—1897.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a görgényi egyházmegyébe kebelezett sárpataki egyházközség kántortanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott lakáson kívül, 553 frt. 29 kr. mely áll: a) 40 kalangya gabonából, értéke 118 frt. b) 10 hold első osztályu szántóból, és kaszálóból, melynek kataszteri jövedelme 66 frt. 16 kr. c) készpénzben beszolgáltatandó kepe, értéke 16 frt. 34 kr. d) napszám, értéke 7 frt. 79 kr. e) tandíj címen 40 frt. f) stóla 5 frt.

Pályázati határidő: 1897. június 20. Folyamodványok: nt. Tavasz József, esperes aához küldendők, Magyar-Péterlakára (u. p. Szász-Régen).

Kolozsvárt, 1897. május 31. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

480—1897.

MEGHIVÓ.

A széki egyházmegyének f. évi június 24-én d e 9 órakor Szamosujvart rendes közgyűlése lesz, melyre van szerencsém a t. tag urakat tisztelettel meghívni.

Tárgyak: Esperesi jelentés, főjegyző jelentése a tanács működéséről; tanügyi előadó, számvevő, közalapkezelő előterjesztései; pénztárnok jelentése; aljegyző, tanügyi előadó választása; folyamodványok.

E gyűlésen istentiszteletet tart t. Miháltz Ákos, árpástói lelkész afa.

A közgyűlést megelőző napon d. e. 9 órától kezdve tanács, közigazgatási és fegyelmi bírósági ülés. d. u. 4 órakor papi értekezlet lesz.

Szék, 1897. máj. 29. *Somkerek Miklós,*
esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Nyomatott Ajtai K. Albert könyvnyomdájában. Kolozsvárt.

Mai számunkhoz egy negyedív melléklet van csatolva.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXVII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1897. Junius 10.

23. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutoa 9. sz.*

Konzervatív belmisszió.

(Válasz a »Nyilatkozatra«.)

III.

Első cikkemben említettem, hogy a mai divatos belmisszió voltaképpen nem is belmisszió, hanem külmmisszió. Nem akarok ezen állítással sem adós maradni, mert ebben is egy alapos ok rejlik, a miért attól tartózkodnunk kell. Ugyanis, nem állhatom, mert nem egyezik meg az én protestáns hitemmel, az az álszenteskedő, összekulcsolt kezű, égre meresztett szemű kegyesség, melyet a mostani belmissziónáriusok nagy része gyakorol; az a kiszabott, mértékkel mért ima, ének, s ezeknek az a sallangszerű lemorzsolása egyfelől mindig az evangéliumi igaz (í) farizeust. másfelől pedig egy bűnbánó pópista atyafit juttat eszembe. Az elsőrül megmondotta Idvezítőnk, hogy a ki magát felmagasztalja, megaláztatik (Luk. 18. 14.); a második ellen pedig, mely a katolicizmust képviseli, tudjuk, hogy a reformáció vette fel fegyverét, s e fegyverek győzelme alapította a protestántizmust; addig tehát, míg ezen az alapon állunk, nem szabad, oly vallásos aktusokat ápolnunk, melyek miatt ellentétbe jövünk egyházunk hitelveivel. Hiszen, a történelemből tudjuk, hogy a piétizmus soha se tudott egyházunkban zöld ágra vergődni: mire való tehát ismét oly dolgokba kapaszkodni, melyeknek nincs maradandó hatásuk? A protestántizmusnak ma sem az a célja, hogy tápot nyújtson a vallásos külsőségeknek, hogy a vallást opus-operátummá változtassa, hanem az, hogy független gondolkozású, felvilágosult, öntudatos hiveket adjon az egyháznak, kik a vallást, a kegyességet nem a külső cselekedetekben keresik és találják fel, hanem a szív mélyében; maga Jézus, a nagy mester is azt tanítá, hogy isten országa ti bennetek van (Luk. 17. 20.) Avagy, nem katolikus színezete van-e amaz eljá-

rásnak is, midőn a hiveket buzdítják, hogy: imádkozzatok, hogy mások is térjenek a mi zászlónk alá! Mintha csak a Vaszari Kolos ur ajkairól hallanám: Szűz Mária, nagy asszonyunk imádkozz érettünk! Ne erőszakoljuk az imádságot, hanem hagyjuk, hogy fakadjon természetesen föl a szív mélyéből, mert ekkor több eredménye lesz, mintha mondva csináljuk. Népünknek ugy is hajlandósága van a miszticizmusra, különben, miért menne az oláh pópákhoz, hogy imádkozzék hiszterikus gyermekéért, mert ördög van benne; s ha még mi is valami csodatevő erőt tulajdonítunk az imának, nem lesz alaptalan a vád, hogy közeledünk a katolicizmushoz.

Ha tehát ilyen nagy súlyt fektetnek a külsőségekre, méltán elmondhatjuk, hogy missziójuk, nem belmisszió, hanem külmmisszió, a külsőségek ápolása, hogy az emberek lássák s elmondják róluk is: ime, egy igaz izraelita, kibén álnokság nincsen!

Egyik hatalmas vádja az is a belmisszió emez apostolainak, hogy a papság nem látogatja eléggé a hiveket. Hát, ez lehet igaz is, de az a kérdés: van-e annak mindenütt jelentősége és haszna? Én, például, nincsen hét, hogy majdnem minden hivemet ne látnám, pedig egynek se megyek a házához, sőt még szót is váltok velök. Mi szükség hát arra, hogy a házához menjek? Hiszen, munkaidőben vagy nem kapom otthon, vagy elvonom házi dolgátul; de, ha még ezt szívesen elhagyja is, költségbe verem, mert van benne annyi vendég-szeretet, hogy valamivel megkinál, s ha nem akarom elfogadni, azt mondja: megvetem a házáat. Jól ki kell választani tehát az alkalmat, hová és mikor menjünk. Többek közt, egy ember meghívott a házához, hogy a menyét és fiát békitsem ki egymással, mert folytonosan veszekednek és szégyenlik hozzám jőni. El is mentem. Eleinte a dolog szépen ment, de végre az asszony oly haragra lobbant, hogy

én magam szégyeneltem a dolgot, alighogy engem is el nem kergetett, nemcsak a menyét és fiát. Nó, lám, ha ezeket valaki összebékíti, hogy többé ne veszekedjenek, én rögtön a zászlója alá szegődöm és követem.

Értem én ezt az egyházi látogatást is valamennyire, s gyakorlom is ott, a hol kell. De tudják, ám, hogy mikor volna ennek igazi jelentősége? Akkor, ha egy, a hiveitől teljesen független papság volna; hogy az a hivem ne tudja, hogy nekem még tartozik a bérrel, s tőlem ne kérje saját házában az engedelmet, hogy még nem fizethetett, mert én nem azért mentem hozzá; akkor, ha az a független papság olyan anyagi körülmények között volna, hogy ne csak szóval, ne csak az irás szavaival, s a szenvedő Jób példájával tudjon vigasztalni, hanem a zsebébe is nyulhatna és azt mondaná: ime, itt a pénz, végy magadnak ruhát és kenyeret, de aztán vigyázz! Látogatásunknak, feddésünknek, intésünknek akkor volna igazi eredménye; akkor igazán hiveink függenének tőlünk, de most mi függünk, mert szemünkbe mondják, hogy mi az ő szolgája vagyunk, ők tartanak minket!

Azért tehát, csak maradjunk továbbra is a konzervatív belmisszió mellett, lassankint egyen-gessük a talajt, majd az idő mindent meghoz. Háromszázados multunk, eddigi működésünk meglehetősen jónak bizonyult, s ha ezt tovább is így folytatjuk, a modern belmisszió nélkül is megáll egyházunk, csak egyéb veszedelem ne érje.

Én, megvallom, a mostani belmissziót nem tekintem egyébnek, mint egy divatos áramlatnak. Fölkezde egy pár ember, s utánuk most hirdetik többen: hogy, ime, a ments-vár, ide jőjjetek, mert csak ezen az uton menthetjük meg az anyaszentegyház sülyedező hajóját! Folytatják, de a nélkül, hogy a körülményekkel, anyaszentegyházunk tényleges állapotával számot vetettek volna, hogy népünk, s a papság viszonyait elég alaposan ismernék És ez ismeret hiányában olyan vádakkal állanak elő, melyek még a józanabb gondolkozású egyénekben is ellenszenvet ébresztenek az ügy iránt, s oly utakon haladnak, melyen őket nem követhetjük.

Vegyük a dolgot úgy, a mint van. Ugyan, kérem, kicsoda látta, hogy valahol felnőtt fákot hajlítanak, idomítanak, hogy azokból egy modern disz-kert legyen? Vagy mindenik eltörik, vagy mindenik ellent áll a hajlításnak. Így van a papság is ezen új belmisszióval. Egészen más

irányu képzést, más szellemet nyert a mostani papi kar a theológián; azt kívánni tehát tőle, hogy legyen ezen új iránynak lelkes apostola, kissé merész követelés, mikor még azt sem tudja, hogy beválik-e egészen, hogy épít-e, avagy ront vele? Azt követelni, hogy az idősebb rendű papság, mely már hiveit egy bizonyos szellemenben magához nevelte, bizonyos uton-módon egyháza iránti szeretetét bennük felköltötte: most egy egészen új utra térjen, melyet még nem is ismer, sem nem célszerű, sem nem egyezik a józanésszel. Bizony, nem csodálkozom, ha a papság nagy része a járt utat nem hagyja a járatlanért, és frontot képez ezen új mozgalommal szemben. Nézetem szerint, ha ez lett volna az egyedüli eszköz az egyház megmentésére, akkor kerületünk főhatóságának bennünket papokat mind be kellett volna hivnia pót-tanfolyamra, hogy mi is hallgassuk ezt az idvezítő tudományt, s működésünkben bizonyos egyöntetű elvek és megállapított szabályok szerint járjunk el, nem pedig hogy még az eszköz helyessége fölött is vitatkozzunk.

Ám, ez még nem történt meg; talán azért, mert egyházi főhatóságunk nem látta annak szükségét, helyeselvén egyuttal eddigi eljárásunkat s belmissziói munkánkat. Ha pedig anyaszentegyházunk bölcsessége be fogja látni, hogy ez a modern belmisszió minden tekintetben jó és üdvös dolog: az volna az én szerény indítványom, hogy állítson egy tanszéket fel a theológián annak számára, (talán nt. Szabó Aladár ur jó lenne tanárnak (!)), és képezze a jövődő papságot úgy, hogy a belmissziónak lelkes harcosa legyen. Nem tudom, tisztelt paptársaim, hogy vélekednek, de én a magam részéről határozottan állítom, hogy míg anyaszentegyházunk tételes törvényei, meglevő rendszabályai fennállanak, addig soha sem fogom énekelteni a következő evangéliumi szövetségi dalt:

Gyujtsd fel az áldozatot.
Uram, várok, ne hagyj,
Várok, várok, várok,
Tűzkeresztiséget adj.
Több szentséget, oh adj
Több szelidséget —
Több türest, ha van baj,
Több büt, ha vétek,
Több hitet Jézusban,
Több érzést, hogy véd.
Több kedvet dolgomban,
Több buzgó kérését.
Több hálát hivednek,
Több bizalmat adj
Több dicsekedést benned
Több reményt, s ne hagyj;

Több könyt. kinjät látva,
Több bút bánatán,
Több nyugalmat bajba,
Több dalt, ha megszán.

Mert ebben a dalban sokkal »több« minden van, csak az nincs, a mi kellene: egy csepp valóságos poézis. Bizony, látszik rajta, hogy nem a szent Dávid hárfáján kelt, hanem valahol, engedelmet kérek, de igazán »a malom alatt« termett!

Ezek a mozzanatok, melyeket itt csak röviden felsoroltam, arra indítottak engem, hogy a belmisszióval szemben, egyelőre tartzkodó, konzervatív álláspontot foglaljak el. Mig ez az új mozgalom a »tűzkeresztségen« át nem megyen és a próbát ki nem állja, addig én megmaradok a régi ösvényen, mert az a nézetem, ha istentől van ez a dolog, el nem mulhatik, ha pedig emberektől vagy, el fog töröltetni.

A melyeket fönnebb elmondék, azok csupán csak az evangéliumi szövetség vádjaira és eljárására vonatkoztak, úgy szólván a lelki élet gondozását ölelték föl. Azonban, mint első cikkemben említettem, nem csak ezen részről van vád, hogy a kura pasztorálist elhanyagoljuk, hanem világi részről is. Átolvasva ezen világi vádlevelet, az tünt ki belőle, hogy itt a kura pasztorális elhanyagolása (?) már nem a »lelki szegénységre« vitetik vissza, hanem az anyagi szegénységre. Vagyis, immár nemcsak annak vagyunk okai, hogy hiveink nem lesznek az evangéliumi szövetség tagjai, hanem annak is, hogy ők szegények, vagy a szeg fejére ütve, hogy hiveink nem tagjai a hitel-szövetkezeteknek.

Nóhát, szegény papság, lehet-e még valamit kitalálni, a minek nem te volnál az oka? Eddig tudtam, hogy papbérnek, kántori bérnek, domesztikának, rovatalnak, végrehajtónak, fináncnak én voltam az oka, de hogy az én hivem nem hitel-szövetkezeti tag, hogy községemben nincs hitel-szövetkezet, s hogy ő szegény: ennek is én volnék az oka, azt most tudom meg. Sietek azonban kijelenteni, hogy a dolog nem éppen úgy áll. A papság soha sem volt ellensége a nép anyagi jólétének, vagyonosodásának, de tessék elhinni először azt, hogy van a papságban annyi ámbició, hogy szegénysége mellett sem áll be a hitel-szövetkezetek pénz ágenseinek, és vak eszközeinek; és másodsor azt, hogy a nép, bármennyire birjuk bizalmát, nem mindig teszi meg azt, a mit neki ajánlunk, ha még rá nézve oly üdvös volna is az ajánlott dolog. Nem hiszem, hogy lenne egyetlen pap is, ki a hitel-szövetkezetnek ellen-

sége volna, én legalább nem vagyok. Ajánlottam, megmagyaráztam, és ígértem, hogy mint tag, négy részvényt veszek: s ime, még sem alakulhatott meg. Nem fogadták el. Pedig, hogy valami legyen, az alapszabályokkal szemben elfoglalt bizonyos nézetekről mondattam le, s ezzel együtt, még a netaláni károsodási eshetőségeknek is kivettem magamat, és ime, mégis engemet, s bennem a papságot vádolják, hogy elhanyagoljuk a kura pasztorálist, hogy lethárgiában szenvedünk.

Miért? Azt tudom, hogy Jézus a pénzváltók asztalait feldöntötte, s őket a templomból korbáccsal üzte ki, jelezvén ezzel azt, hogy a papnak is a lelkiekre kell első sorban figyelmét fordítania, s csak másod sorban szabad, a hitel-szövetkezetek pénzváltó asztalai mellé állania. Ám, a viszonyok megváltoztak, s a körülmények sokszor azt parancsolják, hogy oda is állhatunk. De hol vagy az megírva, hogy okvetetlen a papságnak kell megcsinálni a hitel-szövetkezetet? Hát a jegyzők, a szolgabírók, az alispánok, és a földbirtokos uraságok mire valók? Van elég, a miért most bennünket szid a nép, mire való hát ebben is ránk zúditani a nép haragját, ha egy kölcsönügylet nem sikerül.

De, mondom, mindezekről eltekintve, elvileg nem ellenezük a szövetezetet, csak arra kérem annak minden ügybarátját, hogy ne vádoljanak alaptalanul; ha az olyan jó, csináltassák meg a kivel tetszik, és mi annak soha sem leszünk ellenségei, a minthogy most sem vagyunk. Benne foglaltatik a mi programunkban az is, hogy hiveink jólétét előmozdítsuk, de engedjenek meg, ha mindenekben tanácsaikat nem követhetjük, mert annak is bizonyos oka lehet.

Immár végezek. Fejtegetéseimből kitetszik, hogy belmisszióra igenis van szükségünk, az valásunk természetéből foly; de nem arra a belmisszióra van szükségünk, melyet az evangéliumi szövetség és annak hivei folytatnak, hanem arra, mely háromszázados multunkból foly, mely egyházunk érdekeivel nem jön ellentérbe, ez az úgynevezett konzervatív belmisszió.

Vajda Ferenc.

Usus — abusus.

Ha Görögországban az orosz cári kéz dirigál; ha Erdélyben az oláhországi liga dominál; ha a magyar király Bécsben lakik; ha a lajtáninenni miniszterek a Lajtán túlra mennek magyar-érdeket tanulni; ha a főispánok, alispánok, tanárok, szolgabírák, jegyzők, tanítók, falusbírák, katonák, rendőrök sápra joggal áhitoznak;

ha a püspökök, prepostok, kananokok, esperesek, közpapok, polgárok, egyesületek ott is aratnak a hol nem vetettek, stb. stb. stb. mindez: usus.

Már most, ha mindezeket kellően mérlegeljük, minden további argumentáció nélkül kimondhatjuk: az »usus« : »abusus.« Minden usus — abusus

Igy tehát nyilvánvaló, hogy a különböző társadalmi szervezeteknek oda kell törekedni, hogy intézményeikben az ususok légióinak, ha lehet, egy fejet teremtsenek s azt egy csapással sujtsák le.

Igaz ugyan, hogy az újabb alkotmányos korszakban evangélium szerint reformált magyarországi egyházunk, a két utóbbi zsinat által hozott törvényekkel letette a nagyhorderejű egyházalkotmánynak szegletköveit, de az is igaz, hogy mindezt az egyházi kerületekben, mint a megyékben és községekben buján burjánzik az usus.

Ez nem is lehet másképp, mert említett zsinatainkig a különböző egyházkerületek annyira idegenkedtek egymás iránt, hogy külföldön úgy tekintették őket, mint megannyi izolált egyházat, mint megannyi tagokat fő nélkül. Hogy e felfogás nem nélkülözött minden alapot, arról meggyőzhet bennünket az »Egyházi Törvények« re vetett egyetlen avatott pillantás, mert habár el is kell ismernünk, hogy a benne rejlő alkotmányforma egységes koncepció szülte, de azt sem tagadhatjuk, hogy a maga egészében hasonló ez alkotmányforma egy emberi csontvázhoz, melyről meg lehet ugyan itélni, hogy mi lehetne belőle, ha a vázra izom, az izmokba vér, a vérbe erő foganna: azonban, úgy a mint van, nem elégít ki, mert meglátszik minden ízében a kerületek szétvonása, az izomzat, a vér, a lélek, a mozgás, szóval, az élet hiánya.

Nem tartozik most ránk, recenziót írni az »Egyházi Törvények« minden ága-bogára, de célunkhoz képest, rá kell mutatnunk egy pár oly vonásra, mely magában is jellemző.

Kettő hiányával éppen félezerre megy a §-ok száma törvénykönyvünkben. Ezek közül sok, nagyon sok vonatkozik a papokra. Előírják azoknak tanulóit, hivatalos, társadalmi s egyéni viselkedésüket egész a nyakravalóig. De, hogy az ennyi mindenféleképpen prepárált ember, ha már egyszer pappá választatik: mikor jut javadalmazásának birtokába, mikor kezdheti élvezni annyi önmegtagadásának, elvalahára izes (?) gyümölcsseit: arról már nincsen megírva egy jöttácska sem. Arról hallgat a krónika mélyen. Hallgat, mert midőn az özvegyi és kegyeleti év ügyének szabályozását a kerületekre bizta: egyszerűen kitért a kérdés elől. Akár ha a testvázának al-lábszárait eldobnák a váztól.

De menjünk tovább.

Midőn törvénykönyvünk a fegyelmi eljárás eseteit próbálja felsorolni, többek között s talán éppen az első pontban így szól: fegyelmi eljárás alkalmazandó mindazon cselekmények, vagy mulasztások megtorlásánál, melyeket a s t a t u t u m o k fegyelmi esetnek minősítenek.

Szép frázis! Akár ha azt mondanám: »tiltva van minden, a mi tiltva van«; avagy, így szólanék: »pompás mindaz, de mindaz, a mi pompás.« Nem ironizálni akarok; nem, csak rá akarok mutatni az igazságra.

Avagy, kérdem: ki ismeri e széles magyar hazában mindazokat az egyházhatósági határozatokat (Statutum) melyek okkaszionaliter felmerülhetnek, s melyeket alkalomadtán egyik, vagy másik egyházhatóság valakire jónak találhat alkalmazni? Felelet: senki. Mert a 16-ik század első évtizedeitől a 19-ik század utolsó évtizedéig sokat határozhattak egyházhatóságaink olyant, a miről emberöltőnknek fogalma sincs máig, de holnap felszínre kerülhet. Hát, ezek is köteleznének minket? Már pedig, hol van megírva, hogy ez, vagy ama statutum nem kötelez, ha egyszer statutum? Schol. Mindezt az usus szabályozza.

E tények előtt minékünk szemet hunyni, nem szabad, ha egyházunk érdekét szívünkön hordozzuk. Épp ezért, az egyházkerületeknek egyen-egyen és összesen mindent el kell követni a végre, hogy az uzualis eljárásokat a mennyire lehet, törvényesen szabályozzák.

Igy hát, a f. hó 10-én ülésező erdélyi egyházkerületi közgyűlés is lépésekre van kötelezve e téren.

Az eddig mondottakból kifolyólag én jónak látom ajánlani:

Határozza meg a közgyűlés világosan, hogy a megválasztott új lelkész mikor jut javadalmazásának teljes birtokába?

Mert hogy állunk e kérdéssel? Ugy, hogy egyházkerületünk »Utasítása« az »Egyházi Törvények« rendelkezése értelmében szabályozza a kegyévet ugyan, de az idevonatkozó szabályok épp oly mélységesen hallgatnak az új pap javadalmazása folyósításának kezdő pontjáról, mint a zsinati törvények hallgatnak.

Kétségtelenül, bennefoglaltatik a kegyévre vonatkozó intézkedésekben annak a lehetősége, hogy a megválasztott pap a kegyévek letelte után fizetést kaphasson, de e bennefoglaltatás csak oly fokú valószínűséggel bír, mint a mekkora valószínűséggel bír az a föltevés, hogy a mező vad füve csendes háziállatokká lesz, ha kérődző eszi meg.

Kép nélkül szólva: a kepe akkor a papé, mikor a pap élvezi. Még érthetőbben fejezve ki magunkat: azt a kérdést, hogy az újonnan választott pap mikor jut javadalmának birtokába: egyházkerületünkben az usus dönti el. És ez nagyon természetes, mert a vonatkozó szabályok hajlékonyak, mint a »pislogó gyertyabél.

Ezek felett nevetget mindenki, a mint neki éppen jól esik, de nem nevetget az a kezdő ember, a ki midőn annyi éhezés, szomjuhozás és a szó szoros értelmében vett rongyoskodás után egy harmadrangu ekleziába megválasztatik: egyszer csak egy szép őszi reggelen arra ébred föl, hogy udvaráról a félkepét elárverezték s a jövő őszi a megmaradt félkepéért kell szolgálnia, holott a pap-előd, megválasztása és beköltözése előtt egy kerek évvel meghalt s kegyévre jogosult nem maradt; sem pedig a pályázathirdetésben semmi teher nem jeleztetett. Ha ez nem abusus (usus), akkor nincsen, nem lesz s nem is volt efféle csodabogár a földön soha.

Hogy a felhozott eset nem agyrém, hanem megtörtént tény, arra vonatkozólag az Igazgató-Tanács folyó évi ügyiratai között található bizonyítékokat, csak tessék utána nézni.

Ezért merem még egyszer ajánlani határozza meg

a közgyűlés, most, az országos gyámintézet létesülése után, midőn már e körülmény is indokolja az eddigieken való változtatást, hogy a megválasztott új lelkész mikor jut javadalmazásának teljes birtokába. Nem mondom én, hogy az elhunyt papok családjára nem kell gondolni, de hasson oda a törvényhozás, hogy a kezdő ember élet-érdekei se bántassanak.

Azért van törvényhozásunk, hogy legyenek törvényeink. (E téren az ifju papok szövetkezete sem használhatna, mert ők rendszerint nem egyházkerület-képesek.)

Ezek után, áttérhetünk a fönebb említett statumokra. Az »Egyházi Törvények«-ben idézett statumok bizonyára javarészt a liturgiára vonatkoznak, de vonatkozhatnak s vonatkoznok kell azokra az állami és egyházi törvényekre is, melyek az egyházi életet szabályozzák.

Idevonatkozólag véleményem a következő: hirdessen az egyházkerületi közgyűlés pályázatot, vagy alakítson egy bizottságot, azzal a célzattal, hogy az egyházkerületünkben érvényben levő állami és egyházhatósági rendszabályok rendszeresen összefoglaltassanak s azután az egyházkerület szerűjén megrostálva, hivatalból kiadattassanak. Ez esetben az egyházi megállami hatóságok határozatai, vagy eljárásai nem fognak megannyi talányt képezni, hanem érteni fogja mindenki.

A liturgiára vonatkozólag pedig ez a véleményem: sürgesse meg egyházkerületünk az egyetemes konventet azzal a felhívással, hogy az u. n. »nyivántartásba« helyezett liturgia kérdését készítse elő a következő zsinatra egy rendszeres, egy a mai kornak megfelelő alapos tervezetben.

Atyámfiai, férfiak! Mit álltok, szemeitökkel tekintve az egek egére. Galambot, mannát, avagy esőt áhít epedő ajkatok? Töltsétek új tömlőbe az új bort. Új ruhát csináljatok az új posztóból. Elvalahára mondjuk igaz meggyőződésből: a régiek elmultak, mindenek megújultak.

Ne legyen tovább: usus — abusus, hanem legyen törvény.

Csia Kálmán,
etédi pap.

Tanügy.

A vallás-erkölcsi és hazafias nevelésről.

(Felolvastott az országos középiskolai tanár-egyesület ujonnan alakult sz.-udvarhelyi körének 1897. ápr. 1-én tartott első gyűlésén.)

(Folytatás, és vége.)

II.

Tehát, a család adja a nevelés anyagát, honnan a gyermek az iskolába lép.

Lássuk hát ennek a másik tényezőnek szerepét, a vallás erkölcsi és hazafias nevelés körében.

Azonban, mellözve ezuttal a kiseddőzés és elemi oktatás részleteit, csak a középiskolai nevelés-oktatásról emlékezem meg, hol az ismeret-közlés tekintetében mindenek felett arra kell törekednünk, hogy az igazságot világosan és a maga tiszta egyszerűségében tárjuk a fejlődő lélek elé; de e mellett aztán még a nemes és vallásos érzésnek és a humánus gondolkodás-módnak a már megkezdett irányban kell tovább fejlődni.

Ne akarjon hát a középiskolai tanár tudós érthe

tetlenség által bámulat tárgya lenni tanítványai előtt, hanem inkább igyekezzék a nehezebben érthető részleteket is egyszerűsíteni.

Es ne szigetelje el magát növendékeitől hermetice és ne gombolkozzék be tetőtől-talpig előttük, mert valamint az a lelkész, a ki szépen kidolgozott és páthosszal előadott nagy kaliberű szónoki beszédben csillogtatja tehetségét, még keveset tett és nem épít annyit, mint az, a ki szíve, lelke egész hevével végzi a kura pasztoralist a templomon kívül is, hiveivel való érintkezés közben: úgy a tanár munkájának áldásos eredménye is nagy mértékben függ egyéniségétől, példaadásától, bánásmódjától és attól, hogy mennyire tud növendékeinek lelkületéhez hozzá férni.

Ezen kívül, az őszinte buzgóság és tárgya iránt való lelkesedés az eredményes tanításnak elengedhetetlen feltételei voltak és lesznek is mindig.

Es elvégre is, bármelyik tantárgy tanításának igazi értéke nem csupán attól függ, hogy általa az értelem mennyire világosul, hanem attól is, hogy a vallás-erkölcsi érzület mennyire tisztul, nemesedik és az akarat-erő mennyire szilárdul meg.

Az ismereteket nem absztrakt meddőségükben, hanem az életben való alkalmazásuk szerint kell közölni. A vallásos oktatásra pedig itt még több gondot kell fozdítani, mint a család körében, és ezt ne egy ember végezze, hanem mindnyájan munkáljunk közre jó példaadás és jó cselekedet által, mert a vallásos érzület közös, általános életelv.

Aztán, koronkint emlék-, vagy más ünnepélyek tartása által a hazafias érzületet is tovább kell fejleszteni, hogy ez által megóvjuk növendékeinket a világpolgárokodás veszélyes örvényétől.

Hinni sem akarom, hogy még olyan tanár is lehet, ki az által tetszeleg önmagának, és azt akarja elhíttetni másokkal is, hogy a modern nevelés elveit követi akkor, a midőn az ifjuság vallás-erkölcsi életének fejlesztésével mit sem törődve, elvont tananyaggal, üres elméletek halmozásával, vagy a másik szélsőbbségbe csapva, gyakorlati fogásokkal tömi meg tanítványainak lelkét. Mert avagy ki ne tudná közülünk, hogy a humán irányu középiskolák első sorban éppen arra valók, hogy itt a tudományos ismeretek a vallásossággal, a jó erkölcsessel, és a hazafias érzés ápolásával karöltve járjanak, s együtt oltassanak be az ifjuság szívébe?

Tehát, nem csak az értelem-fejlesztést, hanem a vallásos és hazafias érzés ápolását, s a szív- és jellemképzést is feladatunknak kell tekintenünk, mert így aztán nemcsak értelmes, hanem becsületes, derék, humánus ifju rajokat és áldozatra kész fiatalokat bocsáthatunk ki intézeteinkből a hazának, egyháznak és a társadalomnak.

De, bocsánat, tisztelt pályatársak, hogy én ezeket itt elmondottam, hiszen, ezek mind nyilván való dolgok, s nem is akartam én se újat mondani, se tanácsokat osztogatni; én csupán csak tájékoztatást kívántam nyújtani közösen vallott elveink felől, és így legfőlegb csak erőtelen tolmácsolója lettem gondolatainknak és érzelmeinknek.

Azonban, még azt sem szabad elfelednünk, hogy a család és iskola öszhangzó működése sem sokat ér,

ha a növendék nem alkalmas az elfogadásra, vagyis, ha nincs idomítható nevelési anyag.

Legyen tehát mindenek előtt a növendék ép testű és ép lelkű.

Legyen továbbá szorgalmas és figyelmes, mert a talán csak középszerű tehetségű, de nemes szivű, erkölcsös, figyelmes és szorgalmas ifju, tapasztalat szerint, az életben jobban megállja helyét, mint a léha és könnyelmű lángeszűek,

És szerencsés az, a kit a család előkészített s az iskola magedzett az élet számára; de viszont, jaj annak, ki csak az élet szigorú és drága iskolájában veszi észre, hogy milyen kevés az, a mit tud, és milyen sok az, a mit még nem tud.

Ellenben, a kiknek családi és iskolai nevelése vallás-erkölcsi és hazafias alapon nyugszik és épül fel: azok meg fognak állani az élet viharában, mint szirt a habok között.

Azokat hízogó szó, ígélet, csábítás, fenyegetés, vagy üldözés, az igazságtól el nem tántorítanak soha.

Azok háládatosak lesznek az édesanya, az iskola és a haza iránt is

Család és iskola fogjanak hát testvéri kezét, hogy így válllvetve, mozdítsák elő a vallás-erkölcsi és hazafias nevelés szent ügyét.

Bod Károly,
sz.-udvarhelyi tanár.

Van-e előljárási jelölés, és van-e előljárási ajánlás?

Most, hogy a sepsiszentgyörgyi ev. ref. kollégium vallásnari széke betöltés, illetve pályázat alá került, egyik-másik konkurrenstól naponta kapok megkeresést: egyik azt kéri, hassak oda, hogy az előljárási őt jelölje, mert akkor biztosan hiszi a maga részére a megválasztást; másik azt kéri, eszközöljem ki, hogy az előljárási őt ajánlja, mert akkor biztosan hiszi a maga részéről a megválasztást. És ugy tovább. S miután azt látom, hogy még az egyházkerületi gyűlésekre jár tag is részint jelölést, részint ajánlást imputál az előljárási jogkörének: szükségét láttam e kettős kérdést itt a nyilvánosság előtt szóba hozni, hogy a dolgot a maga valóságában láthassuk.

Mindenek előtt lássuk, hogy mit szól a kollegium előljárásiára vonatkozó Rendszabály: »21. §. A kollegiumi szervezetben netán szükségesnek mutatkozó változások: tanszékek rendezése, rendszeresítése, betöltése iránt kezdeményez és javaslatokat terjeszt az Igazgató-Tanács elébe.« Most már föltéve, hogy az egész előljárási, annak minden tagja valamelyik pályázó mellett foglal állást: akkor sincs joga »jelölni«, sőt »ajánlani« sincs joga. Ugyanis, a szorosabb értelemben vett jelölés ott fenn, az egyházkerületi gyűlés alatt történik az egyházkerületi jelölő (kandidáló) bizottság által, a melybe minden előljárási a maga tanszékére nézve két gondnokot és két tanárt küld ki kebeléből: s ezen négy tag által érvényesítheti a maga kívánságát, lévén az okmányok és egyéb tényezők a döntő momentum.

Igenis, volt joguk az előljárásioknak kandidálni, nem egyet, hanem hármat 1881-ig; s a kit akkori időkben a három közül első helyen kandidáltak, rendszerint azt választotta meg a kerület. De 1881. után beszélni az előljárási »jelölés«-éről az egyházkerület által választandó tanárookra nézve: az merő fikció.

Nem másképpen áll a dolog az »ajánlás«-sal. Kinek ajánlhat az előljárási? Az Igazgató-Tanácsnak? De hiszen, az Igazgató-Tanács sem nem kandidáló, sem nem választó

hatóság. S ha mégis ajánl: ezt az Igazgató-Tanácshoz való fölterjesztések rendjén, csak két esetben tehet. Először: midőn gondnok választása van valamelyik kollégiumnál napi renden s a részéről eszközölt hármass kijelölést megtette, illetőleg fölterjesztette. Másodsor: midőn valamely államilag kinevezendő tanár pályázatánál szintén él a szerződésben neki biztosított, illetve az egyházi főhatóság által ráruházott hármass kijelölés jogával, s azt az Igazgató-Tanács utján további intézkedés végett fölterjeszti. Tertium non datur.

A ki tehát másképpen akar cselekedni, avagy vélekedni az előljárási jelölés, illetve ajánlás tekintetében: az, nézetem szerint, vagy az egyházkerület, illetve, az egyházkerületi kandidáló-bizottság jogkörét akarná megcsorbítani, vagy a maga jelöltjét akarná oda oktrojálni esetleg más érdemesebb jelöltek ellenére.

Én hiszem, és vallom, hogy a sepsiszentgyörgyi ev. ref. kollégium előljárási a fenforgó esetben egyik alternatívához sem folyamodik, hanem szorosán fog ragaszkodni mind a törvény betűjéhez és szelleméhez, mind az eddigi törvényes gyakorlathoz.

Benke István,
ref. koll. tanár.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1897. máj. 24. 25. és jun. 4. 5-én.

Elnökölt: főt. Szász Domokos, püspök aa. váltokozva jelen voltak: Gyarmathy Miklós, Szász Dénes, Kenessey Béla, Becsek Lajos, Herczeg Lajos, dr. Vályi Gábor, Parády Kálmán, ig.-tanácsosok. Márkus János, titkár, dr. Deák Albert ügyvéd, Maksay János, számvevő, Deák József, pénztárnok, és dr. Kádár János, s-titkár.

A fönnebbi napokon tartott ülések napirendjét nagyrésztben a közgyűlés elé terjesztendő jelentések és előterjesztések végleges megállapítása képezte, melyeket az alábbiakban ismertetünk.

A mult évi főt. közgyűlés ama rendelkezésének, mely a házassági válóperek elvesztésével bekövetkezett jövedelem-csökkenés méltányos kárpótlására céloz, akkint vélt Ig.-Tanácsunk megfelelni, hogy javaslatba fogja hozni az idej közgyűlésnek a házassági főtörvény-szék ismeretes memorándumának egyenesen a vallás- és közoktatásügyi miniszter urhoz leendő fölterjesztését; míg abból a célból, hogy a legnagyobb veszteségeket szenvedett egyházkerületi és egyházmegyei főtisztviselőknél kellőleg nem jutalmazott szolgálatai, a méltányos kárpótlás megnyeréséig is, némileg honorálva legyenek, javaslatba hozza Ig.-Tanácsunk, hogy a rendszeres évi államsegélyből 3550 frt. e célra kiszakíttassék és a mult évben megállapított arány szerint, kiosztassék.

Megállapította, ez után, hatóságunk a főt. közgyűlés elé terjesztendő ig.-tanácsi évi jelentés szövegét, előadó s-titkár aa. tervezetének némi módosításokkal történt elfogadásával; valamint meghallgatta és magáévá tette tanügyi előadó aa. évi jelentését, melyben a tanügyi téren végzett munkálkodásunk kimerítően ismertette van.

A Bethlen-kollegiumi eljárás, válaszirata alapján, ismételt tárgyalás alá vette Ig.-Tanácsunk a theologiai stipendiumok kiszolgáltatására vonatkozó kérdést s azt a korábbi megállapodása értelmében formulált határozati javaslattal a közgyűlés elé terjeszteni határozta, kapcsolatosan az előljárási amaz előterjesztésével, melyben a főgimnázium nivojának emelése céljából, a tanári fizetések emelését és új gimnáziumi tanszékek rendszeresítését kívánja elhatároztatni. Az előljárási ez

utóbbi javaslatait Ig.-Tanácsunk ajánlattal terjeszti a közgyűlés elé, csak éppen ama pontozathoz nem járul hozzá, mely a választandó, vagy eddig megválasztott tanároknak más intézet kebelében töltött szolgálati idejét is honorálni kívánja az ötöd-éves korpótlékok tekintetében.

Kolozsvári egyházmegyénknek a lemondás folytán megüresedett egyik algondnoki állására vonatkozó jelölését ugyan a főt. közgyűlés elé terjeszti Ig.-Tanácsunk, de csak az egyházmegye megszüntetésére vonatkozó javaslat letárgyalása után, minthogy annak esetleges elfogadásával a választás fölöslegessé válik.

A tanári mortuális angária jövőre leendő megszüntetése tárgyában, az előljáróságoktól beérkezett vélemények alapján, oly értelmű javaslatot határozott Ig.-Tanácsunk a főt. közgyűlés elé terjeszteni, melynek alapján az eddig megszerzett jogok épségben tartásával, a jelenlegi tanárok hátramaradottjai megkapják e kedvezményt, de az ez után választandó tanárookra nézve e jog végleg megszüntetetik, minthogy az országos nyugdíjintézetből már biztosítva van részükre megfelelő és hason rendeltetésű segély.

Tudomásul vette, ez után, Ig.-Tanácsunk dunántúli főt. püspök aa. amaz értesítését, mely szerint az egyházkerületünktől kért 8000 frt kölcsönt a tőkesegélyben részesült dunántúli egyházak most nem veszik igénybe, minthogy ebbeli szükségletüket kebli alapjaikból fedezték, s ennél fogva a 8000 frt. kölcsön megadhatását kérő előterjesztést a közgyűlés napirendjéről Ig.-Tanácsunk levette.

Ugyancsak leveendőnek találta hatóságunk a f. évi közgyűlés tárgysorozatából az egyházkerületi özvegyárva alap jövedelmei egy részének Szeretetházunk céljaira való fordítását kérő javaslatát is, minthogy az úgy nincs annyira előkészítve, hogy arra vonatkozólag a közgyűlés döntése, már ez alkalommal, kérhető legyen.

Megállapított, továbbá, az előterjesztés, melylyel Ig.-Tanácsunk az egyházkerületi Szeretetház megalapíthatása tárgyában tett előkészítő lépésekről számol be az egyházkerületi közgyűlésnek s ezzel kapcsolatosan a további teendőkre nézve fölhatalmazást kér; valamint az egyházkerület 1897. és 1898. évi költségvetése is, 319,693 frt. 39 kr. fedezettel, 316,419 frt. 9 kr. szükséglettel és 3274 frt. 30 kr. felesleggel; végül a főt. közgyűlés elé terjeszteni határozta Ig. Tanácsunk néhai Bodor Antal, volt ig.-tanácsi titkár és kölcsönügyi előadó özvegyének némi kegydíj kiutalása iránti kérését, oly javaslattal, hogy a nevezett elhalt buzgó tisztviselő aa. hátrahagyott hat gyermeke részére utaltassék ki házi pénztári alapunkból 40—40 frt. s így összesen évi 240 frt. kegydíj mindaddig, míg a 18 éves kort elérik, illetve, a leányárvák netalán korábbi férjhezmenetel által nagykoruakká lesznek.

Ezzel a közgyűlési tárgyak elő levén készítve, az ülések további folyamán, a következő folyóügyek nyertek elintéztést:

Az erdélyi ev. ref. tanárok értekezletének amaz elhatározása, hogy özvegyárvai gyámalapjukat, a már megszerzett jogok respektálása mellett, egymás között felosztják, jóváhagyó tudomásul vétetett, de azzal a ha-

tározott kikötéssel, hogy néh. Berde Sándor, tanár özvegyét megillető segélynek megfelelő tőke, ezen kegydíj összeg fölszabadulásáig, megosztás tárgyát nem képezheti.

Megütközéssel vette Ig.-Tanácsunk tudomásul a marosvásárhelyi egyházközség fölterjesztéséből a kebli tanács amaz eljárását, hogy a tűz által elpusztított egyik bérházát, 15.000 torintnyi költséggel, minden előleges főhatósági engedély kikérése nélkül, fölépítette, és az egyházkerületi közgyűlés által választott és oda a törvények öréül kirendelt főgondnokot felelősségre vonni határozta e szabálytalan eljárásért.

A makkfalvi iskola gondnokságának ama kérését, hogy a Wesselényi-alapítvány központi kezelés alatt álló 3000 frtos részlete kebli kezelésre leküldessék, Ig. Tanácsunk teljesíthetőnek nem találta, mert a kebli kezelés mellett nem látja az alapot kellőleg biztosítottnak.

Torda-túri körlelkészségünknek, a patronusok nemes áldozatkészségével 500 frtról 720 frtra emelt javadalmat kitüntető díjlevele szokott fentartással, jóváhagyatott, s az állomás betöltése iránti intézkedések megtételtek.

Fogarasi egyházközségünk indokolt kérésére megengedett, hogy 152 frtnyi regalétőkjét templomépítési alapjához csatolja.

Naszódi és alsó-balázsfalvi egyházaink társulása elvileg engedélyeztetett, oly föltétellel, hogy az elnéptelenedett alsó-balázsfalvi egyház lelkésze már most Naszódra költözzék át, hogy ott megszaporodott hiveinket lelki gondozásban részesíthesse.

Szabó Sámuel, kolozsvári kolleg. tanár aa. közgyűlési meghívóját Igazg. Tanácsunk visszavonadni rendelte, minthogy nevezett aa. fegyelmi eljárás rendjén, állásától föl van függesztve és így az ezzel járó jogokat sem gyakorolhatja.

Szabályszerű felülvizsgálat után, helyesnek találta és engedélyezte Ig.-Tanácsunk a görgény-szent imrei és pákei egyház fakepéjének, a nagyidai és szenterzsébeti egyház összes termény-kepéjének megváltását, valamint az oroszféj egyházközség terménykepéjének részben való megváltását.

Engedélyeztetett továbbá, a szabályszerű tervek és költségvetések alapján, tasnádi egyházunk részére az iskolaépítés, szilágyszegi egyházunk részére a papiház építés és sepsiszentgyörgyi kollegiumunk részére, a posta-és távirahivatalok elhelyezésére szolgáló bérház megépítése.

A tanárjelölő bizottságba megválasztotta Ig. Tanácsunk a maga részéről tagoknak Dr. Vályi Gábor, Kenessey Béla és Parádi Kálmán, ig.-tanácsos, aait.

A felőri és kудui egyházközségek közös megegyezése alapján, megengedte Ig.-Tanácsunk, hogy a csicsókeresztúri leányegyház Felőrtől Kuduhoz csatoltassék.

Jóváhagyatott a sz.-keresztúri egyház iskolájának államosítása folytán rendszeresített kántori állás díjlevele, és végül, szászvárosi Kún-kollegiumunknak indokolt kérésére megengedte Ig.-Tanácsunk a kollegium egyik bérházának eladását s ezzel az ülés, a tárgysorozat teljes kimerítésével, be is záratott.

Az egyházmegyéből.

A sepsi egyházmegyéből.

A sepsi ev. ref. egyházmegye május 18-án, Sepsiszent-Györgyön, a Székely-Mikó-kollégiumban tartotta meg tavaszi rendes közgyűlését nt. Vén Mihály, esperes aa. elnöke alatt. Az esős idő dacára is, az egyházmegye papsága nagy számban jelent meg, ugyszintén a világi tagok is, nagys. Ujvárossi József kir. tanácsos, főgondnok, és mélt. Imecs Ernő, algondnok urakkal egyetemben. Élénk tanubizonyosságául annak, hogy egyházunk ügyei iránt melegen érdeklődnek, és annak előmozdítására teljes akarattal törekednek.

Esperes aa. a gondviselő isten iránt érzett hálijának kifejezése után, lendületes beszéddel nyitotta meg a gyűlést, rámutatva abban az egyházi és társadalmi élet főbb mozzanataira, az egyházak nehéz viszonyaira, és a papság tartathatlan helyzetére. Üdvözli különösen a nagy számban megjelent világi képviselőket, mert, ugymond, »egyházmegyei közgyűléseink iránt nyilvánított érdeklődés nyujt reményt egy biztatóbb jövendő bekövetkezetésére most, midőn annyiszor halljuk, és nem éppen ok nélkül, hogy a kedélyeket a hitetlenség tölté el, és az erkölcsök veszni indultak.

Ha talán nem is látjuk ily sötét színben a társadalmi életet, nem tagadhatni, hogy vallásos téren a közöny, az erkölcs mezején a lazaság vett erőt a sziveken. A lázas törekvés a nyugodt élet megszerzése után, a feltűnni vágyás, a látszat megőrzése, ezzel szemben a nyomott társadalmi viszonyok, gazdasági válság, s más itt elő nem számlálható, de mindnyájunk által eléggé ismert tényezők elvonnak ama dolgoktól, melyek pedig szerény körünkben is az eléggel megelégedésre, lelkünk nyugodtságára, erkölcsi feddhetetlenségünk megőrzésére, jellemünk szilárdságára tanítanak. Ezekre pedig azon eszmék, és elvek vezérlelnek, melyek evangéliumi vallásunkban vannak letéve, és a melyek valódi jókká tesznek minket.

A mindvégig nagy figyelemmel hallgatott, és élénk helyeslésekkel kísért beszéd nagy hatást tett a közgyűlés minden tagjára, s azért jegyzőkönyvileg fejezte ki elismerését a közgyűlés, s a szokásban levő módon leendő megörökítése elhatározottat.

A tárgysorozat megállapítása után, az ideiglenesen betöltött jegyzői, és számvevői állások rendes betöltése került elő. Jegyző és egyházmegyei pénztárnoknak, tisz. Józsa Sándor erődí, számvevőnek és orsz. gyámintézeti pénzközelőnek Kolumbán Ferenc, sepsi-szt.-királyi lelkészek választattak meg egyhangulag. Józsa Sándor aa. jegyzővé történt megválasztása folytán megüresedett aljegyzői és közalapkezelői állásra Kovács Antal, kilyeni lelkész aa. választott meg. Az üresedésben levő tanácsbírói szék tek. Forró Károly, aldobolyi földbirtokos ural töltetett be.

A megválasztott hivatalnokok eskütétele után, az egyes egyházaknak közgyűlés elé tartozó ügyei nyertek elintézetést. Az egyházmegyei tanács működéséről előterjesztett jelentés tudomásul vétele után, következett az Igazgató-Tanácsnak a központi gyámintézet érdekében az egyházmegyéhez véleményadás végett leküldött 1240—1897. sz. leirata, a mely fölött komoly, és higgadt eszmecsere fejlődött ki. Józsa Sándor, e. m. jegyző, e tárgyra vonatkozólag a maga nevében határozati javaslatot nyujtott be, a melyben a (nyugdíj) gyámintézet keletkezésének, és céljának történetére való hivatkozással, javasolja, hogy mondja ki a közgyűlés, hogy ezen intézményt a maga egészében, és csonkítatlanul fentartandónak tartja, a szerzett jogokat fel nem adja, annyi-val is inkább, mivel azon intézet egyik főcélja: a saját hibájukon kívül szolgálatképtelenné vált lelkészek segélyezése nincs még megvalósítva. Végül, kéressék tel ez okból az Igazgató-Tanács, hogy e tárgyra vonatkozó javaslatát a napirendről levenni, sziveskedjék.

Az előterjesztett határozati javaslatot a közgyűlés egyhangulag elfogadta, és az Igazgató-Tanácsához ily szellemű felirat küldését elhatározta.

Kimondotta azonban közgyűlésünk azt is, hogy ezen

határozatával korántsem akar apostoli buzgalmu főpásztorunk magas rendü, és nemes intencioju terve elé akadályokat gördíteni, sőt ugy erkölcsi, mint anyagi téren minden alkalmat megragad, és minden eszközt felhasznál arra, hogy a Szeretetház intézménye mentől hamarabb megvalósulhasson, és a köpyörülő szeretet melegét éreztesse azokkal, a kik falai közé kerülnek.

E fontos ügy letárgyalása után, esperes aa. bemutatja az Igazgató-Tanács által jóváhagyott egyházmegyei szabályrendeletet, melyet 200 példányban kinyomatni, és minden illetékes egyénnek megküldetni, elhatározottat.

Végül, a kegyeletes megemlékezésnek szentelt a közgyűlés néhány percet, a midőn ez év folytán elhunyt főgondnokunk, mélt. Székely Gergely ur, tisz. Kis Albert, ilyefalvi, és Bod Mózes s.-magyarosi lelkészeknek emlékét örökítette meg jegyzőkönyvileg. Egyházmegyénk ezen önzetlen és hiv munkásai iránt érzett hájánknak adóját által törekszünk némileg leróni, hogy élettörténetüket röviden megírni, elhatároztuk. Mélt. Székely Gergely főgondnok ur életének megírására Domj. István, tanár, Kiss Albert, ilyefalvi lelkészének Nagy Sándor, hidvégi, és Bod Mózes lelkész életének leírására, Csizsér Gábor, egerpataki lelkész aai. kértettek fel.

Ezzel a tárgysorozat ki levén meritve, a közgyűlés az esperes ur éltetése közben véget ért. Kolumbán Ferenc, sepsi-szt. királyi ref. pap.

Különlék.

= Lapunk e számának megjelenése napján veszi kezdetét egyházkerületi közgyűlésünk. Biztosak vagyunk felőle, hogy mint mindig, ugy ez alkalommal is nagy lesz az érdeklődés, és nem lankadó buzgósággal fognak megjelenni a tagok, részt venni ama tárgyalásokban, melyeknek elintézésére mandátumot vett mult évi közgyűlésünktől, és irányt jelölni a jövendők számára Ifju lelkipásztorokat fog kibocsátani ama pályára, a melynek jutalma nélkülözés, lemondás, tövis; tanárokat és egyéb hivatalnokokat fog választani, kiktől ha egészben nem, de részben függ a dolgok rendes menete, az előhaladás, a béke: hisszük, reméljük, hogy mindnyájan lesznek egy akarattal, egy értelemben, egy szeretettel és ebben a reményben kérjük istennek áldását e közgyűlésünkre is

= Zayzon János, erzsébetvárosi körlelkész, 2 frt. 50 krt küldött be a »Szeretetház« javára, mint olyan összeget, mely a konfirmáció alkalmával gyűlt be az odaváló hivektől perselypénz gyanánt. Elismerésünk, köszönetünk nyilvánítása mellett, takarékpénztárba helyezzük.

= A kolozsvári ev. ref. egyház ugynevezett millenniumi új templomának alapkövét folyó hó 13-án d. u. 4 órakor teszik le a következő sorrenddel. Himnusz, éneklí az egyházi dalkar. Alkalmi beszéd, tartja Herepei Gergely, ev. ref. pap. Az alapkövetétel, a szokásos eljárásokkal. A szózat, éneklí az egyházi dalkar, a közönség részvételével.

Hivatalos rész.

542—1897.

PALYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a görgényi egyházmegyébe kebelezett körtvefaji egyházközség kántortanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott lakáson kívül, 77 frt. államségély; 70 frt. kegypénz, az egyház ládájából; 7 hold 518 négyszögöl eiső osztályu szántó és 1002 négyszögöl kaszáló melyeknek kataszteri tiszta jövedelme 50 frton felül van; fa és gabona. Összes fizetés 400 frt.

Pályázati határidő: 1897. június 30. Folyamodványok nt. Tavasz József, esperes aához küldendők, Magyar-Péterlakára (u. p. Szász-Régen).

Kolozsvártt, 1897. június 2.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

Felölös szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXVII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1897. Junius 17.

24. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Püspöki jelentés.

Nagyméltóságú főgondnok, elnök ur!
Főtiszteletü közgyűlés:

Helyettes-püspöki szolgálattételem idejét is beleszámítva, istennek különös kegyelméből, tizenharmadik évi jelentésemet terjesztem elő.

Miért tagadnám, fáradt ember vagyok, s keresem az árnyékot. Forगतagban éltem s élek ma is, és nem csekély lelki erőre van szükségem. hogy helyemen megállhassak. Mult évi közgyűlésünk óta így volt ez. mint addig is, és így lesz, a míg élek e földi téreken, míg herdozom az igát, mely gyönyörűsége, de nem könnyű.

A letűnt idők emlékeihez fordulok s azokban keresek megnyugvást, megújulást.

Ha végig vonulnak lelkem előtt a mult év látományai, midőn honfoglalásának ezredik esztendejét ünneplé a magyar, s ünnepi zajába belevyűlt a mi örömtelt szózatunk is; ha csillogni látom a nap fényében ég felé mutató tornyait azoknak a templomoknak, melyek püspökségem idejére emlékeztetnek, s melyeknek száma közelíti a hetvenet; ha hallgatom vidám zajongását a jövendő nemzedékének, mely betölti száznál több új iskolánkat, s bepillantok azokba az egyszerű új lakokba, hol az Ur szolgálói fáradságos munka után, családjaik körében pihenést találnak, kik között ott látom hitünk és fajunk azon örököseket is, kik anyaszentegyházunk legféltettebb pontjain végzik tisztöket, s kiknek száma, alig néhány év alatt gyors egymásutánban majdnem negyvenre emelkedett, és ha arra gondolok, hogy immár hat középiskolánk felé nyújtja segítő jobbát a magyar állam, melynek bölcs és hazafias kormánya néptanítóink fizetését is folyton kiegészíti, és ha végül szemlélem mindezen alkotásoknak koronáját, papi s tanári pályára lépő ifjainknak e gyönyörű, viruló intézetét: hálatelt szívvvel borulok le a kegyelem atyja előtt, ki

megdicsőítette hatalmát az erőtelenekben. hogy mindezek érdekében kifejtett munkálkodásunknak fölemelő s vigasztaló tudatában keressek s találjak, ismétlem, megnyugvást, megújulást.

Egyetemes egyházunk életében felmerült eseményekre nézve utalok Ig. Tanácsunk jelentésére, mely azoknak hű képét adja. Itt, csak kettőt emelek ki abból. Először azt, hogy theologiai fakultásunk részére, a tanárjelöltek ellátására kért 6000 frt. államsegélyt, egyetemes konventünk meleg ajánlatára, a törvényhozás egyhangulag megszavazta, s az országos költségvetés állandó jellegű rovatába fölvette. Kormányunk nagyérdemű elnökének s a vallás és közoktatásügyi miniszter urnak, nemzeti tanügyi politikánk kiváló vezérének e kérdés ily gyors és sikeres megoldásáért hálás köszönettel tartozunk. Fontos jellegű tény ez, főt. közgyűlés, mert annak bizonyossága, hogy ezen alkotásunk üdvös voltát az ország törvényhozása is elismerte, midőn az állami támogatásban részesülésre méltónak ítélte. Másodszor azt, hogy egyetemes konventünktől azon 15,589 frton kívül, melyet részint állandó, részint egyszer s mindenkorai segély címén, nekünk juttatott, még az 500 frton alóli papi javadalmak kiegészítésére kiutalt 33,000 frtból is 15,345 frtot kaptunk, mely összegnek kiosztására a szükséges intézkedések már folyamatba indultak.

Nem mulaszthatom el, hogy szives köszönetemet ki ne fejezzem e helyen a főtiszt. közgyűlésnek a mult évben hozott némely határozataiért. Elrendelni méltóztatott ugyanis a püspökségem alatt végrehajtott pénzügyi műveletek összesített kimutatásának elkészítését, mely megtörténvén, a kiküldött s indítványom folytán ad hoc kibővített számadás-vizsgáló bizottságnak rendelkezésére bocsátatott, s az által is konstatálva lett, hogy azoknak végeredménye megközelíti a félmillió tőke-többletet. Elrendel-

tett budapesti öt palotánknak felülvizsgálata is. Tárgysorozatunk rendjén a kiküldött bizottság megnyugtató jelentését erről is megteendi.

Téves híresztelések tárgyát képezte vala az egyházkerületünk tulajdonát képező zombori birtok gazdasági kezelése is. Annak számadásai szintén felülvizsgáltattak s kiderült, hogy a befektetett kerületi vagyon öt százalékát jövedelmezi, a mi a mai nyomott gazdasági viszonyok között, kielégítő eredménynek mondható.

Meg kell emlékeznem még egy nagyon fontos eseményről. Elnökünk ő nagyméltóságának előzetes jóváhagyása mellett, szerződésre léptünk a Hazai Takarékpénztárak Központi Jelzálog-bankjával, mely szerint 5 $\frac{1}{4}$ százalék mellett, melybe a törlesztés is benne foglaltatik, cedáljuk részére törlesztési kölcsöneinket.

E cesszió haszna reánk nézve az, hogy folyton új kikölcsönözhető pénzhez jutunk, s a mellett, hogy háromnegyed százalékot tisztán nyerünk, adósaink megszabadulnak a csaknem egy százalékot tevő kincstári illetéktől, s így ők sokkal olcsóbban jutnak pénzhez, mint eddig.

A főtiszt. közgyűlés mindezekről tárgysorozat rendjén részletesebb tájékoztatást nyerend.

A jövőben pedig megoldásra vár a papi fizetések rendezésének kérdése, és pedig kettős szempontból. Egyik az, hogy az 1848-ki XX. törvénycikkely szellemében sürgetjük, az állam segélye útján, a papi fizetések kiegészítésének törvényhozási megoldását. Kormányunk e kérdést fölvette programjába, s erre vonatkozó törvényjavaslatát velünk immár közölte is. Miután e közlés bizodalmas uton történt, a diskrécio tiltja a törvényjavaslat tartalmának közlését, de biztosítom a főtiszt. közgyűlést, hogy a mig egyfelől tekintettel van az állam pénzügyi súlyos helyzetére, másfelől az állami és egyházi önkormányzat érdekeinek megóvása mellett, szerencsés szolucióját adja a fontos kérdésnek. A törvényjavaslat közelebbről be lesz terjesztve a törvényhozásnak, s akkor nyilvánosság színe elé kerül, ez állításom igazolva lesz.

A másik az, hogy a terménybeli kepe megszüntetésének, illetőleg központi készpénz fizetésre átválttatásának nyitját is meg kell találnunk. Elvitázhatatlan tény ugyanis, hogy a terménybeli kepe kiszolgáltatása még a rég leltűnt hűbérrendszer egyik itt felejtett maradványa, s mint ilyen, nem illik bele az új idők keretébe,

s különben is a folyton fluktuáló gazdasági viszonyoknak hatása alatt, s ezek miatt a pap és hivei közötti békés viszonynak megzavarására mindig károsan hat, minél fogva föltétlenül megszüntetendő, illetőleg átalakítandó. Évek óta foglalkozom e kérdéssel, s arra a meggyőződésre jöttem, hogy a megoldás nyitja a mi kezünkben van és az más nem lehet, mint egy kizárólag e célra szolgáló kepeválsági központi takarékpénztár megalapítása és pedig az egyes egyházközségek által kezelt 1,400,000 frtot meghaladó alapoknak successzive bevonása s a központban a takarékpénztári különböző műveletek útján leendő gyümölcsöztetése által. A takarékpénztár tervezetét s megokolását elkészítettem s mielőtt a főtiszt. közgyűlés Ig.-Tanácsunk e tárgyú előterjesztése fölött döntene, vélemény-nyilvánítás végett szét fog küldetni.

Megoldásra vár továbbá a Szeretetház kérdése is; erre nézve tárgysorozat rendjén szintén külön előterjesztésünk lesz. E helyen, tájékozásul, csak a következőket jegyzem meg:

1. hogy eredeti koncepcióunktól eltérőleg, nem kizárólag erdélyi, hanem egyetemes jellegű intézményt kívánok létrehozni, és pedig a papoknak nemcsak fiu-, hanem leány-árvái számára is, és e tárgyban Igazgató-Tanácsunk a f. évben tartott konventhez fölterjesztést is intézett, mely ezt helyesléssel fogadta, s az építkezés céljaira 10,000 frt. tőkesegélyt meg is szavazott;

2. hogy a fentartás szükségeinek részben leendő fedezése végett, fölvettem vala a fedezeti tételek sorába az egyházkerület tulajdonát képező özvegy-árvai gyámintézetnek felszabaduló jövedelmét is, és pedig tekintettel arra, hogy 1896. január 1-től kezdve, a mikor az egyetemes gyámintézet áldásos működését megkezdette, új tagok nem vétetnek föl, az addigi özvegyek lassankint kihalnak, az árvák nagykorúságukat elérik, és így az alap kiadása folyton csökkenni fog s dispozicióra kerül. A felszabaduló jövedelem, mely az alapnak minden további gyarapodása nélkül is, évenként közelíti a 600 frtot, mily célra lenne inkább fordítható, mint egy oly intézményre, a mely a papi árvákat fogadja keblébe, s e mellett az anyaszentegyház számára őrállókat növel? Eltekintve az egész intézmény emberszereteti jellegétől, ez speciális feladat, magában véve kellőképpen indokolja annak létrejöttét; mert, fájdalom, a papi pályára lépő ifjak száma folyton csökken, s így az egyháznak saját

jól felfogott érdekében is gondoskodni kötelessége arról is, hogy a papi árvákat kiskoruktól kezdve kebelére ölelje, az egyház szeretetét szívökbe plántálja, hogy azokból egy oly generáció növekedjék föl, mely a megürülő papi állomások számára állandóan szukkrescenciát biztosítson. Szeretetházunk ügye, mint említém, a tárgysorozatba föl van véve, de tekintettel arra, hogy az e célra folyamatba indult országos sorsjáték eredménye még bizonytalan, s különösen arra, hogy az özvegy-árvai gyámalap jogi természete tárgyában a beérkezett véleményekből kitetszőleg, téves fölfogások merültek föl, melyek a kérdés békés megoldására zavarólag hatnak: az előterjesztés, az intézmény föntartását illetőleg, nem fog ezuttal határozathozatalt iniciálni, csakis arra szoritkozik, hogy felhatalmazást kér az előkészítő lépések további folytatására.

(Vége következik.)

Az Igazgató-Tanács évi jelentése,

Főtiszt. és Mélt. Egyházkerületi Közgyűlés!

Törvényszabta kötelességünkhez híven: van szerencsénk, a mult évi egyházkerületi közgyűlés óta lefolyt egy év alatt végzett munkálkodásunkról szóló tiszteletteljes jelentésünket benyújtani, követvén a jelentés felosztására nézve az eddigi szokásos formulát, mely szerint annak első részében az egyetemes egyház kormányzó-testületének: az egyetemes konventnek végzeményeit ismertetjük; második fejezetében Igazgató-Tanácsunknak saját hatáskörében, és a mult évi közgyűlés megbízásából teljesített munkálkodásáról számolunk be, és végül a harmadik részben a kerületi közgyűlés megerősítésétől függő határozatainkat soroljuk föl és azok jóváhagyását kérjük.

I.

Az egyetemes konvent mult évi üléseit Budapesten, ápril 21—25. napjain tartotta.

Általános érdekű határozatai közül, első sorban, a közalapra vonatkozókat kell fölemlitenünk, és pedig annál is inkább, minthogy sajnálattal kell tapasztalunk, hogy dacára annak, hogy a közalapi végrehajtó-bizottság tüzetes jelentése, és az arra vonatkozó konventi határozatok a jegyzőkönyvben teljtartalmulag közölvék s dacára annak, hogy Igazgató-Tanácsunk sem mulasztja el egy alkalommal sem külön is megtenni intézkedéseit a konvent által kiemelt hiányok, és mulasztások elenyésztetése érdekében, mindazonáltal évről-évre hibákkal és mulasztásokkal találkozunk a közalap kezelése körül.

Igy, például, a közalapi adó hátralékainak emelkedése egyedül erdélyi egyházkerületünkben mutatkozott, a mennyiben az a mult évi 10%-ról 14%-ra emelkedett. Legkevesebbet tett erdélyi egyházkerületünk a reformáció perselypénzek szaporítása érdekében is, mert e címen csak 51 frt. 27 krt. szolgáltatott be, sőt néhány egyházmegyénkből, és a püspöki egyházak nagyrészből egy krajcár perselypénz sem folyt be.

Még mindig hiányosan állítják ki a segélyért folyamodó egyházaink és lelkészeink segély-kérvényeiket és esperes afiai némelyike sem gondoskodott arról, hogy az általa kitöltendő rovat mindenütt pontosan kitöltéssek, pedig e miatt ismét sok egyházunk és lelkészünk esett el a segélytől.

Másfelől azonban örvendetesen látható a végrehajtó bizottság jelentéséből, hogy a megajánlott közalapi adó összege erdélyi egyházkerületünkben is szépen emelkedett, s hogy a hátralékok tekintetében is csak egy egyházkerület mutat kedvezőbb viszonyokat, míg a többiek a miénknél sokkal nagyobb hátralékokkal küzdenek, s ha azok hátralékainak mentségéül a közelebbi évek elemi csapásai hozatnak föl: bizony, erdélyi egyházkerületünk hiveinél is a nyomott gazdasági viszonyokban, és a közelebbi évek rendkívüli elemi csapásaiban lehetjük től a csekély visszamaradás okát.

Az országos közalap 1895. évi összes bevétele 105,944. frt 55 kr. volt, mely összeg a megelőző évben rendelkezésre állott összegnél 458 frt. 48 krral kevesebb. Ezen összegből tőkésítésre 25,443 frt. 01 kr. missziói célokra 19,707 frt. 32 kr. a gyámintézet javára 7,882 frt. 92 kr. egyszersmindenkori segélyekre 19,834 frt. 39 kr. tőkesegélyekre 25,045 frt. 48 kr. kiegyenlítésekre 8,031 frt. 37 kr. fordított.

Egyházkerületünk részéről befizettetett az országos közalapba az egyháztagok évi járuléka, és tőketermészetű adományok címén 10,730 frt. 31 kr. és mi nyertünk a közalaphoz 2,690 frt. egyszersmindenkori, 6,400 frt. missziói, 5,894 frt. tőkeszerző- és tőkekamat-segélyt, vagyis, összesen 14,984 frtot, tehát 1,630 frttal kevesebbet, mint tavaly, minek oka leginkább az egyszersmindenkori segély-kérvényeknek hibás kiállításában, és részben a fennálló hátralékok miatt történt visszautasításában fekszik.

Ismételten figyelmébe ajánljuk tehát úgy a folyamodóknak, mint az egyházmegyei hatóságoknak a kérvények pontos kiállítását, s figyelmeztetni kívánjuk az érdekelteket arra is, hogy csakis sürgős, és valóban fenforgó szükség alapján folyamodjanak, illetve ajánltasanak fel segélyezésre, hogy így a folyamodók száma kevesbedvén: egyes egyházak és lelkészek oly nagyobb összegű segélyekben részesedhessenek, melylyel szükségletüket egészben fedezhessék, s így évről-évre való kérelmezgetésre utalva ne legyenek.

Az egyetemes konvent általános érdekű határozatai közül még megemlíthetjük a 23. és 37. jkvi számúakat, melyek elsejében a lelkési özvegy-árva gyámintézet végrehajtó-bizottságának első évi jelentése alapján jóváhagyta az egyet. konvent a gyámalap pénzeinek kezelése tekintetében a magyar földhitelintézettel kötött szerződést és egyuttal intézkedett mindama fölmerült kérdések mikénti elintézése iránt, melyekre vonatkozólag az alapszabályokban, illetve ügyrendben utasítás nem foglaltatik. A 37. jkvi számú határozatban pedig az egyetemes tanügyi bizottság megalakulását s elnökévé Joó István, jegyzőjévé pedig Molnár Sándor afiainak történt megválasztását vette az egyet. konvent örvendetes tudomásul, és helyeslőleg megerősítette a tanügyi bizottság szervezeti, és hatásköri alapszabályait.

Végül, még megemlítjük, hogy a kolozsvári theol. fakultáson a tanárképzés államsegélyezése és a sepsiszent-györgyi kollégiumunk államsegélyének felemelése iránt beadott kéréseinket a konvent ajánlattal terjesztette az illetékes miniszter elé, de nem volt hajlandó, pártolni házassági főtörvényszékünk ama folyamodását, melyben az elveszett jövedelmek állami kárpótlását kérte.

Ezzel az 1896. évi tavaszi konventről szóló jelentésünket be is fejezhetjük, csak éppen azt kívánjuk még kapcsolatosan bejelenteni, hogy theol. fakultásunk részére a tanárjelöltek ellátására kért 6000 frt államsegély már meg is van államköltségvetésileg állapítva.

Az idén megtartott egyetemes konvent jegyzőkönyve még ki nem adatván, arról csak a következő évi közgyűlés elé terjesztendő jelentésünkben lesz szerencsénk referálni, de összehasonlítás céljából már ez alkalommal van szerencsénk bejelenteni, hogy az idei konvent részétől egyszersmindenkori segélyek címén 3295 frtot, állandó segély címen 12,294 frtot s az öt egyházkerület részére, az 500 frton alúli papi javadalmak kiegészítésére, kiutalt 33,000 frt állami segélyből 15,345 frtot nyertünk; így tehát a tulajdonképpeni közalapi segélyekben is 605 frt. emelkedés mutatkozik, a miből mindenesetre a hátralékok apadását és a segély-kérvények pontosabb kiállítását is következtetnünk lehet.

II.

Áttérve Igazgató-Tanácsunk munkálkodásának ismertetésére, illetve egyházkerületünk mult évi nevezetesebb eseményeinek vázolására: külön pontok alatt az alábbiakról van szerencsénk jelenteni.

1. Igazgató-Tanácsunk ügyforgalma a lefolyt év alatt ismét emelkedést mutat.

A mult évi jelentésünk beadásától (1896. márc. 15.) máig, 1897. május 25-ig), tehát 14 hónap alatt, beérkezett összesen 6357 darab. Ebből 1528 drb. a titkár, 3118 drb. a segédtitkár, 899 drb. a számvevő, és 812 drb. a tanügyi előadónak osztatott ki ellátásra. El van intézve 6270 ügydarab, tehát hátralék 87 ügydarab, melyből 1 drb. a titkáré, 11 drb. a segédtitkárnál, 30 drb. a tanügyi előadónál, és 45 drb. a számvevőnél áll előkészítés alatt.

Igazgató-tanácsi ülést a jelzett idő alatt 32-öt tartottunk.

Megnyugvással jelenthetjük, hogy az egyház-megyei adminisztrációban sem fordult elő a lefolyt év alatt semmi fennakadás.

Az esperesi karban ugyan többrendbeli változás történt, melyekről a tárgysorozat rendjén lesz alkalmunk jelentést tenni, és az új tisztviselők fölesketését kérni, de a kipróbált régi erők helyeit hasonló buzgóságu, s a közigazgatás különféle ágazataiban már járatos, tett-vágyó tisztviselők foglalták el, kik teljes buzgósággal vetették kezüket a nemes munkára.

3. A valláserkölcsei élet hanyatlásáról szintén nincs okunk panaszkodni. A viszonyok általában változatlanoknak jellemezhetők a mult évi állapothoz képest, s a kanonika vizitáció jegyzőkönyveiből, valamint a körlelkési időszaki jelentésekből most is, mint eddig, igen gyakran van alkalmunk meggyőződni a hivek legnagyobb

részének áhítatos vallásosságáról s az anyaszentegyház szeretét bizonyító áldozatkészségéről, sőt a lefolyt millenniumi esztendő emlékére hozott áldozatok, és létesített maradandó alkotások hosszú sorából örömmel láthatjuk szeretett anyaszentegyházunk előhaladását, az egyház iránti ragaszkodás erősödését, s az ennek alapját képező hithűség fokozódását.

Mindamellet, azonban, nem ringatjuk magunkat álmokba, és nem becsüljük túlsokra az előhaladás kétségtelen jeleit, mert gondos körültekintés után, a fénymezők közepette fenyegető árnypontok is jelentkeznek.

Az idegenből behurcolt, és kétes ekzisztenciájú egyének által lelkiismeretlenül terjesztett szektáskodás különféle formái szorványosan nálunk is befészkeltek magukat, és, önkint érthetőleg, leginkább oly helyeken, hol a felforgó sajnos viszonyok miatt ellenünk a leghathatósabb fegyverekkel: a meggyőzés hatalmával, és intenzív egyháztársadalmi munkával nincs ki küzdjön.

Legfenyegetőbbben e jelenség kolozs-kalotai egyház-megyéink területén lépett föl, hol is Igazgató-Tanácsunk megtette a lehető intézkedéseket annak ellensúlyozására, fölkérván a politikai hatóságot a kóbor álpróféták üzelmeinek figyelemmel kísérésére, és az anabaptizmus tévtanait cáfoló iratokat bocsátván az egyházi alkalmazottak és hivek rendelkezésére. Ezek után remélhető, hogy talán a tévtanok terjedése meggátolható, de legalább is mérsékelhető lesz.

Egy másik, és talán sokkal veszedelmesebb jelenség a felekezetenkívüliség szabadságának gondatlan kizsákmányolása. Erre ugyan eset, még eddigelő, egyházkerületünk területén nem volt, de a testvér-szuperintendenciák körében szorványosan föllépett jelenség előre veti árnyékát s óvatosságra int, mert tapasztalati tény, hogy a jelzett szédelés is éppen a szabad gondolkozást proklamáló kálvinista anyaszentegyházunk tagjai köréből szedi leginkább áldozatait.

Kétségtelen, hogy a felekezetenkívüliség terjedésének egyik alapoka a kishitűségben, mondjuk, vallástalanságban rejlik s ezen alapok elhárítása iránt a lelkészeknek áll magasztos tisztükben, sőt föltétlen kötelességükben a hitoktatás, és egyháztársadalmi munka útján erélyesen küzdeni, minélfogva a hitoktatás, és lelki építés minden formájában nyilvánuló valódi lelkipásztori hivatás gondos teljesítését nem tudjuk eléggé lelkész fiaik kiváló figyelmébe ajánlani; de jelentékeny része van az egyháztól való eltántorodásban népünk szegénységének, illetve egyházi terheink sok helyt feltűnően magas voltának is, a mit pedig csak egyházi adórendszerünk gyökeres reformálásával, t. i. a nagyrészben ma is személyes jellegű egyházi adónak osztályadóvá, vagy helyesebben: minimális adókulcsal felállítandó keresetadóvá való változtatásával lehetne elenyésztetnünk.

Egyházkerületünk területén ebben az irányban is biztató lépések tettek, a mennyiben igen sok egyházunk már is rendszeresítette az osztályadót, s a hol pedig csak lehetséges, mindenütt folyamatba indult a kepeváltás, sőt a konvent buzdítása folytán, több helyt már stóla-váltó-alapok is szereztek. Mindenesetre legszerencésebbek amaz egyházaink, melyek az egyházi adót teljesen nélkülözni tudják és csak különös szükség-

letek fölmerülte esetén kérik hiveik áldozatát, mikor is azt, a tapasztalat bizonyosága szerint, önkintes adományok alakjában, rendszeren bő mértékben meg is nyerik.

4. Körlelkésségeink s általában egész misszió-ügyünk állapotáról a múlt évi egyházkerületi közgyűlés elé tüzetes jelentést tevén, az eddig követett eljárásnak megfelelően, ez alkalommal csak általánosságban jelentjük, hogy körlelkésségeink száma, a múlt év folyamán, nem szaporodott, mert az egyetemes konvent a további rendszeres misszió-segélyek folyósítását megszüntette, s egyházi segélyalapjaink is annyira le vannak kötve rendszeres segélyekre, hogy a szervezés alatt állott mező-szentmihálytelki és más körlelkésségek megalakítását el kellett halasztanunk.

Meglevő 36 körlelkésségünk közül a petrozsényi—fehérvizi misszió-körben annyi változás állott elő, hogy a petrozsényi anyaegyház, külön lelkész tartása mellett, magát önállósítván, itteni volt körlelkészünket a szamosfalvi misszió-állomásra helyeztük át és az előbb említett körlelkésséghez tartozó filiák kellő gondozásáról, az illetékes egyházmegyei előljáróság előterjesztése értelmében, intézkedtünk. Megüresedett az év folyamán két körlelkésszi állomásunk; t. i. néh. Pataky Gábor, aa. elhalálása folytán: az esztényi és Nagy Mózes lemondása folytán: a torda-túri. Előbbi körlelkésségünk, a kegyév lejártáig, beszolgálás alatt áll; az utóbbiban pedig most van folyamatban a körlelkésszi állás betöltése és pedig, miután az eredeti 500 frtos javadalomra kihirdetett pályázat meddő maradt: a kegyes pátrónusok áldozatkésségéből és újabb 50 frt. központi segélyből 720 frtra felemelt javadalomra.

Egyébkint körlelkésszeink elismerésre méltó buzgalommal teljesítik kötelességüket és a vallás-erkölcsi élet erősödése a misszió körében mindenütt észlelhető. Vagyoni téren is sok előhaladás mutatkozik ama helyeken, hol hiveink vagyonosabbak s így áldozat-hozatalra képesek voltak. Az 1893. évi 26. t.-c. jótékony hatása általában egész egyházkerületünk területén, de kiváltképpen körlelkésségeink nagy részénél érezhető, hol is legnagyobb részt pap tanítói állomások voltak szervezve, míg e törvény alapján, a rendkívül csekély tanítói fizetéseknek 300, sőt 400 frtra való kiegészítése is lehetővé vált, s így önálló tanítói állomások szerveztettek, minek folytán, körlelkész aai. a tanítás terhe alúl fölszabadultak s így köri látogatásaik végzésére, valamint általában a szorosan vett papi teendők teljesítésére időt nyertek.

(Vége következik.)

Az egyházkerületi közgyűlés.

Folyó hó 10-én vette kezdetét egyházkerületünk ez évi közgyűlése, mely tárgysorozatának gazdagságával s némely pontjaiban nagy fontosságával, már eleve is mély érdeklődést keltett a tagok körében, kik ez érdeklődést a szép számmal való megjelenésben is kimutatták. Azokból a fellegekből, melyeket már szinte megszokott szemünk a közgyűlések idején, ez alkalommal is szállongott, ha nem oly viharkeltő színben is, a levegőben, de belőlük anyaszent-egyházunkat sújtó villám nem csapott alá.

A három napon át tartott tanácskozás különben következőleg folyt le.

Bánffy Dezső br. elnök néhány meleg szóval üdvözölve a tagokat, s jelezve röviden a tanácskozás kiválóbb fontosságú tárgyait, a gyűlést megnyitja, s egyben jelenti, hogy Szász Gerő a gyűlésen nem jelenhetvén meg, helyette a jegyzői tiszt ideiglenes betöltéséről kell első sorban gondoskodni. Ajánlatára a jegyzői tiszt vitelével Bartha Lajos, esperes bizatik meg.

Jegyző felolvasván a tagok névsorát, kitünt, hogy a jelenlevők száma 174.

A névsorolvasás vitára is okot szolgáltatott. Szabó Sámuel, ugyanis, kinek neve azon az okon, mert fegyelmi vizsgálat alatt áll, törültetett, kérte jogainak gyakorolhatóságát. Több tag hozzászólása után, elnök szavazásra bocsátja a kérdést, s a többség azon nézet mellett döntött, hogy Szabó S. mig fegyelmi ügyé elintézve nincs, nem jogosult tagja az egyházkerületi közgyűlésnek.

Következett az Igazgató-Tanács előterjesztése az újonnan választott egyházkerületi képviselők igazolásáról, mely után az illető új esperesek és jegyzők letették a hivatalos esküt. A megalakulás ekkint befejezést nyervén, következett a közgyűlés tárgysorozatának megállapítása, mire nézve elfogadtattott az Ig.-Tanács javaslata. Majd a különböző bizottságokat választották meg, az Ig.-Tanács évi jelentésének, az egyházkerületi közpénztárnak, a kérvények, sérelmi ügyek, és indítványok megvizsgálására.

Ezután, Szász Domokos, püspök aa. olvasta fel terjedelmes évi jelentését, melyben hű rajzát adja az utóbbi év eseményeinek erdélyi anyaszentegyházunk életéből, örömmel emelve ki, hogy az anyagi, mint erkölcsi haladásnak, fejlődésnek az elmúlt év is tanubizonyosága. De még sok a hiány, sok a teendő, minek kapcsán a reformok egész sorát terjeszti elő, melyeknek megvalósítását egyházunk elsőrendű érdekei kívánják. Hálás kegyelettel emlékezik meg a legutóbb elhunyt ama nemes lelkekről, kik egyházuk iránti szeretetüknek és áldozatkésségüknek gazdag alapítványokkal is fényes jelét adták.

Szomoruan érdekesek voltak a házasságokra és keresztelésekre nézve felsorolt adatok, melyekből kitünt, hogy az egyházi áldást nem minden esetben veszik igénybe. Vagyis házasságoknál a felek nagyobb részben a más felekezeti lelkészéhez fordulnak, különösen a róm. katolikusok fejtenek ki e téren nagy buzgóságot. Püspök aa. itt ismétli a már régebben körlevélileg is nyilvánított felhívását a papsághoz, hogy egyházunk érdekeinek megóvása körül nagyobb buzgalommal járjanak el. Az egyházunkat más oldalról, de inkább csak látszólag fenyegető baptizmust, tévelygésnek mondja, mely nem veszedelmes. A nagy figyelemmel hallgatott jelentést, éljenzéssel vette a közgyűlés tudomásul.

Az Ig.-Tanács évi jelentése áttétetett az illető bizottsághoz; majd több gondnoki állásnak titkos szavazás utján leendő betöltése határozottatott el, a választás következő nap délelőjtjére tüzetvén ki. Szacsvey Sándorné és Radák Ádám br. jóltevők és alapítók emlékei jegyzőkönyvileg örökítették meg.

Parádi Kálmán, tanügyi előadó terjeszti elő ezután a papképzésnek és a nagy-enyedi főgimnázium színvonalának emelésére vonatkozó ig.-tanácsi javaslatot. Zeyk Dániel az előterjesztést elvileg kifogásolja, mivel azt célozza, hogy az

enyedi papképzésre adott alapítványok kamatai csakis a kolozsvári theol. fakultásnak adassanak, holott ő azt kiterjeszteni szeretné a hasonnemű többi intézetekre is.

A közgyűlés, Zeyk indítványának mellőzésével, az Ig.-Tanács határozatát fogadta el, mely azt tartalmazza, hogy az enyedi papképzésre szánt alapítványok csakis a kolozsvári theol. fakultás részére iordíttassanak.

A délutáni gyűlésen megalakították a különböző bizottságokat. Az egyetemes konventi ülésekre pedig megválasztottak rendes tagokul egyházi részről: Szász Gerő, Bartha Lajos, Deésy Gyula, világi részről: Vályi Gábor, Parádi Kálmán, Simó Lajos; póttagokul: Lénárd József, Somkerek Miklós, Sándor János, Mezei Albert, Zeyk Gábor és Márkus János.

A második napi gyűlést is Bánffy Dezső br. nyitotta meg. A jegyzőkönyv felolvasása és némi módosításokkal való hitelesítése után, elnök jelenti, hogy a sepsi-szentgyörgyi Mikó-kollégium a vallás tanári állásnak ez évben történendő betöltése iránt beadott kérvényét visszavonja, mi tudomásul vétetik.

Most tárgyalatott folytatólagosan az Ig.-Tanácsnak a nagy-enyedi főgimnázium színvonalának emelése tárgyában tett előterjesztése, melynek azon egyik leglényegesebb pontját, hogy az újonnan választott tanároknak másutt eltöltött szolgálati éveit az ötödéves korpótlékba beszámíttassanak. Sándor József és Zeyk Dániel felszólalása után, a közgyűlés egyhangulag Szász Domokos püspök aa. azon módosításával fogadta el, hogy az 1400 frtos tanári alapfizetés, a tíz éven belül más intézeteknél rendes tanári minőségben eltöltött évek beszámításával, első sorban 100. másod és harmad sorban 200 frtos ötödéves pótlékkal bővíttessék, s egyszerűs mind utasíttassék az Ig.-Tanács, hogy e tárgyban a jövő közgyűlés elé részletes javaslatot terjesszen be.

Az Ig.-Tanácsnak az egyházkerületi közpénztár 1895, illetve 1896. évi vagyonszámlája és az 1897. illetve 1898. évi költségeloirányzata tárgyában tett előterjesztése az erre megválasztott bizottsághoz utasított.

Parádi Kálmán, tanügyi előadó az iskolák és gimnáziumok ügyeiről tett részletes jelentést, és az Ig.-Tanácsnak a tanári állások betöltését célzó javaslatát a gyűlés elfogadta.

Következett volna most a pénzügyi műveletek megvizsgálására kiküldött hetes bizottság jelentése. De elnök jelenti, hogy bár a múlt évi közgyűlés elhatározta, hogy az egyházkerület közvagyonának és pénzügyi műveleteinek megvizsgálására kiküldött hét tagu bizottság s az Ig.-Tanács erre készíttendő jelentése kinyomattassék, s a közgyűlés tagjai között előzetesen szétosztassék, de az Ig.-Tanács, miután a hetes bizottság jelentését be nem nyújtotta, nem lehetett azon helyzetben, hogy ezen határozatnak eleget tegyen.

Gyarmathy Zsigmond, mint a hetes bizottság elnöke, előadja, hogy ő miért nem írhatta alá a kérdéses jelentést. Azért, mert a bizottsági tagok egy része olyan tételt akart a jelentésbe bevenni, melynek valótlanságáról, a püspök magánjellegű felvilágosításai nyomán, ő személyesen meggyőződött, s erről a biz. tagokat is felvilágosítani igyekezett, de azok a püspök ur lakására nem akartak elmenni. Ő nem tehetett, hogy tudva, olyan valótlanságokat írjon alá, melyek csak az egyházkerület békéjét zavarták volna föl.

Bánffy Dezső br. elnök ekkor kijelenti, hogy a tör-

vényes követelményeknek megfelelő számban aláírt kérvény adatott be hozzá zárt ülés tartása iránt, mihez képest a nyilvános ülést tíz percre felfüggeszti s ez idő eltelté után, a zárt ülést elrendeli.

A zárt ülésben Bethlen Bálint gróf szól először. Kijelenti, hogy Gyarmathynak azon állítása, mintha ők, a bizottság tagjai, nem akartak volna a püspöki irodába menni, és ott vizsgálni az adatokat, olyan céltűzöttséggel mondott, mely úgy tüntette fel őket, mintha talán a püspök jelenlétében kényelmetlenül éreznék magukat. Az igazság az, hogy ők a hivatalos eljárást az illető hivatalos helységben akarták gyakorolni, és nem a püspöknél. Hogy pedig sürgette a számadást, azért tette, mert azt tenni jónak látta az egyházi közvagyon érdekében. Kijelenti, hogy csak jun. 1-én kapták meg a zárszámadásokat 1896-ról. Ők az adatokat a könyvekből vették, melyek hamisak nem lehetnek, és semmi valótlanságot jelentésükbe be nem vettek.

Bánffy Dezső báró, elnök szerint ez az ügy most érdemileg nem tárgyalható, minthogy az Igazgató-Tanács jelentése hiányzik. Javasolja azért, hogy a bizottság jelentése adassék ki az Igazg. Tanácsnak, mely válaszát még e gyűlés folyama alatt terjessze elő.

Török István, dr. személyes kérdésben kérve szót, kijelenti, hogy ő, mint biz. jegyző, éppen Gyarmathy elnök utasítása folytán olyan szelíden írta meg jelentését, a mint csak lehetett. De a biz. elnök még sem volt megelégedve, s azt kívánta, hogy egy pont, melyre nézve pedig a bizottság többsége egyetértett, töröltessék. Hát, vajjon miért voltak kiküldve? Azért-e, hogy tussoljanak? Ők igazságosan akartak eljárni, azért támaszkodtak csupán az adatokra, s a mit azokból megismertek, leplezetlenül kívánták előterjeszteni.

Szász Domokos, püspök megjegyzi, hogy a bizottságnak nem tartozott ugyan feladatához az 1895—96. évi számadások megvizsgálása, de ő utasította a számvevőt, hogy ezt a számadást is adja a bizottság kezébe. Hogy e bizottság kötelességét nem végezhette, azon mult, hogy egy bizotts. tag családi ügyben húzamosabb ideig távol volt. Értesítette a bizottságot, hogy bármely ügyben felvilágosítással szolgál; ha nem fordultak hozzá, s tájékozást szerezni nem igyekeztek, arról ő nem tehet.

Maksay, számvevő, és Gáspár János felszólalásai után közgyűlés elfogadja Bánffy Dezső báró javaslatát, mely szerint a bizottsági jelentés az Ig. Tanácsnak kiadatik véleményezés végett, melyet még ez ülésen bevár.

Zártülés után, Parádi Kálmán, tanügyi előadó olvasta föl jelentését, melyet a gyűlés midőn tudomásul vett, egyszerűs köszönetet is szavazott az előadónak ez ügyben tanúsított buzgó munkásságáért.

Bánffy Dezső báró, elnök ezután bejelenti a gondnoki választások eredményét. E szerint a megválasztottak: az orbai egyházmegyében főgondnok: Csia György; a sepsi-szentgyörgyi kollégiumban főgondnok: Ujvárosi József; a kolozskalotai egyházmegyében főgondnok: Barcsay Domokos, ugyanott algondnok: ifj. Lészay Ferenc; a kolozsvári kollégiumban algondnok: Bethlen Ödön gróf; a deési egyházmegyében algondnok: Rettegi Sándor, ugyanott gondnok: Simó Béla; az udvarhelyi egyházmegyében algondnok: Haller János gróf; a görgényi egyházmegyében algondnok: Putnok Miklós; a marosvásárhelyi egyházközségben egyik főgondnok: Z. Knöpfler Elek.

A délutáni ülésen, miután Bánffy Dezső báró, elnök bejelentette, hogy Nagy Sámuel lemondott a fegyelmi bírósági tagságról, s helyének betöltése elrendelvetett, következett újra a tárgysorozatnak legnagyobb érdeket keltő pontja, a hetes bizottság jelentése, melyet Maksay számvevő olvasott fel. E jelentésben a bizottság elmondja vizsgálata eredményét, s végül azt ajánlja a közgyűlésnek, hogy a börzsepénzmanipulációt szüntesse be, mivel a műveletek által az egyház vagyonát veszélyeztetve látja. Az Ig. Tanács a maga válaszában pedig azt állítja, hogy a pénzműveletek nyereséget eredményeztek, s legkevésbé sem veszélyeztetik a közvagyonot. Kéri annál fogva jelentésének tudomásul vételét s a fölmentvény megadását. Hosszas és heves vita után, melyben főleg Bethlen Bálint gr. és Szász Domokos, püspökök vettek részt, a közgyűlés, mellőzve a hetes bizottság javaslatát, az Ig. Tanács jelentését fogadta el.

Ugyancsak elfogadta az Ig. Tanácsnak a Szeretetház megalapítására, az elemi iskolai tanítók állandósítására, a tanári mortualis angaria kiszolgáltatására, és a kolozsvári egyházköztségnek a püspöki vizsgálat alatt álló egyházak közé leendő iktatására vonatkozó előterjesztéseit.

Utolsó napon, Kemény Kálmán br. elnöklete alatt tartott gyűlésen kihirdettetett először is a tanárválasztás eredménye, mely szerint megválasztottak: a nagy-enyedi főgimnázium történet-földrajzi tanszékére Bodrogi János; ugyanott a rajzoló mértan és szabadkézi rajz tanszékére: Halmágyi Antal; ugyanott a latin-görög tanszékére: Székely Ödön; ugyanott a magyar-latin tanszékére: Farnos Dezső; a székelyudvarhelyi gimnázium latin-történeti tanszékére: Szabó Árpád; a kolozsvári gimn. magyar-latin tanszékére: Kovács Dezső.

A fegyelmi bíróság tagjának, Nagy Sámuel helyére, megválasztott Vályi Gábor, dr.

A papi fizetések rendezése tárgyában az Ig. Tanács előterjesztése adott némi vitára alkalmat, hogy nevezetesen szövetkezeti alapon, vagy takarékpénztári alapon rendezzék-e ezt az ügyet? Ennek megállapítását végre is az Ig. Tanácsra bízta a közgyűlés.

Végül, tudomásul vétettek az Ig. Tanács ügykezelés, az egyházkerületi keblbi pénztár, a testvér-egyházkerületek jegyzőkönyvei, s az Ig. Tanács évi jelentése megvizsgálására kiküldött, valamint a kérvényi és indítványi bizottságok jelentései, mely után Kemény Kálmán báró, elnök a közgyűlést bezárja.

F. hó 13-án, délelőtt avattattak föl az új lelkészek, szám szerint tizennyolcan, mely alkalommal az egyházi beszédet Nagy Károly, theol. tanár tartotta.

Adalék

(a közelebbi hetek és napok történetéhez.)

Nagytiszt. Szász Gerő, ev. ref. esperes, és egyházk. jegyző urnak.

.2712—1897.

Nagytiszt. esperes, egyházkerületi közjegyző ur!

F. hó 2-áról 388—897. sz. a. kelt és hatóságunkhoz f. hó 8-án 2712. sz. alá beérkezett fölterjesztéséből sajnálattal értesültünk arról, hogy N.-ted úgy az egyházkerületünkénél, mint a vezetése alatti egyházmegyénél több éven át páratlan buzgósággal, szakértelemmel és odaadással viselt hivatali állásairól lemondott.

Mint hogy, azonban, lemondásának felsorolt indokai külön vizsgálatot igénylő s egészen magán természetű panaszos följelentés jellegével bírnak, a mely följelentés N.-ted hivatali állásairól való lemondásával kapcsolatban az annak elbírálására illetékes hatóság kikerülése nélkül nem is tárgyalható: ennél fogva, a midőn érintett lemondását /- alá csatoltan visszaadjuk, felkérjük N.-tedet, hogy sziveskedjék attól eltekintve, eddig viselt diszes hivatali állását továbbra is megtartani.

Azon nem remélt esetben, ha lemondásához ennek dacára is ragaszkodnék, felhívjuk N. tedet arra, hogy méltóztassék lemondását s annak indokait, mint panaszos följelentést, egymástól elkülönítve, hatóságunkhoz külön-külön beadványban szerkesztve, beadni, hogy azok illetékes elintézésére nézve intézkedéseinket megtehessek.

Egyuttal, atyafiságos tisztelettel kérjük fel N. tedet arra is, hogy lemondásának fentartása, esetében addig is, míg az az illetékes hatóság által végérvényesen elintéztetnék, a hivatali állásaival járó és nevezetesen a közjegyzői teendőket kötelességszerűleg végezni, sziveskedjék.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgató Tanácsának Kolozsvártt 1897. június 8-án tartott üléséből.

Márkus János,
titkár.

Szász Domokos,
ev. ref. püspök, mint elnök.

Azt hisszük, hogy a szives olvasó, ki lapunkból ismeri a lefolyt eseményeket, és lathatja a közgyűlés menetéből e tekintetben az eredményt: tisztában lesz a felől, hogy e dolog ezzel bevégezve nem lehet. Mi Nikodémussal, szerettük volna megtudni: micsoda az igazság? Mert, mint akkor régen, úgy látszik, ma is sokféle az. Ám, a nélkül, hogy csalhatatlanoknak hinnék magunkat, szilárdan állva meggyőződésünk mellett, közölve az Ig.-Tanács leiratát: hallgatunk, és magunkra nézve a maga idejében ismételtelen levonjuk a konzekvenciákat; a mikor egyszersmind bőven kifejtjük indokainkat.

Kolozsvártt, jun. 14. 1897.

Szász Gerő.

Különfélék.

= Májusban közölt pályacikkelyeink szerzői, és a beküldött szavazatok eredménye. »Az ember erkölcsi természete«, írta Egerházy Lajos, ki utólagosan kijelentette, hogy nem pályázik. »Kontemplációk«, írta Bitay Béla. »Sugarak a templomban«, írta Kovács Albert. »Tarthatatlan állapotok«, írta Nemes Ferenc.

Szavaztak összesen 22-en, és pedig a »Kontemplációk« című cikke: Kolumbán Ferenc, Nemes Sándor, Gáspár Albert, Bogdán József, Kerekes Endre, vallástanár, Rákosi György, Molnár Lajos, Dali János, Staudner Mátyás, Nagy József, Vizi János, ifj. Kiss Lajos, Kocsi Dániel, O. Weress Sándor, Diószeghy Mór.

»Tarthatatlan állapotok« feliratu cikke: Nagy Mózes, Kádár Domokos, Bartha Károly, id. Lészai Ferenc egyházkerületi főgondnok. Lőrinci József.

»Az ember erkölcsi természete« című cikke: Albert Imre.

»Sugarak a templomban« feliratu cikke: Pap István, esperes.

E szerint, a májusi pályadíjat a mi szorgalmas, tehetős, derék paptársunk és barátunk, Bitay Béla nyervén meg: szives üdvözetünk mellett, elküldöttük.

= A folyó hó 10 re összehívott egyházkerületi közgyűlés, leszámítva egy pár szenzációsnak ígérkező, de

csendesen elvonult fellegen kívül, e magas testülethez illő komolysággal és méltósággal fejeztetett be folyó hó 13-án, az ifjú papok ünnepélyes kibocsátásával. A tenger felszine, az első pillanatra hullámosnak látszott. Ezek a hullámok megüledtek. Mint ha senkinek se volna kedvére, tovább folytatni azt az áldatlan háborgást, melyből épülést nem vesz sem az individualis, sem a társadalmi, sem a hazafias-nemzeti, sem az erkölcsi világrend. De, a hangulat nem volt felemelő; de az indulatok, a helyett, hogy a lelkesedés szarnyait csattogtatták volna, inkább elcsitítva magukat, nyomtattak voltak. Sajnálók, ha ez állandó maradna. Reméljük, hogy ez még mindig csak az átmenet jellegével bír, és az anyagi, és az erkölcsi eredmények már igen hamar meghozzák az egyházkerületnek azt a rég forrón óhajtott örömet, hogy egy szívvel, lélekkel mondhatjuk: békeség van »in capite, et membris!

— **A folyó hó 13 án, mint rendesen, a belfarkasutcai templomban tartott innepélyen, melyet főtiszt. püspök aa. buzgó imája, és theol. tanár, Nagy Károly, aa. felavató beszéde tett emlékeztetéssel, a következő ifjú lelképásztorok bocsáttattak ki arra a felséges pályára, melynek az öntudat megnyugtató szaván kívül, sorsa: küzdeni a széper; tünni méltatlanságot; és lemondani panasz nélkül. Farkas Sándor, sarmasági pap, Pazar Kálmán, tasnád szarvadi, Kiss Lajos, abafái, Sükösd Mihály, maros-járai, Szeremlei-Császár Lajos, cőfalvi, Szász Mihály, pávai, Biró György, hévizi, Csia Kálmán, etédi, Egerházi Lajos, ujtordai, Szász Béla, s.-szentgyörgyi gimn. tanár, Kósa Mihály, petrozsényi körlelkész, Bitai Mihály, mező-kövesdi, Gönci Sámuel, kelementelki, Adi Sámuel, abódi, Csürös Ferenc, ördögös-füzesi, Belle Lajos, ajtoni, Dósa Sámuel, kajántói, Balázs Ignác, bodosi pap. Legyenek erősek, a hitben állhatatosak, férfinai jellemben rendíthetetlenek, szent hagyományainkhoz ragaszkodók. A hit, a remény, és a szeretet istenének áldása nyugodjék meg rajtuk életük e szent napjaiban, hogy életüknek munkálkodása legyen istennek dicsőség, egyházkerületünknek növekedés, nekik boldogság, büszkeség, hogy magyar kalvinista papok voltak. Legyenek!**

— **Alapköletéti ünnepély.** A kolozsvári egyházközség millenniumi új templomának alapköletéti ünnepélye folyó hó 13-án délután tartatott meg nagyszámu közönség jelenlétében. Az ünnepély az egyházi dalkar énekével vette kezdetét, mit Herepei Gergely, kolozsvári lelkész szépen kidolgozott, tartalmas, ez alkalomra irt beszéde s gyönyörű imája követett. Az alapköbe helyezendő okmányt, mely a templom történetére vet világot, s röviden az egyházközség mai állapotát is feltünteti, Kenessey Béla, theologiai igazgató fogalmazta s olvasta fel erőteljes, rokonszenves hangon. Ekkor kezdődött a szokásos kalapácsütés, jelmondatok kíséretében. Az első ütést Szász Domokos püspök tette, azután sorban következtek br. Kemény Kálmán. status-gondnok, Ferenc József, unitárius püspök, Bartha Lajos. generális direktor, Grätz Mór, evang. lelkész, Gyarmathy Miklós, kollegiumi főgondnok, Fekete Gábor, kir. táblai elnök, bélafalvi Fekete Miklós. vadász-örnagy, Jerkovic György, sorhadi örnagy, Kenessey Béla. theol. igazgató, gr. Lázár István, alispán, Szvacsina Géza, h. polgármester, Hegedüs Sándor, nevében Szabolcska Mihály, felfalusi lelkész. dr. Szádeczy Lajos, egyetemi tanár, Balogh Károly, kolozsvári kollegiumi helyettes igazgató, dr. Gidófalvi István, egyházközségi főgondnok, Herepei Gergely, lelkész, Pál György, Pál János, Diószegi Ferenc, ifj. Kovács János földészek, végül, Cakó Lajos építész. Az ünnepélyt az egyházi dalkar és a közönség egyesült éneke végezte be.

— **Értesítés.** Az erdélyi ev. ref. egyházkerület kolozsvári theol. fakultásával kapcsolatos, theologusok és bölcsészethallgatók számára berendezett internatus felvételi szabályait az intézet előjárósága a jövő 1897—98. tanévre a következőkben állapította meg: a) Theologusok teljes tan- és ellátás-díjmentességben, legációi kedvezményben részesülnek, s részükre stipendiumok helyeztetnek kilásba. A díjmentesség azonban szorgalom-hiány, és vétség esetében elveszthető, a mikor a díjmentességtől megfosztottak 2—8 frt. havi díjat kötelesek fizetni. b) Bölcsészethallgatók közül 18-an, olyanok, kik már, mint bölcsészethallgatók egy éven át hallgattak, a fakultás részére e célból nyert államsegély terhére teljesen díjmentes ellátást nyernek. Jelenkezők e számon felül is elfogadhatnak évi 150 frt. rendes, illetőleg, 100 frt. kedvezményes díj fizetése mellett.

Az ellátási díjat három egyenlő részben (szeptember, január, ápril) kell fizetni, de indokolt kérelemre az intézet igazgatója havi díjfizetést is engedélyezhet. c) Kérvények a felvételért »Az ev. ref. theologiai fakultás igazgatóságához« Kolozsvárra intézendők és címzendők. A kedvezményért folyamodó bölcsészethallgatók kérvényeikhez lecke könyvet, illetőleg, érettségi bizonyítványt, adókönyvi kivonatot, és családi értesítőt tartoznak csatolni, ellenben a theologusok, és egyszerű felvételt kérő bölcsészethallgatók csupán lecke-könyvet, illetőleg, érettségi bizonyítványt. A kérvények beadásának határideje f. évi aug. hó 20. napja, melytől számított nyolc napra az Igazgatóság a folyamodókat a kérelem sorsa felől értesíti. d) A beiratáskor minden egyes felvett növendék kivétel nélkül 6 frt. beiratkozási díjat tartozik fizetni, mely fizetés alól felmentés nem adatik. e) Az internatusba csak is protestáns ifjak vétetnek fel. Végül, tudatja az előjáróság, hogy az internatusi ellátás lakásból, fűtéssel és világítással, s étkezésből, reggeli, ebéd s vacsora áll. Tudakozódásokra az intézet Igazgatósága felel. Kolozsvár, 1897. június 5-én. Szász Domokos, püspök, mint elnök. Pokoly József, s. k. theol. tanár, előjárósági jegyző.

— **Pályázat tanári állásra.** Az államilag segélyezett máramaros-szigeti ev. ref. főgimnáziumnál a németnyelv-bölcsészeti tanszék betöltésére ezennel pályázat hirdettetik. A tanszék javadalmazása 1200 frt. évi törzsfizetés és 200 frt. lakbér, a legközelebb megkötdendő államsegély-szerződés értelmében 100—100 frt. ötödéves korpótlék-jogosultsággal. A tanszék betöltése a nagyméltóságú m. kir. vallás- és közoktatási n. miniszterium hatáskörébe tartozik, miért is a pályázók felhivatnak, hogy a nmélt. miniszteriumhoz címzett folyamodványukat, keresztlevelökkel, végzett tanulmányaikat, tanári képesítésüket, eddigi szolgálatukat, egésségi állapotukat és védkötelezettségük teljesítését igazoló okmányaikkal együtt 1897. évi július hó 15-ig Máramaros-Szigetre, Héder János lyceumi h. felügyelő gondnokhoz küldjék be. A kinevezendő tanár kötelessége leendő, a szakjára tartozó, vagy azzal rokon tárgyat heti 20—21 óraszámig tanítani. Pályázók csak protestáns vallású egyének lehetnek, ezek között is az ev. ref. vallásuk előnnyel bírnak. A kinevezendő tanár tartozik állásán 1897. szept. 1-én elfoglalni. A mennyiben alkalmas pályázók hiányában tanári oklevéllel nem bíró tanárjelölt neveztetnek ki segédtanáru, annak évi fizetése 350 frt. lakbérére 100 frt. leendő, egy év alatt pedig tartozik oklevelét megszerezni, s ha akkor a kívánalmaknak megfelelő, további pályázat mellőzésével, rendes tanárrá neveztetik ki. M.-Szigeten, 1897. június hó 1-én. Héder János. s. k. liceumi h. felügyelő-gondnok.

— **Nyilvános köszönet.** Vistai Szallos Mártonné, Szallos-Kis Káta vallásos buzgóságtól indítatva, istendicsőségére, az Urasztala felibe ajándékozott egy szép koszorut, értéke 11 frt. 50 kr. Ugyanő az Urasztalára egy szép szöttes-abroszt, értéke 6 frt. Továbbá Vistai Mátyás Mártonné, Szöcs Anna, ajándékozott a szószékre egy zöld bársony takarót, értéke 11 frt. 50 kr. Mind a két nő vallásos buzgóságú, isten iránti tiszteletből tették az ajándékozást, egyszersmind millenniumi emlékre. Ezen nemes tettükért, mely önmagában hordja dicséretét, kedves kötelességet vélek teljesíteni, midőn a nyilvánosság ez utján is egyházam nevében példás köszönetem s elismerésem kifejezését nyilvánítanom. Istennek áldása legyen a buzgó, vallásos lelkü nőken áldozatkésztségükért. Vistában, 1897. június 6. Kónya János, vistai ev. ref. pap.

Hivatalos rész.

2762—1897.

ÉRTESÍTÉS.

Több oldalról beérkezett indokolt kérés folytán, értesítjük összes espereseinket és az érdekelt összes lelkészeket, hogy a hivatalos Közlöny idei 22. számában 3276—1897. ig.-tanácsi szám alatt közzétett felhívásban a rendkívüli államsegélyből leendő részeltetés iránt benyújtandó folyamodásoknak f. é. június hó 20-ra kitűzött véghatáridejét f. é. július hó 1-jére hosszabbítjuk meg.

Kolozsvárt, 1897. június hó 15-én.

Kádár János,
titkár.Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXVII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1897. Junius 24.

25. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Püspöki jelentés.

(Folytatás, és vége.)

Kötelességből kifolyólag, éber figyelemmel kísértem az egyházpolitikai törvények hatását, mely a kereszteleseknél, házasságkötéseknél, elvállásoknál, felekezetnélküliség és új szekták keletkezésénél nyilvánuló. Született 14,777 gyermek, kik közül a múlt év végéig csak 806 nem kereszteltett meg, a minék természetes magyarázata az, hogy a törvény imperatív rendelete értelmében, az anyakönyvbe bejegyeztetett ugyan a szülött, de nem kereszteltetett meg és így a fönnebbi szám, mely különben is kevéssel több a szülöttek 5%-ánál, a késlekedés rovatába esik. Házasságra lépett 3003 pár, az előző évinél 494-el kevesebb. A visszaesés jelentékeny ugyan, 13 százaléknál is több, de érthető, mert az 1895. év október 1-én, mint az új törvények hatályba lépő napját megelőző időben, szokatlan tömegben siettek igénybe venni az egyházi házasságkötést olyanok, kik féltek a polgári kötéstől, s így a visszaesésnek be kellett következnie. A tényleg házasságra lépettek közül 2,660 pár vette igénybe a mi egyházi kötéseinket is, tehát 343 azoknak száma, a kik hozzánk nem fordultak, sőt ennél is kevesebb, mert a nagy-sajói és görényi traktusokból az adatok erre nézve nem érkeztek be. A többi traktusokban és a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségekben elenyésző csekélység azon párok száma, kik egyházi kötést nem hozzánk fordultak. Aránytalanul nagy a kolozsvári egyházmegyében, hol több, mint 30%-ra emelkedett föl; utána következik az erdővidéki és szilágy-szolnoki. Nagyobb mérvű aggályra forog fenn ok a tekintetben, hogy a házasságkötést szabályzó törvény 32. §a értelmében, a vegyes-házasságra lépőknek jogukban áll a polgári kötést megelőzőleg születendő gyermekeik vallására nézve egyességre lépniök. Az

1895. év szept. 27-én közrebocsátott körlevelemben figyelmeztettem erre a lelkipásztorokat, hogy ilyen esetekben befolyásukat érvényesíthessék. Az országos statisztikai hivatal havi közlönye f. évi január 1-től kezdve, ide vonatkozólag is közöl adatokat, melyek azt látszanak igazolni, hogy e réven sokkal többet veszünk, mint a mennyit nyerünk. A közlöny legújabb füzeté p. o. 651 vegyes-házassági esetet tüntet föl s ebből 612 olyat, melyben megegyezés jött létre.

E számból 54.47% esik a római katolikusokra, az evangélium szerint reformáltakra pedig csak 24.11%. A róm. katolikusok e szerint sokkal nagyobb mérvű tevékenységet fejtenek ki, értékesítvén a rendelkezésükre álló eszközöket, mint mi, országszerte, mert, hogy a jelzett százalékokból mennyi esik reánk, erdélyi kálvinistákra, az csak az év végén fog kitünni, de azért kénytelen vagyok, megújítani figyelmeztetésemet, s arra kérni összes lelkipásztor-társaimat, hogy kiserjék éber figyelemmel az állami anyakönyvvezető-hivatal hirdetéseit, s vegyes-házasságok eseteiben az eddiginél hatályosabban érvényesítsék befolyásukat.

A válóperekknél az új törvények hatása, ha a hozzám érkezett statisztikai adatok megbízhatók, meglepő. A mig ugyanis 1895. okt. 1-éig, tehát mig a házassági biráskodás intézménye fennállott, 281 válóper járt le, azóta alig 50 ért véget. E feltűnő különbség magyarázata az lehet, hogy a válókeresetek sokkal nehezebben folynak le, mint eddig, a mi még nem volna aggályra ok, de lehet az is, hogy éppen emiatt a vadházasságok száma rohamosan nő. E tekintetben biztos ítéletet most még nem alkothatunk, erre nézve pár évet kell bevárunk.

Felekezetnélküliség és új szekták alakítása nálunk eddigelő nem kísért. A fanatikus anabaptisták mozgalma fenyeget ugyan, különösen Kolozsvártt és a kolozs-kalotai traktus né-

mely vidékeink, de inkább csak a rajongás mezébe öltözve jelentkeznek, és mint új szekta seholy nem lépett fel. Megnyugtatóan kijelenthetem, hogy e tévelygés ellensúlyozására, a mennyiben lehetett, intézkedésünket megtettük.

Egyházkerületünk lélek-száma 389.035, és így a múlt évvel összehasonlítva, 6399 a gyarapodás. Feltűnő nagy szám, ha a születettek (14.777) s a meghaltak (11.232) számához viszonyítjuk, mely csupán 35—45 szaporodást mutat.

A közel 3000-nyi többlet részint a pontosabb összeszámitásban, részint a nagyobb arányú telepítésekben (Nagy-Sármás), továbbá németajku ev. ref. vallásúak beköltözésében (Szász-Sebes) és a Romániából történt tömeges visszavándorlásban találhatjuk magyarázatát, eltekintve az eltérések folytán nyert szaporulatától, mely 99-cel gyarapította a lélekszámot.

Népoktatási ügyünk terén rohamos átalakulás észlelhető. Egy év leforgása alatt felekezeti iskoláink közül 137 nyert államsegélyt, illetőleg ennyi tanítói állomás javadalma lett 300—400 frtra kiegészítve. Az állami iskolák száma 302, e szerint a múlt évinél 96-tal több, s oly felekezeti iskolánk, mely állami szubvencióban még nem részesült, csak 230 van. A nemzeti politika tehát állami segélyezés, vagy önálló állami alkotás útján érvényesíti erejét, midőn nagy arányokban tért foglal és első sorban éppen itt az erdélyi részeken, hol erre legnagyobb szükség van, s az elért eredményekért kormányunkat, s annak kebelében első sorban a vallás- és közoktatási miniszter urat hálás elismerés illeti.

Konfirmált összesen 6988, és így több 609-cel, mint a múlt évben.

Az építkezéseknél hanyatlás észlelhető, a mi különben öröndetes jelenség, mert a nagyobb arányú építkezések befejezését mutatja. Befektetett 174,044 frt. kevesebb 31,634 frttal az előző évinél. A buzgalom fokozását mutatja a kegyadományok, szorgalmi jövedelmek és perselypénzek emelkedése. E címen 131,093 frt. folyt be, tehát 8183 frttal több a múlt évinél. Biztosított értékeink is gyarapodtak 552,095 frttal, s felemelkedtek 2,192,587 frtra, a mi az új biztosítási szerződés eredménye.

A püspöki hivatalomhoz beérkezett üggydarabok száma 2200, az előző évihez képest a szaporodás 180.

Templomot a múlt évben csak egyet szentelhettem föl, nevezetesen az erzsébetvárosi körlelkészség díszes templomát június 21-én. Renováltatott azonban több, melyek közül a nagyenyedi és az ilosvai ujonnan felszentelve, rendeltetésüknek át is adattak.

Esperesi és főjegyzői karunkban a lefolyt évben jelentékeny változások történtek. A küüllői traktusban nt. Kovács Elek afia. hosszas és súlyos betegsége miatt állásáról lemondván, helyébe nt. Nagy Domokos afia. mellőzésével, nt. Nemes Árpád, m. bodoni lelkész afia választatott meg esperessé. A főjegyző helyére, ki állásáról szintén lemondott, míg az új választás megtörténik, tiszt. Vályi János, d.-sztmártoni körlelkész afia lépett. A görgényiben nt. Lénárd József afia egészségi okok miatt visszalépvén, esperessé nt. Tavasz József afia választatott meg. főjegyzővé pedig nt. Csekme Ferenc, geryeszegi lelkész afia. A marosiban nt. Rákosi Lajos esperes és nt. Vass Tamás főjegyző afiai, hasonlóképpen visszavonultak, helyükre megfelelő sorrendben az egyházmegye bizalma nt. Ravasz János és Dali János afiait emelte. Változás történt végül a sepsi traktusban hol nt. Zágoni Pál afia, ki már régóta beteges, állását odahagyván, esperessé nt. Vén Mihály afiát választották meg.

A visszalépett esperesek mindenikéhez hálás érzület s baráti szeretet csatol engem. Még kell köszönnöm nekik a nyilvánosság színe előtt is hű szolgálattételeiket, melyeket nehéz időkben odaadó buzgalommal végeztek, engem erőtlenségemben istápoltak. Az ujonnan választottakat szeretettel üdvözlöm ama bizonyos reménységben, hogy fontos küldetésüknek megfelelni, az irántuk megnyilatkozott bizalomnak egész teljes lelkükből igyekezni fognak eleget tenni.

A múlt 1896. esztendő a magyar állam megalakításának ez eredik évfordulója vala. Ápril 22-ről keltezve, egy felszólítást intéztem egyházkerületünk összes lelkipásztoraihoz, melyben felhívtam őket, hogy a megtartó isten dicsőségére május 10-én ünnepélyes istentiszteleteket s ezek végeztével egyházi közgyűléseket tartsanak, két tárgyat tűzvén ki napirendre: egyik az ezeréves emlékűnap jegyzőkönyvi megörökítése, a másik bizottság kiküldése valamely javaslattételre, hogy tekintettel a helyi viszonyokra, minő módon lehetne maradandó alkotással a millenárius esztendőt örökre emlékeztetéssé tenni? A beérkezett

jelentésekből örömmel konstatáltam, hogy fel-
szólításom nem volt pusztában elhangzó szó,
mert az egyes egyházközségek, erejükhez mérten
részint jegyzőkönyvileg, részint különböző célokra
tett alapítványokkal, de kivétel nélkül kifejezést
adtak annak a benső érzelemnek, mely egy nem-
zet szívét hozta dobbanásba.

Egyházkerületünk Névkönyvében, mely a
jövő év első hónapjában fog megjelenni, e kér-
dés bőven lesz tárgyalva, éppen ezért, hossza-
sabban e helyen nem foglalkozom azzal, hanem
sietek püspöki jelentésemnek bevégzésére; de
mielőtt ezt tenném, meg kell gyujtanom a hálás
emlékezet szövétnekét két sir fölött. Az egyik-
ben csöndes álmát alussza a jók egyik leg-
jobbika, a buzgók egyik legbuzgóbbika, néhai
Szacs vay Sándorné, sz. br. Wesselényi
Józéfa, ki anyaszentegyházunk szent oltárán
Lorántffy Zsuzsánához méltó módon hozta
meg áldozatát, örökitette meg emlékét. Egyház-
kerületünk theol. fakultása javára 30,000, a
kolozsvári kollégiumnak 20,000, a zilahinak 10,000,
az ördögkeresztúri templom fölépítésére 8000, az
ottani kántortanítói fizetés alapjára 2000 forintot
hagyott. A másik sir egy történelmi nevezetes-
ségű család utolsó fisarját, br. R a d á k Á d á m o t
fogadta kebelébe, ki sokat zaklatot életét, csak
beavatottak előtt ismeretes lelki háborgásait, s
vallása iránti hő szeretetét megörökítő végren-
deletében anyaszentegyházunkról fejedelmi bő-
séggel emlékezett meg, midőn egyházkerületünk-
nek 60,000, a nagy-enyedi kollégiumnak 40.000
forintot, s mindazon egyházközségeknek, hol bir-
tokos vala, s illetőleg, azok templom-alapjainak,
lekipásztoraiknak, ezek özvegyeinek és árváinak
jelentékeny összegeket hagyományozott, biztosítva
egyházkerületünkre nézve annak lehetőségét, hogy
nagy vagyonának felerészét utó-öröklés útján
megkaphassa. Ily nagy és nemes példaadásokat
szemlélve, mit szóljunk mi gyöngék, kicsinyek?
Sirjuk fölött leborulunk igaz kegyelettel, s di-
cséretüket hirdetjük buzditásul azoknak, kik az
istentől meg vannak áldva földi javakkal.

Megköszönve a főtiszt. közgyűlés szives tü-
relmét és érdeklődését, jelentésemet ezzel be-
zárom és kérem a kegyelem Atyját, hogy anya-
szentegyházunkat a jövőben is segítse és áldja meg.

Szász Domokos,
ev. ref. püspök.

Az Igazgató-Tanács évi jelentése,

(Folytatás, és vége.)

5. A mult évi egyházkerületi közgyűlés megbízá-
sainak mikénti ellátásáról, a jegyzőkönyvi sorrendet kö-
vetve, a következőket van szerencsénk bejelenteni.

a) A 43. jkvi szám alatt hozott határozattal arra
meltóztatott volt utasítani Igazgató-Tanácsunkat, hogy
a nagyenyedi theol. akadémia megszűnése folytán szük-
séggé vált átmeneti intézkedéseket tegyünk meg. Igaz-
gató-Tanácsunk, ezen utasítás alapján, az előállott hely-
zetet tanácskozás tárgyává tette s br. Kemény Kálmán,
főgondnok ur öexcellenciája elnökle alatt három tagu bi-
zottságot küldött ki, oly mandátummal, hogy a nagy-
enyedi Bethlen-kollégium előljárósága által választandó
más három taggal, hét tagu bizottsaggá alakulván, lehe-
tőleg közös egyetértéssel mutassa ki amaz alapokat,
melyek kizárólag theologus ifjak segélyezésére vannak
rendelve, s így a kolozsvári theol. fakultás növendékei
részére adandók át, valamint, hogy az ezen telüi fön-
maradó jövedelmek által megengedett korlátokon belül,
a nagy-enyedi főgimnázium lehető fejlesztése érdekében
is javaslatokat tegyen. E bizottság be is fejezte műkö-
dését, s megállapodásait Igazgató-Tanácsunk elé terjesz-
tette, melyekre vonatkozólag saját véleményünk, illetve
határozati javaslatunk kapcsán, a tárgysorozat rendjén
lesz szerencsénk a főt. egyházkerületi közgyűlés határo-
zatát kérni.

b) Az egyházi tömeges tüzbiztosítások iránt az első
magyar általános biztosító társasággal fennállott szerző-
dés lejárt alkalmából, utasítva voltunk pályázat közzé-
tételére, és a legelőnyösebb ajánlkozóval a szerződés
megkötésére. Igazgató-Tanácsunk ez irányban eljárván
kötelességében, a nagyobb hazai biztosító társaságok
részéről beérkezett ajánlatok közül a Fonciére pesti biz-
tosító intézet ajánlatát találta legelőnyösebbnek, s ezzel
a szerződést tizenkét évre meg is kötötte, az első ma-
gyar bizt. társaságnál eddig fennállott szerződésnél jóval
előnyösebb díjtételek, és különösen az egyházkerület
közélszolgálati szolgáló jutalék tetemesen nagyobb hánya-
dának kikötése mellett, a mint erről a jelentésünk 1.
számu mellékleteképpen csatolt szerződésből közgyűlé-
sünk tagjai meggyőződést szerezhetnek.

c) A 66. jkvi szám alatt foglalt utasítás teljesíté-
sül elkészítette Igazgató-Tanácsunk a legutóbbi tíz év
alatt lebonyolított összes pénzműveletekről, s azok ered-
ményeiről szóló részletes kimutatás, valamint a magyar-
nagyszombori birtok megvétele ota azon eszközölt beru-
házásokról, s az abból befolyt jövedelmekről számotadó
jelentéseit, és felülvizsgálat után áttette azokat az idézett
jegyzőkönyvi számu határozattal kiküldött vagyonyügi
vizsgálóbizottsághoz, melynek egyuttal az egyházkerület
mult évi zárszámadása, és mérlege is rendelkezésére
bocsátatott, hogy a közgyűlés által kívánt kimerítő vizs-
gálat után, jelentését elkészíthesse. Intézkedett Igazgató-
Tanácsunk az iránt is, hogy a főt. egyházkerületi köz-
gyűlés nagybecsű utasítása értelmében az egyházkerület
konventi képviselői a Budapesten épült öt bérpalotát is
megtekintsék, s azokról a közgyűlés elé jelentést tegye-

nek, a mely jelentést a tárgysorozat rendjén fogjuk tisztelettel bemutatni.

Beható tanácskozás tárgyává tette Igazgató-Tanácsunk a Réthi Lajos aa. által beadott, és határozattá emelt javaslat ama pontjának is végrehajthatóságát, mely az egyházkerület kezelése alatt álló összes alapok számadásainak cimenként elkülönített végeredményeit kívánja e jelentés kapcsán közzététetni; de saját felelőssége tudatában, e kívánalmat végrehajthatónak nem találta és teljesen fölöslegesnek ismerte akkor, midőn kettős-könyvelési rendszerünk keretében minden érdeklődő azonnal, és világosan meggyőződhetik az egyes alapok állásáról; az összesített végeredmények pedig a pénztárvizsgáló bizottság jelentésében. évről-évre a főt. egyházkerületi közgyűlés betekintése, és elbírálása alá kerülnek. Egyébiránt, reméljük, hogy maga a kibővített pénztárvizsgáló bizottság is, melynek elnökétől erre nézve véleményt volt szerencsénk hallani, fölöslegesnek, sőt oknélküli és tetemes kiadást okozó volta mellett a céltól gyakorlati értékkel nem bírónak fogja nyilvánítani az ismertetett utasítás végrehajtását. E helyett azonban elegendőnek véltük a zárszámadás és vagyonomérleg mellékletével a hétagu bizottság rendelkezésére bocsátani az összes számlák végeredményeit feltüntető pénztári kimutatást, melyből minden irányban a legkimerítőbb tájékozás szerezhető.

d) Végül, még a papi fizetések rendezése, és a kolozsvári egyházmegye kivételes helyzetének szabályozása, valamint az egyházmegyei, és egyházkerületi főbb tisztviselők stóla-vesztéseinek kárpótlása ügyében volt Igazg. Tanácsunk előterjesztés tételére utasítva, de mi után ezen előterjesztések a tárgysorozatba föl vannak véve: további ismertetésük e helyen fölösleges.

6. Még az 1894. évi közgyűlés elhatározta volt az egyházkerületi történet megírását, s e célra 3000 frtot rendelt a konverzión többletéből. Igazgató-Tanácsunk elnöke azonnal megtette volt intézkedéseit a munka elkészítésére nézve. de szakférnak vállalkozása hiányában ama tervezet, hogy e történeti mű a millenniumra elkészüljön, nem sikerült. A mult évben azonban kolozsvári theol. fakultásunk egyháztörténelmi tanára, Pokoly József aa. vállalkozott a történet megírására s annak tervvázlatát el is készítette, melyet Igazgató Tanácsunk szakférfiakkal megbíráltatván, azok véleménye alapján elfogadhatónak találta s nevezett afiával a szerződést oly módozatok mellett kötötte meg, hogy a 30 ivre terjedő munkálatot, 1500 frt. honorárium, és 1500 frt. kutatási költség fejében, öt év alatt, elkészíteni köteles.

7. Ugyancsak egy korábbi közgyűlésben méltóztatott volt Igazgató-Tanácsunkat arra is utasítani, hogy az egyházkerületi papi árvák Szeretetházának megalapítása iránt javaslatot tegyünk, illetve, a Szeretetház fenntartásához szükséges alapok megszerzésére törekedjünk. Örömmel jelezhetjük már e helyen is, hogy a tárgysorozat keretében eredménnyel biztató munkálkodásról fogunk e megbízás teljesítéséül beszámolni, s kérni is fogjuk a főtiszt. közgyűlést, hogy az egyetemes konventtől már megnyert 10,000 frt. építési segélynek, valamint a kedvező feltételek mellett engedélyezett sorsjáték jövedelmének fölhasználásával, a már meglévő, és

a főtiszt. közgyűlésnek szintén bemutatandó tervek alapján, a Szeretetház építéséhez hozzá foghassunk, hogy ez intézményünk is megkezdhesse már a jövő év őszen áldásos működését.

8. Az egyházkerület kezelése alatt álló tőkék 5%-os jövedelmének lehető biztosítása céljából alakított közalapi kölcsönpénztárunk forgalma, a mult év folyamán, csaknem kizárólag az egyházak, és egyházi tisztviselők által fölvetett kölcsönökre szoritkozott, minthogy a rendelkezés alatt állott tőkék állandó befektetést képező zálogjogi kölcsönökbe, ingatlanokba és értékpapirokba már el vannak helyezve s így újabb kikölcsönzésre csakis a netaláni visszafizetések, és a kisebb tőke-törlesztési összegek kerülnek. Legújabbban azonban sajnálattal tapasztaljuk, hogy kölcsöneinket rohamosabban kezdik visszafizetni, a minek oka a kezelési költséggel együtt 6%-os pénzünk drágaságában található meg, mihez még a kirovott tőkekamat-adónak az adósokra való háritása is hozzájárul, s ez által kölcsöneink kamatlába annyira emelkedik, hogy a minden téren megindult kamat-leszállítással szemben, már csak rövid időre biztosíthatjuk kölcsönpénztárunk jövedelmezőségét, a mire pedig az egyházi betétek 5%-os jövedelmének fentartása céljából annyival inkább szükségünk van, mert az állami hitelviszonyok folytonos javulásával kapcsolatban, az értékpapírok hozama is folyton alászálló irányzatot mutat, másfelől pedig köztudomásu tény, hogy a változott gazdasági helyzet folytán az ingatlanok sem hoznak 5%-nak megfelelő jövedelmet, s így kizárólag csak a kölcsönműveletek útján remélhető oly mértékű jövedelem megszerzése, melylyel az egyházkerületi tőkék átlagos 5% jövedelmezősége még egy ideig fenttartható.

Kiváló gondját képezi különben Ig.-Tanácsunknak e fenyegető helyzet lehető megelőzése s ez alkalommal is beszámolhatunk már az egyházkerületi közgyűlésnek egy oly intézkedésünkről, melynek célja egyfelől kölcsönpénzeink olcsóbbá tétele végett a tőkekamat-adó elejtése, másfelől pedig a kölcsönműveletek folytathatására újabb tőkék szerzése vala.

Előzetes, hosszas alkudozások után és br Bánffy Dezső egyházkerületi főgondnok ur ónagyméltósága hozzájárulásával ugyanis szerződést kötöttünk a magyar takarékpénztárak központi Jelzálog-bankja, mint részvénytársaság budapesti nagy zálog-bankkal az iránt, hogy jelzálogi kölcsöneinket, 6—7 százezer frt. erejéig, cessione útján átvegye, illetve az engedményi zálogjog telekkönyvi biztosítása mellett, a saját szabályzata alapján megejtendő becsü szerinti összegeket egyházkerületi közalapunk rendelkezésére bocsássa.

Az 50 évre megkötött szerződés szerint részünkre folyósítandó összegek után 5%-os annuitás fizetendő, melyben a kamat, tőketörlesztés és jutalék befoglaltatik. Ezen felül, természetesen, a záloglevelek beváltásából származó veszteséggel, az átruházási ügylet költségeivel és a közvetítő pénzintézet, miután a jelzálogbankkal csak részvényes takarékpénztár útján lehet összeköttetésbe lépni, s e közvetítést részünkre a deési hitelbank vállalta el, 14 kros jutalékával együtt az effektív quota közel 5.5%-ra emelkedik s így egyházkerületünk részére a kölcsönökbe befektetett tőkék jelentékeny részének

mobilizálásával, több, mint $\frac{1}{2}$ százalék tiszta nyereség járul s ezen kívül adósaink megszabadulnak az engedményezett összeg erejéig a tőkekamat-adó alól, mert azt ily módon a Jelzálogbank fizeti, s így a kölcsöneink drágasága ellen méltán felhangzó panaszok is mérséklődni fognak.

Ez alapon Ig. Tanácsunk a jelzálogi kölcsönök nagyobb részét 500.000 frt. erejéig mar cédalta is, s azoknak leszámolása most van folyamatban.

9. Tűzkárt, az elmúlt év folyamán, csak marosvásárhelyi egyházközségünk szenvedett egyik bérházának leégése által, melyért 2844 frt. 48 kr. kárpótlást nyert az első magyar általános biztosító-társaságtól.

10. Az államsegély kiosztásáról ez alkalommal kimutatást nem mellékelhetünk, minthogy a május hóban megtartatni szokott segély-osztás ez évben késedelmet szenvedett a rendkívüli államsegély megnyeréséről szóló konventi értesítés csak közelebről történt vétele miatt, s minthogy ezen segélyből leendő részletetés iránti kérések beadására kitűzött határidő még le nem járt, pedig éppen a tárgysorozat rendjén előterjesztendő javaslatunkban jelzett indokoknál fogva e kétféle segély egyidejű és egymással kapcsolatos kiosztását kell eszközölnünk. E körülmény miatt azonban a segélyek rendes kifizetési határideje (július 1.) ez évben is pontosan meg fog tartatni.

11. Egyházkerületi közgyűlésünk tagjai közül, az előttünk fekvő bejelentések szerint, néh. Dónáth József, afa. sepsi-szentgyörgyi kollégiumunk és orbai egyházmegyénk volt buzgó főgondnoka, néh. Róth Károly, deési egyházmegyei algondnok, valamint néh. Darvai Lajos, udvarhelyi egyházmegyei főjegyző és Péter Elek, egyházmegyei képviselő afiai. haltak el. Kötelességünknek fogjuk ismerni, a néhai hiv munkások életrajzi adatait, közgyűlési jegyzőkönyvünkben közzétenni.

12. Egyházi és iskolai célokra tett kegyes alapítványokról, adományokról és végrendeleti hagyományokról az alábbi jegyzéket van szerencsénk tisztelettel bemutatni:

a) B. e. br. Radák Ádám afa. az egyházkerület részére 60.000 frtot, nagy-enyedi Bethlen-kollégiumunk részére 40.000 frtot. hagyományozott, s a pártfogása alatt állott magyar bényei, mikeszászi, ozdi, tasnád-szantói és magyar-sülyei egyházak részére együtt, különféle célokra rendelt alapítványul, 80.000 frt. értékű hagyományt rendelt.

b) B. e. Szacsavay Sándorné, szül. br. Wesselényi Józsefa, patronánk, az ed. ev. ref. egyházkerület theol. fakultása javára 30.000 frtot. zilahi kollégiumunk javára 10.000 frtot. kolozsvári kollégiumunk javára 20.000 frtot. és az ördög-kereszturi egyház javára 10.000 frtot. rendelt, melyből 8000 frt. temp. omépitésre és 2000 frt. a kántortanító javadalmának emelésére fordítandó.

c) Főt. püspök afa. az alábbi adományozásokat tette:

a) Az Emkének évi járulék címen 200 frt.

b) A theol. fakultás alapjára tett alapítvány kamatába 100 frt.

c) A theol. könyvtár részére megvásárolt Pap Gábor-féle könyvtár 3000 frt vételárának kamatjába . 150 frt.

d) A toplicai templom-építésre 25 frt!

e) A balázsfalvi templom-építésre 50 frt.

f) Kollégiumi jutalmakra 4 drb. arany 20 frt.

g) Egyházi építkezésekre 50 frt.

h) A toplicai egyháznak egy harmonium 125 frt.

i) A Prot. Irodalmi-Társaság alapítványi kamatába 25 frt.

j) Szász-lónai egyháznak urasztali pohár 25 frt.

k) Papi árvák es özvegyek segélyezésére 150 frt.

Együtt . 920 frt.

d) Mélt. Zeyk Gábor, főgondnok afa. a vizaknai egyházközség részére 3000 frtos alapítványt tett.

e) A zilahi takarékpénztár ottani kollégiumunk javára 1000 frtot adományozott.

f) Orbai egyházmegyénk buzgó algondnoka: Csia Elek afa. az egyházmegyei esperes, és főjegyző utazási költségeinek fedezésére 500 frtos alapítványt tett.

g) Özv. Dacó Gergelyné, s.-szentgyörgyi hívünk az ottani papi javadalomnak emelésére 2000 koronás alapítványt tett, és

h) Marosi egyházmegyénk papi özvegy-árvai gyámintézete a Szeretetház javára 1000 frtot adományozott, végül.

i) Széki egyházmegyénk felozlatott gyámintézete a theol. fakultáson tanuló széki egyházmegyei theológusok segélyezésére 300 frt. alapítványt tett le, és 100 frtot. a theol. könyvtár részére adományozott.

Ugyancsak theologiai könyvtárunk gyarapítására több buzgó hitsorsosunktól többrendbeli könyvadomány is nyertünk, melyek közül mélt. Szilágyi Sándor, özv. Sárkány Ferencné, és szászvárosi Kun-kollégiumunk több kötetre menő nagyobb adományait hálás köszönettel kell e helyen is fölemlítenünk.

III.

A főt. egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásától föltételezetten a következő intézkedéseket tettük

1. a) Törlésre engedélyeztük néhai br. Györffy Lajos aa. 50 frtos Kálvin-alapítványát, minthogy annak kifizetését utóda; br. Györffy Pál ur megtagadta;

b) a magyar-gyerő-monostori egyház terhén állott 50 frt. követelést, minthogy az elszámolás kötelezettsége a néhai esperest terhelte;

c) a sepsi-szentgyörgyi egyházközség 319 frt. 89 kr. követelését;

d) a fogarasi egyház 31 frt. 25 kr. követelését,

e) a deési egyházközség 471 frt. 52 krnyi követelését;

f) rugonfalvi egyházunknak 16 frt. 71 krnyi követelését;

g) udvarhelyi kollégiumunk 69 frtnyi követelését, és végül:

h) a dr. Mátyus-alapítványnak két elhalt adós örököseivel szemben fennálló 70 frtnyi követelését, minthogy a megtartott szabályszerű eljárás rendjén mindeme követelések fölhajthatlanoknak bizonyultak.

2. Szabályszerű felülvizgálat után megfelelőnek találtuk, és jóváhagytuk a kozárvári, sófalvi, magyarbólkényi, kutyfalvi, rugonfalvi, szászbrétei, aranylabutsoni, körösi, kibédi, málomi és székely-kocárői egyházak kepeváltási szabályzatait, melyekben a termény-

kepének a rendelkezésre álló kepeváltó-alapból való megváltása mondatott ki.

3. Jóváhagytuk továbbá: a nagyszebeni, kolozskalotai, gyulafehérvári, nagysajói egyházmegyék ama szabályrendeleteit, melyek az új zsinati törvények rendelkezése értelmében, a szegények és árvák gondozásáról, az egyházi fegyelem mikénti gyakorlásáról, a közgyűlés tanácskozási szabályairól, és a közgyűlésekről indokolatlanul elmaradó tagok irányában követendő eljárás módozatairól szólnak.

4. Föltételes jóváhagyási záradékkal láttuk el végül az ezen jelentéshez csatolt 2. számú mellékletben felsorolt módosított díjleveleket

Mély tisztelettel kérjük itt felsorolt határozataink jóváhagyását, s ezzel be is fejezett tiszteletteljes jelentésünk kegyes elfogadását.

Kiváló mély tisztelettel.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsának Kolozsvár, 1897. május hó 25-ik napján tartott üléséből.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1897. június 17.

Elnökolt: főt. és mélt. Szász Domokos, püspök aa. Jelen voltak: Dr. Vályi Gábor, elnök helyettes, Szász Dénes, Kenessey Béla, Becsek Lajos, ig.-tanácsosok, Márkus János, titkár, Deák József, pénztárnok, Maksay János, számvevő és dr. Kádár János s.-titkár.

Elnök aa. az ülést megnyitván, miután az ülésen kívül elintezett ügyek jegyzékéhez hozzá szólni senki sem kívánt, az abban ismertetett intézkedéseket jóváhagyottaknak enunciólta, s ezután meleg szavakban üdvözölte dr. Vályi Gábor, megválasztott elnök-helyettes aát. isten áldását kérvén munkálkodására. Az ülés elnök aa. üdvözlését, éljenzéssel tette magáévá.

Ezután, ig.-tanácsi ülésünk közigazgatási bírósággá alakulván, a Dévai Antal által képviselt Biró Ida és kiskoru társainak, a néh. Biró András, volt k.-ajtai lelkes hagyatékához támasztott keresetére hozott első bírói ítéletet vette tárgyalás alá, s annak eredményében az erdővidéki közigazgatási bíróság ítéletét feloldotta, minthogy az szabálytalan módon és az érdekeltek kihallgatása nélkül, intézkedett az ügyben; minélfogva az ítélet feloldása és új tárgyalás, illetve, ítélet-hozatal volt elrendelendő.

A folyó közigazgatási ügyekre térve át: első helyen a kőrös-ladányi presbiterium több tagjának ama panasza olvastatott föl, melyben a kandidáló bizottság amaz eljárását, hogy néhány erdélyi egyházkerületi lelkes az ott bétöltés alatt álló papi állomásra nem jelöltetett, panaszolják, és kérik intézkedésünket arra nézve, hogy a püspök aa. által kiállított minősítő-táblázatnak érvény szereztessek. Ig.-Tanácsunk nem tartván magát illetékesnek, más egyházkerület hatóságainak eljárásába beleavatkozni: a szóban forgó konkrét ügyben mit sem tehet, de elvi kérdésképpen a konvent elé viszi az ügyet, hol is erdélyi egyházkerületünk speciális viszonyainak ismertetése mellett, kérni fogja a papi minősítések eddig gyakorolt formáját, t. i. azoknak egyedül a püspök által való kiadását általános érvényűnek el-

ismerni, mert egyházkerületünkben csak egyes elnökség levén, a zsinati törvények által említett »elnökség« kifejezés alatt in spiritualibus: a püspök. más dolgokban pedig, az egyházkerületi idősebb főgondnok értetik.

Sepsi-szentgyörgyi kollegiumunk előjárósága bejelenti, illetékes intézkedés végett, ama körülményt, hogy Réz Farkas, kollégiumi gondnok aa. több, mint egy éven át egyszer sem jelent meg az előjárósági üléseken: Ig.-Tanácsunk sajnálattal értesülvén nevezett gondnok aa. ez eljárásáról, bár közgyűlési végzés szerint, a tisztét egy éven át nem gyakorlott gondnok lemondottnak tekintendő, mindazonáltal felhívni határozta érdekelte gondnok aát. esetleges igazolásra, és csak annak beérkezése után fog az ügy érdemében intézkedni.

Márkus János, titkár aa. megrongált egészségének helyreállítása céljából, hat heti szabadságot kérvén: az részére. f. évi július 1-től aug. 15-éig engedélyeztetett.

Kendi-lónai ref. egyházközségünk ama kérése, hogy a most államivá alakított iskolánál szolgáló tanító által eddig élvezett 40 frt. házipénztári segély, jövőre a csekély papi fizetés pótlására utaltassék ki, teljesíthetőnek nem találtatott, mert a közelebről folyósítani remélt államsegélyekre való tekintettel, új központi rendszeres segélyek folyósításától Ig.-Tanácsunk egyelőre tartózkodik.

Hegedüs Sándor. dr. egyházkerületi képviselő aa. 50 frtos adománya, melyet a közgyűlésen való meg nem jelenhetés birságául volt kegyes küldeni, bejelentvén: annak megköszönése és a Szeretetház alapja javára leendő fordítása elhatározatott.

Leitner Elek, m.-n. zombori gazdatiszt aa. költözöködségi költségeinek megtérítését kérvén: Ig.-Tanácsunk e jutalomszerű összeg folyósítását most még időelőttinek találta, hanem utasította nevezettet, hogy félévi szolgálat után ujítsa meg kérését, mikor is, magatartásához képest, fog Tanácsunk intézkedni.

Feszty Gyula, budapesti műépítész aának, mint a Pollitzer által épített három bérpalota utófelülvizsgálata kiküldött szakértőnek jelentéséből sajnálattal értesült Ig.-Tanácsunk arról, hogy nevezett vállalkozó a leszámoláskor kitüntetett pótmunkákat nem végeztette el, s így tőle az épületek végleg át nem vehetők. Felhívta ennélfogva Ig.-Tanácsunk Pollitzer vállalkozót a fenforgó hiányok 14 nap alatt leendő pótoltatására, mit ha elmulasztana, az ő terhére fognak azok elkészíttetni.

Sajói egyházmegyénk tanácsa, téves információk alapján, a Fonciérrel kötött biztosítási szerződés ellen aggályokat támasztott, melyek elenyésztetése céljából Ig.-Tanácsunk a szükséges felvilágosításokat megadni rendelte.

Ezek után, elnök aa. a tisztviselőket az ülésből leendő távozásra hívta föl, minek megtörténtével a tisztviselői munkakör szabályozására és a fizetések rendezésére vonatkozólag kiküldött bizottság jelentése tárgyalatott s annak alapján az egyes tisztviselők munkaköre megállapítottatott, s a hivatalnokok által eddig élvezett fizetések pótlására, személyi pótlék címen: a titkárnak évi 300 frt, a számvevőnek 200, pénztárnoknak 200, ellenőr-könyvelőnek 200, iktató-kiadónak 200, segédtitkárnak 100, levéltárnoknak 100, tanügyi előadónak, műszaki referensnek és ügyvédnek 100—100 frt. folyósítottatott, f. évi január hó 1-től kezdődőleg, mely összegek fedezetüket a tisztviselői fizetés-alap jövedelmében találják meg.

Több tárgy nem lévén, az ülés bezárattott.

r. s.

TÁRCA.

Emlékezés Makkai Domokos professzorra.

(Beszéd, az enyedi kollegium évváró ünnepén, 1897. június 23-án.)

Makkai Domokos, elhunyt tanártársam emlékezetét üjitom fel. Sokszor láttuk őt ezen a helyen. Most nyolc

éve, mikor e termet ünnepélyesen fölavattuk, mint akkori rektor-professzor, intézett lelkes beszédet kollegiumunk népes családjához, egyházunk s az oktatásügy nagy számmal felgyült képviselői előtt. Elhunyt barátjának és tanártársának,

Székely Ferencnek is, azon évben állított, itten, őszinte és meleg hangú beszédben, kegyeletes, szép emléket. Osztatlan figyelemmel, saját érzelmeink akkordjaival kísérvé, hallottuk é helyről hangzani rektori évrő és megnyitó beszédeit, melyek mindig élesen rajzolt tényekben gyökereztek, érdekes gondolatokkal, mintegy virágokkal, voltak rakva és erős elhatározásokat tudtak az ifjuság s a hallgatók lelkében termeni. A Széchenyi születése századik évfőrdulójának és a Kossuth Lajos halálának szentelt iskolai emlék-ünnepeken is ő rajzolta e terem hallgatósága előtt, a hazafi-eszményekben való erős hittel, a nagy idők e nagy embereinek jellemképét. Ilyen alkalmakkor, s az előtt is, másutt is, az intézet falain belül és kívül egyiránt, így a Deák Ferenc emlékünnepe, márciusi, és más hazafias innepeken, az egyházpolitikai harc idején: ilyen alkalmakkor láthattuk, hogy miben áll egy tanár csinátlan tekintélyének, népszerűségének, tanári modorosság nélkül, de annál biztosabb sikerrel ifjakat és felnőtteket egyiránt nevelő hatásának titka: az iskolai, egyszersmind, hazafias társadalmi eszmény-kultusz.

Utolsó két beszéde Makkainak, melyek e teremben hangzottak: emlékezése Hegedűs Jánosról, az ő marosvásárhelyi, később enyedi tanáráról, becsült és szeretett tanártársáról; azután egy évvel a dr. Kovács Ödön pályájának és jellemének méltatása, egyszersmind az enyedi theologiai akadémiának utolsó, számottevő, de már reménytelen apológiája. E beszédét tavaly, május 17-én, már kór-testtel, bágyadt lélekkel olvasta fel. Három hónappal ezután ő is koporsóban. A kikhez, szeretett családján kívül, leginkább ragaszkodott, a kikkel egy negyedszáz év óta egészen közös pályacél, közös elvek, közös szándékok vezérelték akarásban és ellenzésben, munkában és harcban, támadásban és védelemben, azokat ő mind túlélte, egyenkint elsíráhatta, ő maradt közülök utolsónak. Túlélte az ügyet is, a melyét ők mind, tiszteletet érdemlő erőfeszítéssel, szenvedélyes kitartással és időnkint bámulatos eredménnyel védelmeztek; túlélte, de csak rövid időre. A sors lelki szenvedéseit rövidítette meg, midőn nem engedte megérnie az akadémián kollégium mult szeptemberi évnitását, s az akadémia hült helyén folyó hagyatéki tárgyalásokat.

Makkaira ezen teremben folyt ünnepeink nagy vonzó erejű, rokonszenves szónokára, mind, a kik őt ismertük, élénken emlékezünk; mint tanárra, itt, már csak kevesen. Iskolánk mostani ifjuságának egyik évfolyama, egyik osztálya sem látta, nem hallgathatta őt tanári székén. 1895. szeptemberében már beteg volt, azóta nem taníthatott. A kiket az az előtti években még tanított vala, a gimnázium akkori hetedik és nyolcadik osztálya, mint érettek, már kikerültek kollégiumunkból; a theologusok számára pedig, a kiknek ő akkor egyháztörténelmet adott volt elő, kollégiumunk kötelekei, az akadémia megszüntével, elszakadának.

Azonban, mégis vannak, vagyunk e gyülekezetben, a kik neki, valamikor, deákjai voltunk, köztük magam a legrégibb, s kedves emlékezéseink az ő kathedrai alakjára el nem mosódtak. 1869-ken választották meg tanárnak a P. Szathmári Károly lemondásával megürült történelmi-magyar irodalmi főiskolai tanszékre, mint az enyedi theológián kitűnően képesített, okleveles papjelöltet, a ki két évig M.-Vásárhelyen folytatott köztanításága után, Utrechtben négy félévén át filozófiai és theologiai előadásokat hallgatott; széleskörű magyar történelmi és közjogi ismereteinek alapját,

mint Dósa Elek, maros-vásárhelyi jogtanárnak igazi tanítványa, szerezte volt meg; irodalom-tanári hivatottságáról pedig ügyes tolla, éles ítélete, bő olvasottsága, izlése és Vásárhelyt és Enyeden elért önképzőkori szép sikerei kezkeskedtek. Az enyedi főiskolai tanszék, mondhatni, váratlanul nyílt számára. (Szokás volt erdélyi kollégiumainknál, tanári állásokra az intézet egy-egy jelesebb tanítványát, még leckejáró deák korában, kiszemelni, tanulmányait magán uton, s pályatételekkel irányozni, mint végzett theologust, szaktudományok folytatására külföldi egyetemekre küldeni, segíyezni, a hazatérőt házi nevelőül, vagy helyettes-tanáru alkalmazni addig, míg a neki szánt hely betöltendő lenne. Makkait azonban rögtönösen keresték, találták és nyerték meg az enyedi tanszékre.) E tanszékre előbb Kovács Ödön volt kiszemelve; de Kovácsra, a jogi tanfolyam megszüntével, Enyeden, magasabb hivatás várt: a theologiai akadémia kifejlesztése, s ezért a maga helyébe barátját, Makkait ajánlotta, a ki akkor állami képezdei tanárnak volt, talán, már ki is nevezve. Hajlamai határozottan a tanári, s nem a papi életpályára irányultak vala. Mindazáltal, enyedi tanszékének feladatai egy-két évig még nagyon megkivánták önképző munkásságát, s ehhez oly tökéletesen hozzá látott, hogy őt a régi szabású kalvinista tanárok közt a legképzettebbek egyikének, a típus büszkeségének tekinthetjük.

(Vége következik.)

Váró Ferenc.

Különfélek.

= **Érezzük mi jól helyzetünk sajátságos** és a be nem avatottak előtt érthetetlen voltát, melybe az által jutottunk, hogy egy időre hallgatásra ítéltük el magunkat, és pedig éppen abban az ügyben, a melyért küzdeni éppen most cselekedet számba menő tisztesség, és kötelesség volna. Majd eljön a mi időnk megint. Addig is jól esik látnunk, hogy a bátor küzdelem foly tovább. A kalvinizmus szive dobog, szárnya csattog, lelkesedése nem lankad: a debreceniek napról napra mintha újabb erőt merítenének az igaz ügy védelméből. Legközelebről egyik politikai lapjuk, a »Debreceni Ellenőr« foglalkozik első cikkben a mi esetünkkel, igaz, hogy a viszonyokra, és mindenek felett, a személyekre való tekintet nélkül, szertelen arányokban, de kifejezi reményét, hogy az erdélyi egyházkerület szilárd, és rendületlen marad; a »Debreceni Prot. Lap« pedig azt a megdöbbenő leleplezést teszi, hogy »egy köztisztviselőnek örvendő egyházi férfit« (értsd: modern evangyelis ta) egy két elemi osztályt végzett, elzüllött iparost csábítgatott, »hogy lelkészi szolgálatot teljesítsen«; figyelmeztetvén ugyan, hogy »előbb majd vizsgát kell tennie« (Hol, ki előtt: kitalálhatja, a ki akarja.) Szívesen kérjük olvasóinkat, hogy a mennyiben tehetik, egész figyelmükkel ajándékozzák meg a debreceni lapokat.

= **A „Hajnal“ 6-ik száma megint velünk** foglalkozik. Megint előhossa, hogy mi Rénánt ajánlottuk megszerzésre, elolvasásra. Vádol, hogy ezért rossz kereszténynek vagyunk, és mint református esperes, rossz protestánsok. A vége az, hogy mi »t a k a r o d ó t« fuvattunk. Azután megint csak neki fog, és kitanít a »fehér kereszt szövetség« célja felől, és magyarázza azt oly együgyű ártatlansággal, hogy arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy a »Hajnal« agylágyulásban szenvedők számára íródik. Hogy Szabó Aladár urék hogyan fogdossák a tagokat ebbe a híres szövetségbe, egy igen épületes históriát tudnánk elbeszélni, ha megengedné a nyilvánosság tisztessége. Élnek a tanuk is, kik résztvettek amaz estveli áhitatoskodáson, melynek az lett a vége, hogy kacagás tárgyai messze földeken mindazok, kik a paráznság bünéről a Szabó Aladár urék bölcsessége szerint akarják leszoktatni az ifjuságot. Tulságosan nem érezzük ugyan

megtisztelve magunkat, hogy ismételten foglalkozik velünk Szabó Aladár ur, de hát olykor tisztességes személy ruháján is megakad a bojtortján; a miképpen hogy a »Hajnalt« sem rázhatja le sok paptársunk a nyakáról, holott már többször kidobták a házból, kijelentvén, hogy nem kell. Mind-egy. Küldik az istenadtát ingyen is.

— **Közgyűlési tudósításunkból véletlenül** kimaradt előbbi számunkból Báthori Gyula neve, ki a Bethlen-kollégiumhoz választott meg tanárnak. Szívesen pótoljuk ki e szándéktalan hibát, és örömmel gratulálunk királyfalvi pap, Báthori János barátunknak, hogy derék fiában örömet találhatja.

— **Felhívás előfizetésre.** »Hatvankét egyházi elő-és utójáték« cím alatt a szükséghez képest kisebb és nagyobb, könnyen és pedál nélkül is játszható, dallamos, de mindenek felett egyházas orgona-darabokat (praeludiumok, interludiumok és postludiumok) adok át a közhasználatnak. A darabok ujj-rakásokkal, és pedale-jelzéssel bőven el vannak látva, s haladók és kezdők egyiránt használhatják. Bátor vagyok az egyházi zene iránt érdeklődők, lelkészek, tanárok, kántorok, és a kántori pályára készülő ifjuság figyelmét a műre felhívni. A folyó évi június hó végén megjelenendő műnek előfizetési ára 80 kr. 85 kr. ellenében bérmentve küldetik meg. Szíves megrendelést nevemre (Kutnyánszky Jenő, tanár, Déva; vagy Lubik Sándor, Budapest, kecskeméti-u. 4. sz. III. em. 37.) kérem, hogy a nyomtatandó példányok száma iránt tájékozva legyek. Déva, 1897. május 18. Kutnyánszky Jenő, áll. tanítóképző tanár.

— **A szülők figyelmébe.** Péntek Ferenc, fővárosi ref. vallástanár, a »Szabad Sajtó« című protestáns lap

szerkesztője arról értesít bennünket, hogy szeptember elsejére Budapesten, egy a szerényebb igényeknek megfelelő internátust nyit, melybe alsóbb osztályos növendéket: 350 ft. felsőbb osztályos növendéket: 400 ft. évi fizetés mellett vesz föl. A jelentkezés határideje július hónap vége. Ajánljuk ezt a vállalatot azoknak a szülőknek figyelmébe, kik gyermekeiket a fővárosban óhajtják neveltetni.

— **Pályázati hirdetés.** A h-nánási ev. ref. hat osztályú gimnáziumban két rendes tanári tanszékre hirdettetik pályázat, melyekre a) a német-magyar, vagy a latin-német, esetleg a magyar és latin nyelvből; b) a mennyiségtan és rajzoló-mértanból, esetleg a mennyiségtan és természettanból képesített protestáns egyének pályázhatnak. Kik képesítve vannak a tornatanításra is, a miért természetesen külön tiszteletdíj járna, előnyben részesülnek. Fizetés: 1200 ft. melyből 200 ft. lakbér, az egyház pénztárából évenyedenként előre fizetve. Ha okleveles pályázók nem lennének, alkalmazást nyerhetnek tanárjelöltek is; ez esetben a fizetés 900 ft. melyből 100 ft. lakbérnek tekintetik. A kívánt oklevéllel bíró egyének egy évi sikeres működés után állandósíttatnak, a midőn az orsz. tanári nyugdíjintézetnek is kötelezett tagjai leendének. Nem okleveles egyén csak helyettes-tanári minőségben, és csak egy évre választatik; de ha ez idő alatt a kívánt tárgyakból oklevelet szerez, és sikeres működést mutat fel, a következő évben mint rendes tanár állandósíttathatik. Végre, ha okleveles, de nem a kiírt szakokból képesített egyén választatnék meg, az szintén csak helyettes tanári minőségben, és csak egy évre alkalmaztatik, fizetése azonban, ha állomásától három év letelte előtt bármilyen okból megválnak, visszatéríteni tartozik. A pályázati kérvények keresztlevéllel, esetleges katonai szolgálatukat igazoló irattal, továbbá végzett tanulmányaikat feltüntető okmányokkal, végül orvosi bizonyítványokkal felszerelve, f. évi július 8-ig bezárólag, az ev. ref. egyháztanács elnökségéhez küldendők. H-Nánás, 1897. jun. 15. Kállay Imre. főgondnok. Benkő Lajos, lelkész-elnök.

HIVATALOS RÉSZ.

2770—1897.

KÖRLEVEL,

Valamennyi erdélyi ev. ref. kollegium méltóságos t. Elöljáróságának.

Tudomás, és további szíves intézkedés, illetőleg az érdeklettekkel való közlés végett méltatjuk a vallás, és közoktatásügyi m. kir. miniszterium f. évi június hó 11-én 34.004. sz. a. kelt intézkedését, mint következők.

Az ezredéves ünnepély miatt a múlt évben félbeszakított, és előzőleg a középiskolai tanárok tovább képzésének előmozdítása céljából, a tanulmányi szünet alatt megtartott rendkívüli tanfolyamokat, úgy azoknak általános szempontból véve is kivilágító nagy hasznánál, mint a múltban elért szép sikernél fogva, folytatni szükségesnek találván, f. évi augusztus hóban természetrajzi tanfolyamot rendeztetek.

E tanfolyamban, melynek vezetésére dr. Entz Géza, műegyetemi, és dr. Krenner József, egyetemi rendes tanárok, továbbá dr. Mágocsy Dietz Sándor, egyetemi magántanár vállalkoztak, a középiskolák önként jelentkező természetrajz tanárai vehetnek részt, kik az utazás költségeit, ha vidékről Budapestre jönnek, maguk viselik, de a tanfolyam befejeztével, ha állami szolgálatban működnek, egyenkint 50 frtnyi segélyben fognak részesülni.

A természetrajzi rendkívüli tanfolyam augusztus 2-án veszi kezdetét, és augusztus 28-ikáig tart. A természetrajz mindhárom ágából, egyenkint 30 előadási óra lesz; azonkívül a szabadidő az egyéni szükségletekhez mért gyakorlatokra, esetleg rövid tanulmányi kirándulásokra fog fordíttatni.

A félévelért kérvénnyel kell hozzám folyamodni, melynek benyújtására július hó 1-ét tűzöm ki határidőül.

Kolozsvárt, 1897. június hó 19.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Vályi Gábor,
az elnök helyett.

619—1897.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi egyházkerületben, a szilágy-szolnoki ev. ref. egyházmegyébe kebelezett vérvölgyi orgonista kántor-tanítói állomásra, ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalom: Természetbeni jó lakás, kerttel, 15 hektoliter buza, 15 hlit. tengeri az egyházmegye magtárából. 50 veder bor áraban 15 ft. 140 ft. dézma-kártalanítás, 1135 ööl szántó, a temetőben termő fű és gyümölcs egyharmada. Ez összesen 293 ft., mihez járulván 107 ft. államsegély, a javadalom 400 ft.

Kötelesegei: a törvényszerű tanítás s a kántori teendők végzése.

Pályázati határidő július hó 15. Oklevéllel is felszerelt kérvények nt. Viski Pál esperes urhoz, Zoványra küldendők.

Kolozsvárt, 1897. június 20. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

620—1897.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki egyházmegyéhez tartozó mócsi papi állomásra pályázat hirdettetik.

Javadalom: 1. Lakás, gazdasági épületekkel, 6 hold kerttel. 2. 70 hold tagosított kanonika-porció haszonélvezete, melynek évi haszonbéré 400 ft. 3. Az egyházkerület pénztárából 70 ft. 4. Vallástánításért 40 ft. 5. Minden ev. ref. család fizet 20—20 liter törökbuza, ezenkívül szántani, és napszámot tenni, kötelesek. Összes jövedelem 660 ft.

Pályázati határidő: 1897. július 22. Folyamodványok nt. Somkerei Miklós, esperes afiához, Székre (Szolnok-Doboka megye) küldendők.

Kolozsvárt, 1897. június 20. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

622—1897.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett berei leányegyházközség levitanitói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakason és kerten kívül, 4 hold kanonika-porció haszonélvezete, kepe, tűzifa: értéke 148 ft. államsegély 252 ft. Összesen 400 ft.

Pályázati határnap: 1897. július 20. Folyamodványok nt. Ravasz János, esperes afiához küldendők, Mező-Bándra.

Kolozsvárt, 1897. június 22. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.